

Сабрана дјела Стефана Митрова Љубише

Књига 5

Писма

Издавачи

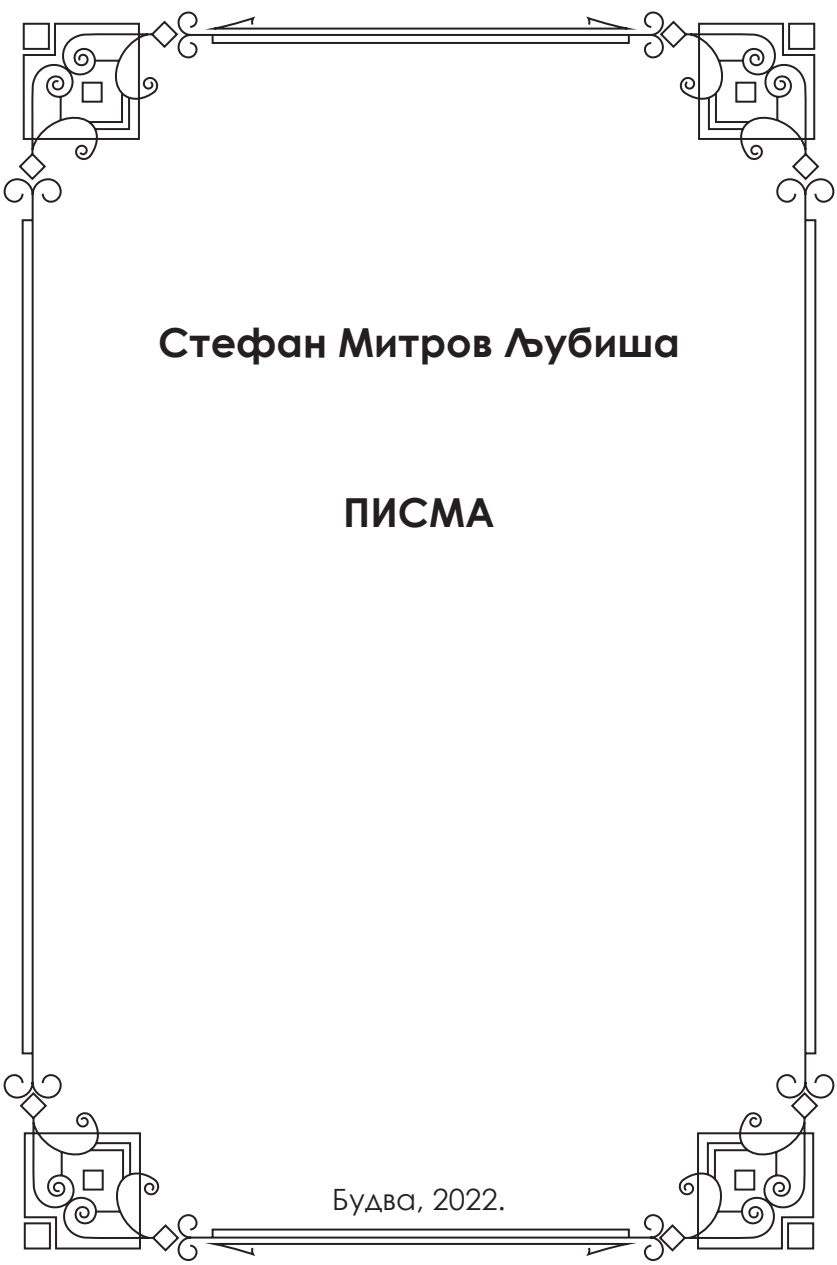
ЈУ Народна библиотека Будве

Ободско слово, Подгорица

Штампар Макарије, Београд

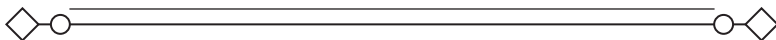
2022.

Стефан Митров Љубиша

ПИСМА

Будва, 2022.

1.

Будва, 19. VI 1840.

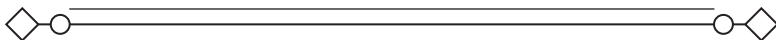
*Школском инспекѣорайѣу Коѣор – да му се
одобри ѣолаѣањв исѣиѣа.*

Inclito S. R. Ispettorato!

Dovendo il rispettosissimo sottoscritto a senso dell' ossequiato Dispaccio 6. Maggio anno corr. : 8217/1884, che trovasi citato nell'unito Decreto della sua nomina in Praticante presso questa spettabile Podesteria sostenere l'esame della terza Classe, suplica sommesiamamente, perchè sia di ciò graziato, e gli venga prefisso il giorno in cui dovrà presentarsi per sostenerli, umiliando ad ogni buon fine anche gli attestati dei studi fatti.

Budua, 19 agosto 1840

Stefano Gliubissa

2.

Будва, 2. V 1845.

*Ойштинском суду – преноси податке и
мишљење маинскої пароха Филија Тановића
о основној школи у Маинама која има свећа
два ђака, и износи мјере да се сѣање поправи.*

Inclita Pretura,

Coll'unita nota il provvisorio Maestro della scuola di Maini D^N: Filippo Tanovich fece conoscere.

Che col giorno 14. Aprile corrente venne aperta la provvisoria scuola Elementare minore di Maini.

Che due soli fanciulli frequentarono la medesima.

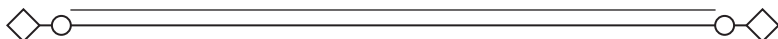
Che ciò non de (v) e sorprendere minimamente, essendo arduo ogni principio.

Che finalmente spera maggiori risultati pell'innanzi.

Nel rassegnare un tanto ad ossequiata notizia di (ess') Inclita Pretura in seguito al... aver per suo Decreto 31 ud (?)N 837 lo scrivente fà umilmente conoscere:

1. di aver disposto verso il Redo Parroco di Maini la formazione di un esatto Elenco di tutti i fanciulli che sono atti a frequentare la scuola a senso del vigente regolamento 1823.

2. di aver frattanto disposto in verso i dipendenti Capi Villa che tutti i fanciulli che vi sono atti alla

scuola devono senza ritardo ulteriore frequentare la medesima chiamando i funzionari medesimi a personale responsione, e cominando ai genitori indolenti misure severe che altrimenti verrebbero loro inflitte.

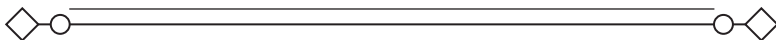
3. di aver incaricato il prelodato Parroco a usare dei mezzi prudenziali all'effetto di far comprendere ai comunisti 61' utilità che va congiunta all' dal lato morale scuo dalla dimostrata incuria.

4. di essere pronto appena pervenuto l'Elenco suddetto citare a sè uno per uno i Capifamiglia o genitori dei fanciulli doverosi alla frequentazine della scuola, ed usare seco loro della massima influenza per indurli all'obbligo senza dannose conseguenze.

5. che finalmente se dovesse cadere senza effetto tutte queste prudenziali misure, la Comune sarà costretta intraprendere contro i renitenti le provvidenze coercetive aditate dai regolamenti scolastici.

Budua. 2 Magg. 1845.

Gliubissa

3.

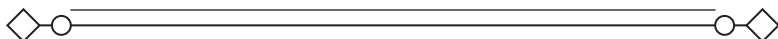
Будва, 13. маја 1849.

*Висариону (Василију) Љубиши у Констѧнѧи-
нојољ – одговара на ѧримљено ѧисмо и
обавјешѧава ѧа о домаћим ѧословима и
ѧобјездама Мађара и недосѧаѧку ѧовољних
вијесѧи из Карловаца. Узда се да ће боѧ
ѧраведни ѧрекинуѧи сѧрадање Висарионово
и да ће „љейше обзозорије будућностѧи биѧи“.*

Драгѧй и Бог^{ѧѧ} Висарионе

Будва, 13. мая 1849.

Чита самъ књигу коју си писао Раду Бошкову
и на мою жалость иошъ приміо нисамъ ону што
кажешъ да си мени писао – заръ се поштом одоцнила!
Жаміе да си велику студень пропатио до Солонића,
али Богу фала мило ми је што се на здравлие фалишъ
– раде шалие ние то робе кое смо у заюченој ноти
преписали. Истина да у ову књигу не пишешъ за
ту робу али мислимо да ће ти тамо потребита бити.
Кадъ си кренуо, различна су мниенія твои и мои
злотвори чинили, и данасъ се бое, но могу стати у
покою да ѧѧмъ нико о освети не ради. Овамо у Аустриѧ
ствари не иду најболь – по скорыма извѧстѧяма
Мацари су наше чете Славенске у южне предіеле

Унгарске збили, а царску войску до Беча прогнали. Ствари у унутрашњој уредби ако нису горе нису болије но што су биле прошлие (?). За све то морашь иошь тамо очекивати моя писма и совиете. Тражи да употребишь твое дьло тамо на кою файду да се баремъ ранишь безъ дуга, докле Богъ праведни прекине страданіе твое, кое се надамъ неће за много траяти, и да ће лиепше обзореіе будућности быти.

Пиши ми што (за) тога ајдука мога шуру кои э преступіо Божу и човиечну будући онъ сама причина горке болести коя циѣпа ньговога родителя несретнього. Онъ э изніо изъ куће више но 1500 дугова, па ни крайцера ни э дома послао а много накужа. Опиши ми сведневно ниегово поведение и морално и економическо.

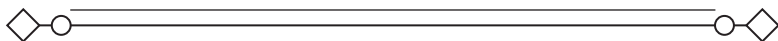
Я и мои дома и Богу фала добро смо одъ здравля и нема дана што о тебе не зборимо, у виѣри се на бы радо самъ био кадъ бы тебе задовольнимъ учинити могао. Ни власть духовна ни политична никакову миѣру нису о твому одласку предузеле.

Одъ Карловца никаквогъ гласа. Богъ зна оће ли икада эръ тамо ствари рђаво зар иду.

Ако желишь т(в) ому рођаку Мылу твоя овдашна добра предати докъ ти дођешъ гледа да тамо живимъ учинишь потребите рачуне.

Моя мати, жена, и сынъ, любезна те поздравляю а я остаемъ твой братъ.

С. Любиша

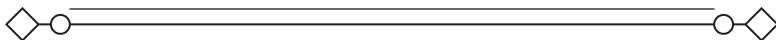

Сад Иово креће а раде Бошковъ иошъ ми робу
твою послао ние: за то самъ много эдакъ

Любиша

(На омоту:)

Господину Висариону Любиши у Стамболъ

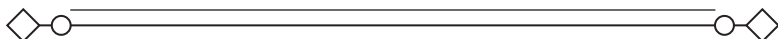
4.

Будва, 9. VI (1849)

*Василију (Висариону) Љубиши у Цариџраг, да
се враџи кући и ђочне се бавиџи шџровином.*

Драг^{иџ} Васо,

Извџестивамъ те како е здраво доша твой братучедъ Мило, и како се безъ тебе незадовољанъ овамо находи. Хтиео е да опетъ тако крене но самъ га я одржа. Садъ како примишъ ову мою кнџигу умахъ крени дома, еръ тамо немашъ радъ чега стати но да у беспослицу здрављъ оштетишъ. Ти ћешъ доћи просто и подъ именом Васа Љубише на Градъ у твою кућу, за то морашъ доћи до Соломонића моремъ а амо сухомъ еръ садъ сухомъ нема никаке контумаџе – Болие е иедамъ путъ зацрвџенитъ но стотину блиеђети, што има бити сутра некъ буде данасъ – Кадъ си едномъ наумио повратити се у свиетъ као мирскџй, морашъ ме послушати и у махъ доћи, да до Илина дне наикасние дома будешъ – Немой се одъ шта бояти, будући да е свакому слободно се свогъ првогъ звания и чина одрећи. Я видимъ та ти братучедъ Мило велику џубавъ наноси, за то съ нџиме моћи ћешъ амо лако у начинъ довести твою економиу, а я ћу се бринути да ти ђе кою добитъ набавимъ. Я

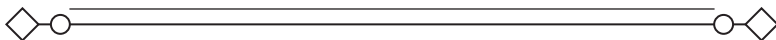

Ћу приморати Мила да стане миести рада4 на ову твою бутигу пошто конте учинимо, будући да у Будви треба иошъ коя бутига одъ комештибила, а на ову се трговину малимъ капиталомъ доста добити може – Я самъ ниега мого овамо садржати увъраваюћи га да ћешъ ти доћи пакъ мою кнѣигу примишъ, што се и не варамъ – Гледам да што твога аль ниегова скужашъ да можешъ имати потребите трошкове до овамо – Рећи несретнѣоме Андрии да му е отаць на уморъ и да е юче тештаменатъ учинио – Овамо у наше Царство ствари не иду најболъ, и Богъ ће дати да се брзо сврше у миру.

Поздравля те Мило, и ми дома и срдачно – Твое кнѣиге примио ни самъ вальда што е франка ние си – Али самъ ти писа по Йову, и Радо ти е послао нешто робе, но како чуемъ безъ преше много –

У Будви, на 9. јуна римский

Твой братъ
Стефанъ

5.

Будва, 6. V 1856.

*Тражи од суда објашњење да ли је Порески уред
у њраву када одбија да да обвезнице народној
зајма на дио суме од 50 фјорина.*

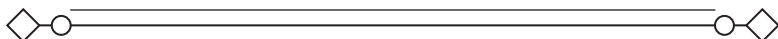
Inclita Pretura

Questo segretario comunale soferisce nel prestito nazionale la somma di fio: 50.

Col 8/gno 1 corrente estinse egli la 20ma rattazione, quindi chiese gli venisse rilasciata un obbligazione di stato di fiorini 20, ma la I. R. Ufficio delle imposte ve ne rifiutò adducendo che per difetto di cartella da f 10, i sottoscrittori dell' importo di f. 50 non posson ricevere che un unica obbligazione da f 500 all'epoca in cui avranno estinto tutte le cinquanta ratazioni mensili.

Alla devota scrivente non sembra vera una tale agromentazione da, poichè il sottoscrittore di fio: 50 sarebbe così collocato in condizione più sfavorevole al sottoscrittore di soli fio: 20, mentre quest' ultimo alla ventesima rattazione riceve un obbligazione per l'importo versato, ed il primo dovrebbe attendere il versamento della cinquantesima ratta per aver un' obbligazione da f 50.

Se tale massima fosse vera, il sottoscrittore di fio: 50

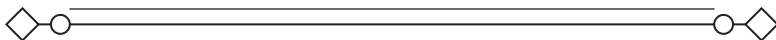
dovrebbe perdere tutti i censi dei primi 38 fiorini, dacchè tra la trentesimaottava e la cinquantesima rattazione corse un' anno, dopo il quale i censi si estinguono.

Nè alla devota scrivente sembra più razionale il riflesso che mancandovi obbligazioni da f 10 il sottoscrittore di f 50 non potrebbe ricevere che un unica cartella all' epoca del totale versamento, facile essendo riparare a tale effetto somministrando ai sottoscrittori di f 50 due cartelle da f 20 ognuno all' epoca in cui avrà versato le prime quaranta rattazioni, indi alla cinquantesima ritirandole emmettere una da f 50.

Finalmente si osserva col devoto rispetto che il metodo delle imposte tenderebbe piuttosto a far svincolarsi dal prestito i sottoscrittori di f 50, se dovessero attendere il cinquantesimo mese per aver un obbligazione, e perdere inoltre gli interessi sui primi 38 fiorini.

Piaccia all inclita Pretura vedere se l'ufficio delle imposte abbia ragione, onde in caso affermativo possa il sudetto sottoscrittore rassegnarsi alla legge.

Budua lí 6 Maggio 1856.

6.

Будва, 19. X 1861.

*Валѣазару Боѣишићу – о радосѣи ѿвбрајка
кући и жалосѣи што је Боѣишићев дужник
Ивановић у шешком сѣању.*

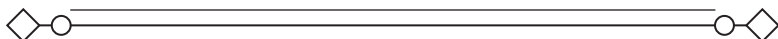
Mio carissimo Signor Bogišić

Il mio viaggio da Vienna a Budua fù accompagnato da un tempo delizioso. Ebbi anche il piacere di avere sino Ragusa per compagno l'esimio nostro compatriota S. Orsato Pozza.

Spero che a quest'ora Ella avrà combinato la pendente controversia col S. Ivanovich, la situazione del quale mi è penosa. Egli possiede dei beni in patria improdivisi col suo Sr. Fratello, capici senz'altro a garantirla dell'importo dovutole, caso mai la mia fidejussione per le singole rattazzioni mensili non potesse bastare.

Io conosco il cuore del S. Ivanovich, e sono lontano da credere che egli non adempierà puntualmente all'obbligo che si avrà assunto, o che si sottraerà per esimersene avendo potuto farlo più ancora che i mezzi d'esecuzione personale fossero giunti all' ultimo stadio.

Il mio distacco da Vienna, ed il piacere di rivedere dopo tanto tempo la mia famiglia, fù amaregiato dal

dispiacere di lasciare il S. Ivanovich in quella dolorosa situazione, e di non aver potuto essergli utile.

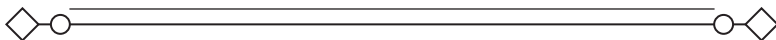
Io spero per i 20 di Novembre di essere a Vienna. Riscossa che avrà la mia quietanza, compisce l'opera col rimettermi l'ulteriore importo qui come siamo rimasti d'accordo.

Trovai qui un mare d'affari che a tendevano la mia venuta, e che mi tengono affaccendato.

Mi conservi la sua amicizia e mi creda con stima ed attaccamento.

Budua 20 Ottobre 861

di Lei
Affezionatissimo Amico
(potpis isječen)

7.

*Чешком послианику Вацлаву Зеленију – да ја
ојравда у Царевинском вијећу јер је озлиједио
ноћу.*

Stimatissimo Amico!

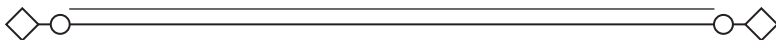
Essendomi sinistrato un piede, io non posso partire da qui, nè essepe costà prima del 17 corrente mese.

Nel caso il S. Presidente chiedesse di me, cioché non credo che farà per così pochi giorni, la prego di scusarmi col sopraggiuntomi impedimento.

La prego di porgere i miei saluti ai rispettabili nostri colleghi della destra, e col piacere di vederla presto, ho il bene di potermi chiamare

Budua lí 2 Nbre 861

di Lei
D^{mo} Amico e Servo
S. Ljubiša

8.

Будва, 11. XI 1861.

*Предсједништву Посланичкої дома – шражи
десећ дана доустиа збої болести и прилаже
лекарско увјерење.*

Eccelso Presidio
della Camera dei Comuni

Consiglio d'Impero a
Vienna

Trovandomi indisposto come dall' unito Certificato
Medico, prego che mi sia graziosamente accordato un
permesso di died giorni.

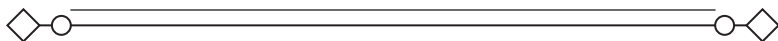
Budua lí 11 Nbre 861

S. Ljubiša

PRILOG:

Certificato Medico

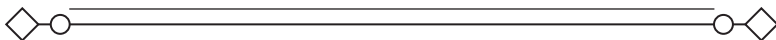
Attesto io sottoscritto che il sig^r Stefano Ljubissa
Secretario della Podesteria di Budua e Deputato alla
Dieta dell'Impero in Vienna si trova indisposto in causa
di lussazione all' articolazione tibio-tarsale della gamba
sinistra.

Dietro sua richiesta gli rilascio il presente ad onore
del vero, onde se ne valga. In fede di che

Budua 8 Novembre 1861.

Dr Marco Coe de Lucovich
Medico Distrettuale

9.

Будва, 11. XI 1861.

*Зеленију – о смрти ћерке Драгиње, великим
боињама у Боки и борбама у Херцеговини.*

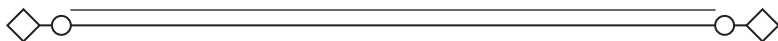
Chiarissimo Signore ed Amico

Dopo l'ultima lettera scritta Le, mi è sorgiunta una disgrazia in famiglia. Mia figlia Draginja di anni 13 1/2 dopo una malattia di due giorni morì. Questo fù per me un colpo di fulmine da cui non posso riavermi, nè vi è cosa che possa sollevare l'abbattuto mio spirito.

Io non posso partire per Vienna che ai 18 corrente trovandomi ancora malato in un piede. Le rimetto l'unito attestato medico pregandola di avere la bontà di consegnarlo al Presidente nel caso il medesimo annunziasse alla Camera la mia assenza, o trattenendolo presso di sè nel caso il Presidente non facesse calcolo della mia incomparsa alle sessioni.

Ella si può immaginare in che compassionevole stato mi trovo. Io aveva un particolare affetto per mia figlia, la quale era grande, e sviluppata in modo di apparire di un'età più vegeta. Un flemone con rissipola al

naso, l'uccise in 48 ore. Nella disgrazia è l'unico conforto di essermi trovato a casa, perché non avrei

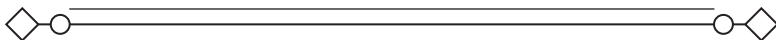
potuto credere a una morte così repentina senza suporre che le fossero mancati i soccorsi dell'igiene.

Qui come a Cattaro regna il vajuolo naturale e ogni giorno qualcuno muore. Omer pascia ebbe una sconfitta presso Piva ai 26. di Ottobre. Jeri l'altro avvenne una battaglia tra i Turchi e gli insorgenti a Banjani ma non si conoscono ancora i risultati perché il tempo cattivo ruppe le comunicazioni col Montelero. Otto milla Montenerini entrarono nell' Erzegovina. La flotta austriaca sarà concentrata nel Canale di Cattaro, e si parla di un nostro intervento nell' Erzegovina. Si attendono i Reggimenti Giulay e Hannover in vece dell'attuale guarnigione dei confinari Croati.

Nel piacere di rivederla in salute presto, e pregandola di porgere i miei complimenti i doverosi ricordi ai SS. Rieger, Brauner, Prašak e a tutti gli ono revoli colleghi della Destra, ho il bene di potermi chiamare.

Budua, li 11 Nbre 861

Suo
Affezzo Amico e Servitore S. Ljubiša

10.

Беч, 21. I 1862.

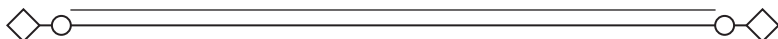
*Ойшїїни Кошор – захваљује на шїїшули
їочасної ірађанина.*

Rispettabile Municipio!
Onorevolissimi Signori!

La notizia comunicatami dalle LL. SS. col gradito foglio 11 presente mese, essersi degnata l' Inclita Rappresentanza della città di Cattaro onorarvi col titolo di Cittadino; per aver propugnato alla Dieta Provinciale in un agli onorevoli miei colleghi i SS. Deputati Bocchesi, e successivamente al Consiglio dell' Impero l'annessione del nostro paese al Triregno; mi è riuscita doppiamente grata. Dico doppiamente perchè oltre all' onore di vedermi ascritto a al nesso di una città che fu sempre culla di uomini illustri e caldi di patrio amore, dimostra ancora che io non feci altro che di essere l'interprete dei desideri e dei bisogni dei miei patriotti.

Vò superbo di rappresentare un paese che si distingue per la sua fedeltà al Trono Imperiale, e per l'amore che nutrì mai sempre per la propria nazionalità e lingua.

Mi lice lo sperare che tra breve a queste ultime sarà assicurato uno sviluppo legale. Così pure fù compreso

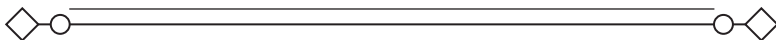

di gioja in vedendo che il Governo di Sua Maestà Apostolica il nostro Imperatore, propose nel Preventivo di quest'anno un significante aumento della Marina di Guerra. Tale aumento deve essere preferentemente caro a noi Bocchesi che nella navigazione contiamo la principale nostra risorsa. Esso tende ad assicurare all' Austria il suo posto di grande potenza, garantire la nostra costa e proteggere la bandiera mercantile che sventola sù ambo gli emisferi.

Nell' atto che prego le LL. SS. di porgere all' Inclita Rappresentanza della Città di Cattaro i più fervidi miei ringraziamenti per la conferitami onorificenza, ho l'onore di dichiararmi con stima e considerazione.

Vienna, 21 Gennaro 1862

Devotissimo ed Obbl^{mo} Servitore
St. Ljubiša

11.

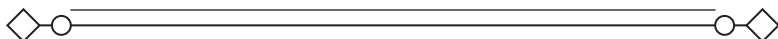
Беч, 20. III 1862.

*Др Мариници Ђорђи – о процесу њроћив браће
Враћолов које су ѡерећили за велеиздају.
Љубиша даје инсћрукције како да се ѡосћућа а
сам је ѡри ѡућа исћућуио у ѡрилоћ оћћужених.*

Rispettabilissimo signore ed amico,

Il mio amico Sr Bogissich mi a consegnato la sua pregiata lettera che riguarda l'infelice Vragolov e consorti. Alla fine di Ferbraio il Ministero emise un Decreto presidiale all' Appello di Zara in cui gli raccomando *vivamente* di sorvegliare il processo stesso, e per quanto era possibile accorciarlo, e sbrigarlo a preferenza, disponendo *espressamente* che il Procuratore superiore di Zara Sr Tastel debba prestarsi in ciò con speciale alacrità. Io che ebbi occasione leggere il Decreto nell' emissione di cui più di me influì un articolo inserito da suo cognato nell O. und W, ne diedi parte al Sr Bogissich, sperando che il medesimo ne avrebbe fatta parte a qualcuno costà.

Sebbene ella s'inganni a partito quando suppone che io sono qui compatito, non mancai di sollevare la debole mia voce per la terza volta a favore del Sr Vragolov, senza badare alle cose contro di me scritte dal Signor

Casali, a cui se volessi rispondere dente per dente, farei sbalzare dalla patria adottiva, ma sebbene non prete né ultramontano, vorrei vederlo fatto vescovo a dispetto dei nostri avversari.

Tornando all'infelice Vragolov, ò fondato motivo a credere che il medesimo sarà dair Appello messo a piede libero. Se non fosse non si scoraggi la difesa, ma ricorra in cassazione, dandomene contemporaneo avviso.

Ho detto che tutto il processo è uno scandalo, e che si deve badare agli efetti politici che ne deriveranno nel caso si dovessero lasciare i prevenuti in arresto sino alla complettazione della procedura.

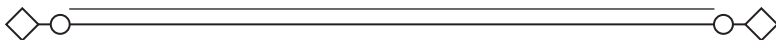
Secondo mè la difesa fece ottima cosa di non fransigere cella procura, non tanto per la possibilità di un inganno, quanto per non lasciar morire la procedura, potendo il dibattimento offrire o alla Procura stessa, o alla difesa o al consesso, luogo di procedere contro altre persone inimiche del Vragolov ez. ez. e Dio sà a cosa si potrà arrivare.

Per non stare qui inutilmente ò procurato di paralizzare l'attivazione di un accademia legale a Zara, e una dotazione di F 100000 al fondo Provinciale, parti del fecondo ingegno della nostra giunta.

Mi conservi il suo compatimento, e mi creda non (con!) stima ed amicizia

Vienna, 20 Marzo 1861 (?)

Devotissimo
S. Ljubiša

12.

Будва, 25. VIII 1862.

*„Блаіородноме Пану Вацлику Књажевском
йойечишељу слободне Црне Горе“ – о дијелу
новца за йомоћ који је заборављен код њеџа и
о жељама за усйјех црнојорске армије.*

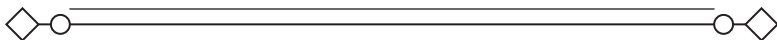
Драги пријатељу,

У хитњи, кад сам Нобилу предавао паре за сиромаш рањену, остаде ми на трпези један комад од 5 франака.

Молим, да га примите и да узимате доброту послати попу Руцовићу квиту, јер ја морам полазити у Беч.

Желећи вам и армији црногорској свако доброполучије и срећу јесам на вијеки привезани и одмјени.

Пријатељ
С. Љубиша

13.

Будва, 27. I 1863.

*Зеленију – о болесџи у кући (шарлах), борби
џрођив „немилосрдној чиновнишџва“ и
ауђономаша; џешком џоложају Чешке и
нади у њен развој, џе о лијеђој усђомени на
гане када је џохођоу Праї (1861).*

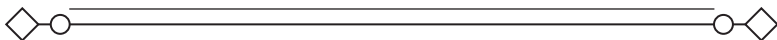
ST. LJUBIŠA

Distintissimo Amico!

Budua 27 Genn №. 1863

Mi pare che mancherei ai doveri di amicizia assieme di riconoscenza, se trascurassi di darvi di me notizie. Arrivato a Budua nel dí 25. Dicembre; dopo uno scabroso viaggio che solamente la mia fisica costituzione poteva sopportare; trovai mia moglie pericolosamente amalata con febbre tifoidea, e succesivamente le mie creature furono attaccate da scherlatina. Anche oggidí, ad onta di un subentrato miglioramento, la mia povera casa è un ospedale. Ma io che mi sono educato alla scuola dell' avversa fortune, sò resistere stoicamente a questi colpi di fulmine.

Questi gravi impedimenti mi facero prendere un permesso dalla mia Dieta, e qual membro del comitato della legge comunale.

Il partito nazionale ha transato coi autonomi Italiani, e così ora fanno lega contro la spietata burocrazia, che con un nuovo macchiavelismo godeva, gioiva e viveva delle nostre discordie, che ad arte aveva fomentate.

Ho letto con piacere i discorsi degli esimii nostri campioni Rieger e Klaudi sulle influenze burocratiche nelle elezioni, come pure un momentaneo e forse effimero accordo Rieger – Herbst.

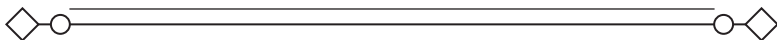
Conosco, e so apprezzare la vostra dura e difficile posizione, ma la storia registrerà a caratteri d'oro le nobili vostre prestazioni, il civico coraggio, il carattere spartano, ed un'abnegazione senza pari. Quando una nazione ha figli, come sono i Deputati Čehi, anricché essere conculcata, sorgerà gigante a traverso le prove le più spietate, ed il Sovrano Diploma 20. Ottobre ed i diritti storici sui quali fondansi i diritti ed i doveri sia dei governanti che dei governati, saranno un fatto, non uno scritto. Vi prego mio Amico di porgere i sentimenti della mia stima ai S. Rieger, Brauner, Prachevski, Klaudi, Stanek, Grünwald, Havelka ez. ez. e di assicurarli che i più belli giorni della mia vita erano quelli che passai con loro.

Continuate a compatirmi, che in me troverete sempre un amico ed un grato. Stringendovi la mano, vi auguro tutte le felicità che il vostro onesto carattere vi fa degno. Addio

Affezionatissimo Amico

St. Ljubiša

Sarei beato di avere un vostro scritto, e notizia sulla salute del mio Brauner.

14.

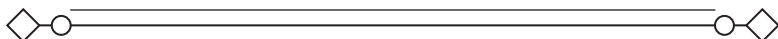
Беч. 11. II 1864.

*Зеленију – о њејшомјесечној ірозници и о њоме
како је, необавијешџен, њојџисао Ријеров
їредлої, суїроїшан својим схваїањима.*

Mio Stimatissimo Sig^e. Amico!

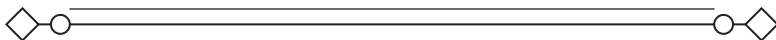
Sono cinque mesi da quando sono travagliato dalla febbre intermittente ed oggi stesso attendo un assalto. Sarei già partito se il freddo me lo permettesse, ma spero di partire in pochi giorni o dalla piú lunga Martedì prossima. Era desideroso venire a Praga per vederla e salutarla, ma la salute non mi à permesso. Per altro non voglio partire senza darle di me notizie, quindi accetti i miei saluti ed i sensi della mia eterna gratitudine.

Un giorno che io era a letto colla febbre il deputato Cerne mi à fatto firmare un Antrag del Rýger ledente i miei principi. Egli me lo à mal tradotto, mi disse che si trattava d'introdurre il nostro codice nell'Ungheria, non di tangere il diploma di Ottobre e di centralizzare l'amministrazione della giustizia. Quando ò letto nei fogli Italiani la traduzione mi è venuta dalla bilie la febbre, ed oggi ò spedito al *Napredak* una protesta essendo stato ingannato. Il Cerne non lo ha fatto certo con malizia ma per leggerezza o per non aver egli stesso capito

bene l'oggetto. In ogni caso la mia firma non involve il mio voto nè immuta i miei principi. La prego di voler pubblicare nel *Narod* quella dichiarazione che tra breve leggerà nel *Napredak*. Mi continui a voler bene e mi ricordi con stima agli amici.

di Lei affezionatissimo Amico
S. Ljubiša

15.

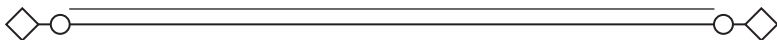
Беч, 11. II 1864.

Уреднику новосадскої Напретка – објашњава како је, болесџан, не знајући њемачки језик, пошљисао Риџеров предлої „који руши аутономију земаља лежећих под ујарском круном“.

Gospodine i prijatelju moj!

Njeki su mi listovi u grieh upisali što sam ja podpisao Rygerov predlog, koji ruši autonomiju zemalja ležećih pod ugarskom krunom.

Prie svega treba mi napomenuti kako po unutrašnjemu pravilniku Reichsratha kad ko hoće da predstavi kakovi predlog, ili popravku, ili interpelaciju, trebaju mu najmanje dvadeset podpisah, drugčije nije primljeno u zapisniku. Onaj koji predlog čini podpiše prvi, i predlog biva njegova vlastitost, a oni devetnaest, što uza nj podpišu, ne vežu svoj glas, pak pri razpravi mogu glasovati kako jim je najdraže. U interpelacijama također oni pristaši nisu odgovorni za navedena facta, o kojim je jamac onaj, čija je interpelacija. Iz toga dakle proizlazi da sam ja slobodan glasovati kako hoću, kad bi Rygerov predlog do razprave (što neće!) došao.

Pri takvome pravilu podpisi su dakle puki zajam, jer se drugčije ne bi moglo izvesti ništa, i mnogo putah su pozajmljeni u hitnji i bez potanjeg razpitivanja. Oni su dakle zajmni, i bez njih jedan poslanik (kao npr. ja, koi pošto su Česi iz sabora izišli, ostao sam inokosan) ne bi mogao nikad ništa predložiti, jer mu neima ko podpis pozajmiti.

Što se tiče Rygerova predloga, mogu vas uvjeriti da je meni bio hrđavo tumačen, i da ga ja ne bi potpisao da sam znao njegov sadržaj. Bilo mi je rečeno da on samo teži, da se kazneni i građanski zakonici Austrije uvedu i u one zemlje carevine, koje su danas lišene, a ne da se usredotoče sudovi, a što je gore sudstvena uprava; jer to vrieda ne samo autonomiju zemlje, no i diplomu 20. oktobra, kojoj sam se ja svakad držao (vi ste mi svjedok) kao pijan plotu.

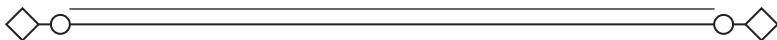
Na moje mnijenje ti su zakonici spomenik znanstvenosti i mudrosti zakonotvorne, i to su posvjedočili znatni ljudi kojima se ne može reći da su laskavci.

Cantù, Storia degl' Italiani.

Molim vas, kao dobroga prijatelja, da ovaj list objelodanite u vašem listu, i da me brojite u vaše prijatelje.

U Beču, u mesojeđe 1864.

S. Ljubiša

16.

Задар, 7. или 8. IV 1864.

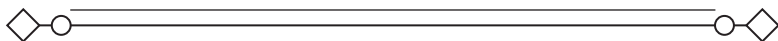
*Зеленију – захваљује шћо ја је бранио у „Народу“.
Помиње насилно и без узрока расцпущање
Сабора. Шаље чланак за „Полиџику“ о шом
џиџању.*

Stimatissimo Amico!

Prima di tutto la devo ringraziare di cuore per le difese fattemi nel *Národ*. Ora essendo qui la Dieta sciolta colla violenza e senza motivo, torno in seno della mia famiglia, esposto forse alla spietata reazione burocratica che contro di me si prepara. Pazienza e coraggio!

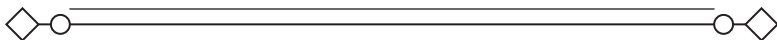
Ma siccome noi poveretti non abbiamo a Vienna organi che ci diffendono non solo ma che presentino le cose nel vero stato, così la prego mio signore ed amico di voler inserire la presente Corrispondenza nel *Politik*, onde possa il Ministero di Vienna sapere di essera stato ingannato dal Deputato Lapenna, il quale Dio sà cosa abbia dato d'intendere a quei signori.

Ajutatemi anche in questa circostanza, la causa è giusta e merita l'interesse degli uomini onesti, e così acquisterete nuovi titoli alla mia gratitudine e dei miei politici amici.

La mi ricordi con stima ai miei antichi signori
collegghi e creda all' invariabile ed affettuoso attaccamento
del suo

Devotissimo Amico
St. Ljubiša

17.

Будва, 18. III 1865.

*В. Боїдану – с молбом да умјесто њеџа обави
један деликатџан џосао, џошџо џа лањска
џријайџељџца Ђузеџа Рио уџењује, џреко џему
неџознаџе Терезе Шџеџџ.*

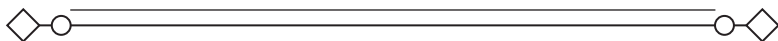
Mio caro Signor Bogdan,

Mi rivolgo a voi e alla vostra amicizia per un affare che spero non mi vorrete negare. La vostra circospezione e perspicacia devonmi di pegno.

Nell'anno decorso quando malato abitavo nella *Singerstrasse* feci conoscenza con una ragazza, amica di casa, la quale sollevava le mie noje, e passava qualche ora in mia compagnia.

Dopo scorso un anno della mia assenza da Vienna, quella femmina mi scrive l'altro giorno una lettera, e a titolo di pagamento delle sue prestazioni mi chiede un indennizzo con modi inurbani e termini assoluti, minacciando lo sfogo della sua bille contro di me.

Io la coscienza di aver alla Signorina Giuseppa Rio soddisfatto per cento doppio la perdita di tempo da essa fatta facendomi compagnia. Nulla tra noi successe che le potrebbe dare diritti contro di me in giudizio, ma temo Amico di qualche insulto che nei

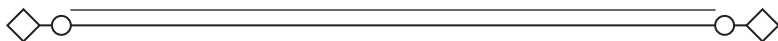

nostri paesi all' antica dannegierebbe la mia fama e popolarità.

Il piacere che da voi imploro è questo. Temendo la ragazza che io respinga la sua lettera, mi dicesse col recepisce una con indirizzo scritto da altra mano, e adietro col nome di Teresa Späth, Stadt am Hof N 14, donna che io non conosco, ma che è confidente della Rio. Io feci segnare la ricevuta postale da altra persona, e fingendomi assente mi rivolgo a voi colla preghiera che andiate dalla Siga Späth dicendole le sole seguenti parole. Trovandosi S. Lj. assente a Constantinopoli, il suo rappresentante mi scrive di aver a lui proseguita la lettera 4 marzo (timbro postale) che essa gli ha diretto, ed egli le risponderebbe da colà, non essendo prossimo il di lui ripatrio.

Siccome non è necessario che la femmina Späth sappia chi voi siete, così spero che mi farete questo favore, ed io vi sarò grato ee saprò compensarvi se arriverete a scansarmi dei dispiaceri. All'aprirsi della Dieta Croata io penso portarmi a Zagabria, e da lì a Vienna e così avrò occasione di personalmente ringraziarvi.

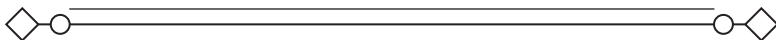
Vi prego di salutarmi il nostro egreggio Bogišić il quale si è acquistata la simpatia di tutti i patriotti. Gli vò debitar di una risposta. Ha ragione di essere meco in collera, ma tra breve soddisfero a tale debito. Continuate a lavorare, l'avvenire è per voi. Noi vecchi vi lasceremo un eredità senza beneficio dell' inventario, la nostra memoria, e voi la diffenderete.

Addio caro Bogdan, scrivetemi sull'esito della vostra commissione e conservatemi il vostro affetto.

Budua lí 18/3. 65

Affzmo

18.

Беч, 18. VI 1867.

Миховилу Павлиновићу – увјерава га о свом савјесном раду, изражава незадовољство писањем Косије Војновића у Назионалу. Одаје му признање на материјалној бризи за Народни лист.

Драги попе Мићо,

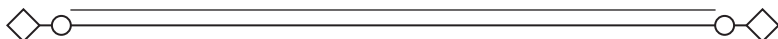
Ево ме овђе опет грозницом у постељи. То је чудо да овђе непозната болест мора самог мене посјетити. Зар вода или студен и непостојани ваздух томе је крив.

Хвала ти на твоје премило ми писмо. Ја могу се преварити у избору средстава, али вјеруј да радим савјесно. Ја опраштам из свега срдца сумње што су се два пут дигле на мене, јер сам увјерен да су из саме ревности за обћу ствар произтекле.

Нијесам нимало задовољан оним чланком III што Косто даје печатати у Назионалу и хтио сам се опрјети тому, али из слоге и мира пуштао сам нека прође као унилатерално мњење.

Жао ми је што нијесам овђе видио Рачкога у његов полазак, јер сам био у постељи.

Заузети ћу се за Братанића само уколико

не бих с Боистом дужностих набавио, јер сам ја одлучио најмање што је могуће одити калашити кроз министарства.

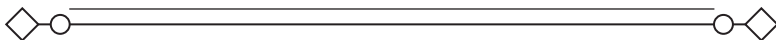
Збогом пријатељу, велика ти хвала на трошак и на труд што си сносио и што носиш о Народноме листу. То је најљепши алем камен у твојем вјенцу што ти главу краси.

У хитњи пишем је морам отићи су 24 грама кинина у клуб.

Прими мој срдачни целив.

18. VI

С. Љубиша
прави пријатељ

19.

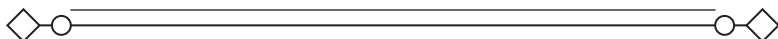
Беч, јула 1867.

*Ошворено писмо преко Прилоја у Народном
листу – да није вријеђао сѣановнике Паја
наѣагајући њиховој засѣуѣника Лаѣену.*

Koliko su god laskateljne o meni one rječi, koje je neki nepoznati mi dopisnik iz Boke 5. srpnja u Broju 56 „Narodnog Lista“ oglasio; pretjeravajući moje slabašne zasluge na političkom polju; ja njega, i svakog drugog brata zemljaka uljudno molim, da me ne pravda pred svetom o onomu što piše neki list te se na obću žalost prozvao „Dalmata“; jer ja cjenim da bi bilo pod muženskim mojim dostojanstvom saći takvim listom ma u koju prepirku.

Samo žalim da se zlobnom namjerom reklo da sam htio misleno uvriediti slavni otok Pag, onda kad sam gosp. Lapenna sazivao Pažkim zastupnikom. Takve stvari mogu se prodavati neznalicama. No ja sam uvjeren da slavni otok Pag ipak ima dovoljni broj tako razboritih muževah, kojima zborna praksis nije tuđa, po kojoj je u svim Saborima dopuštano, a u Engleskome propisano da se zastupnici u javnim razpravama moraju nazivati samo po imenu kotara onoga, koga zastupaju.

Ovo je pravo prije mene rabio gospodin Lapenna, niti se moje rodno mjesto uvrjeđeno našlo, kao što

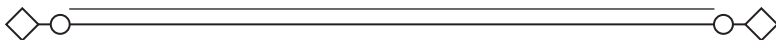

se nikad uvrjedilo nije bečko pregrađe *Neubau* kad zastupnika *Schindlera* ministri i drugi poslanici zovijahu *zastupnikom Neubau-a*.

Sa tijem se časti ustavno načelo, časti mjesto zastupano a ne zastupnika, pak se takvo mjesto dičiti može svojom političkom zrelinom kad zna izabrati takvog valjanog muža kao što je gospodin Lapenna; kao što se dičim ja sa tiem što sam mu politični žestoki protivnik.

U Beču, srpnja 1867.

S. Ljubiša

20.

Беч, 2. VIII 1867.

*Маџији Мразовићу – износи уџиске са
оџварања Јуџославенске академије знаносџи
и умјеџносџи у Заџребу.*

LJ:

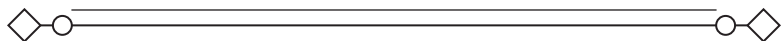
Uzdani pobratime moj!
Bogom brate,

Moja je namjera bila odavna pohoditi Zagreb, i upoznati se lično onim ljudima kojima se i prje ličnog viđenja duše naše grle, miluju i celivaju. Ali su se svakad želji mojoj različne pripreje protivile.

Otvaranje Akademije za vrijeme crnog političnog stanja Hrvatske; što je dočekala braneći prava, i pod tiskom okrutna i nesnosna samosilja; prinukalo me do Zagreba doći. Meni je Zagreb očario. Takvim muževima ne dava se sloboda oteti.

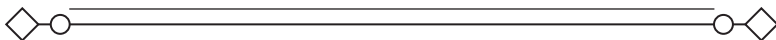
Ti si se u tvojoj kući i na tvome stolu sa mnom bratimio solju i hljebom. Strašno je to otajstvo vječne zaimne uzdanice i privezanosti.

Šaljem ti moj lik, a tvoj čekam. Tvojoj gospođi dičnoj

i Bogom djeci, divnome porodu, bratinski pozdrav. Živio!
U Beču, o Ilinu dne 1867.

Tvoj pobratim
St. Ljubiša

21.

Беч, 8. IX 1867.

Павлиновићу – о школовању сина Мишра, о боравку у Бечу ње „прилази дане немилу“; о радосћи што се нашао у Загребу приликом оснивања Академије и о стицишту што тамо није било Далматинаца; о сјавау загарске управе према диоби управно-судских власти.

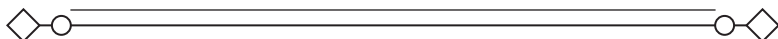
Moj dragi prijatelju,

Na tvom pismu što si mi iz Zadra pisao, ja sam ti odgovorio, i moj odgovor poslao obvit u Matića knjigu, moleći ga da ti ga preda ili opremi. Sad ne znam jesi li ga primio?

Izpunjam staru jednu dužnost šaljući ti moj lik, kojega želim da primiš onijem srcem s kojijem sam ja tvoj primio pri našem rastanku u Zadru.

Ja se nijesam vratio kući iz dva uzroka: prvo što moramo ovdje nagledavati i stražiti mojega jedinca sina, koji će ako Bog da prvijem listopada ući u vojenu pomorsku učionu na Rjeci; drugo jer se bojim bolesti koja je poduzela žalostno mi otačastvo: *Smrt je grka starcu ka' detetu.*

Ovdje prolazim dane nemilo i pravo sam sit do žvalicah. Jedinu utiehu koju sam imao bio je moj put u

Zagreb gdje me oplienilo i očaralo narodnje hrvatsko oduševljenje. Nećeš mi zar vjerovati da me tamo povukla sama nada da ću se s tobom stati. Morao sam se pako zabuniti i zacrveniti kad iz gomile čestitkah bezovjavnih, sama jedna se iz Dalmacije izcrpi!

Ovdje je Niko veliki. On je primio skora tvoj list. Tako mi je napoli rane kad se svojim sastanem.

Da je bio ovdje naš upravitelj to znaš. Da su ga ovdje bili ocrnili i to znaš. Da je bio nabasao na plitki led i to ćeš znati. Ono što ne znaš, znaćeš kad se, ako Bog uzoće, sastanemo.

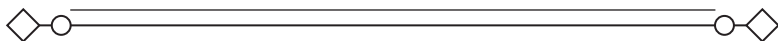
Radovao sam se čuti da su tvoje zasluge za rod i crkvu uvažene i obdarene u stolni grad. Bolje igdje nego nigdje.

Da ti pišem što o politici ne biti mogao ništa više ni bolje od onoga što čitaš kroz novine. Moje mnjenje i slutnje neću da pišem da te zlarad ne držim, jer sam ja zloslutan.

Po tvojoj preporuki ja sam se trudio što sam najbolje mogao za dopise u *Narodnome Listu*. Ali neće da štampaju produženje crkve naše (grčke) u Dalmaciji, ne znam zašto!

Žao mi je da zadarske su vlasti protivne diobi upravno-sudstvenih vlasti, i o tome sam pisao. Pisao sam jedan dopis iz Dalmacije Cittadinu o Lapenni, ne znam jesi li ga čitao. Znam da mu je svjest zaplienio.

Ja mnim da o budućnosti našega ovdje sastanka nema čovjeka koji bi mogao ugonetati.

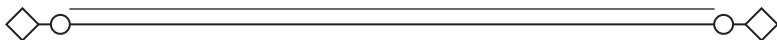

Mojega sam sina dao na pomorsku učionu 1) jer sam ja siromašak pak ga uzpitati ne mogu, a kad bi i mogao ne bih ga izložio sama u tuđu mjestu. 2) jer je more kozmopolitično, a svakako će naučiti dobar zanat, što su mu ga đedi ćerali.

Zbogom brate i prijatelju, ljubi me kao što te ljubi do motike.

8. IX

Tvoj Stefan

22.

Беч, 23. IX 1867.

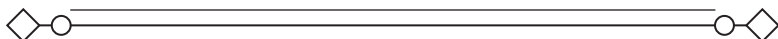
*Павлиновићу – образлаже свој сѣнав ѿрема
ѿиѿању догјеле зајма Бајамонѿију.*

Dragi prijatelju i brate,

Baš sam sad primio i čitao tvoje pismo 16. rujna na kojega sam zahita odgovoriti. Nije istina što se tamo reklo da ja namjeravam glasovati da se Baamontu i ortacima zajam iz državne blagajne, ali je istina da sam ja oklevao i u dvojbi bio dok sam stvar izpitao obliže, bolje i sasvim objektivno, pak sam se i odvažio glasovati protivu.

Ja sam oklevao zbog toga što prvo nijesam imao takvih dokaza koji bi me uvjerali je li Dalmaciji o kakve koristi bezimeno društvo, i je li probitačno i pristojno pustiti nekoliko porodica da se upropaste.

Tako mi je lanih bilo doma. Neki Ćuda trgovac uvali se u velike dugove te bude i uapšen. Nesmotrenost njegova vladanja bila mu je ostranila prijatelje i svojtu. Ja okupim 12 odličnih građana i rekнем jim odprilike: Naš gradić živi o veresiji u Trstu. Ja mislim da ćemo mi izgubiti dosta Ćudinim zatvorom. Ako mi naprotiv dokažemo neku solidarnost mi ćemo osnažiti našu veresiju. Tako jih dovedem da primimo na sebe 5 tisućah duga, koje smo već i izplatili.

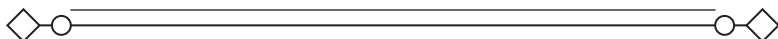
S druge strane, oklevao sam da ne navučem na sebe mržost tolikog pučanstva, pak i mahnu istih mojih ovdašnjih sadruga koji nisu upoznanje obližnje stvari, ter bi sumnjali da ja iz strasti ličnosti neću da unesem u Dalmaciju 200.000 fior.

Ja nijesam nikad pazio na neuljudnu i zvjersku opoziciju Bajamonta i njegove družine. Veliko je moje vjerovanje u svetu stvar koju branim za moći posumnjati da je takve kukavice mogu obustaviti. Pak mi dopušti da ti rečem da bi bolje bilo da ste Klaić i ti jednako vjerovali ter ne biste nagnali Strossmayera da se novcima Akademije Jugoslavenske krpe obojci takvih ljudi; i do toga doveli naš jedini veliki zavod da izgubi 40.000 fior. i zar da propane.

Ja sam dakle podvrgao ovu stvar mojemu strogo objektivnomu izpitu, i zaključio ovako.

Dalmacija već ne može računati milostinju centralne vlade kao dosad – i to je dobro – Njoj treba sad više no ikad veresije i poštenja ako oće da se siromaštine jednom oprosti. Može biti, mornarica trgovačka ili ratarstvo Neretvanske ravni mogu dovesti zbilja do nužde krajne da potraži zajma od države. Ako mi izgubimo ovu veresiju – ako i uz 200 tisuća propane i fali društvo bezimeno, onda mi smo sami sebi zagradoili put našem stvarnome napretku i kod države i kod kapitalista.

Da ovaj zajam treba za ostvariti korist gradu Spljetu ja bi ga primio bez prizrenja na politične misli pojedinih ljudi, ali kad ovaj zajam služi za vraćati dugove, i

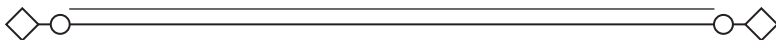
svakako ne može zabraniti propast društvenu, ja ne mogu savjestno za njega glasovati bez da ne pređem granice moje dužnosti i kletve koju sam položio.

Evo, moj pope Mićo, moje nepristrasne i hladne pravde, koju može biti da ću jedan dan biti prinuđen i objelodaniti ako me za kose počnu micati. Na tvoje pismo koje sam primio odgovoriti ću drugi put.

Danas su se otvorile sjednice. Ja putujem ako Bog da sutra put Rijeke na moga sina tamo umjestim. Čitaš li novi *Pozor*? I ja mu postogode doprinosam. Koliko se može, a što se ne može neka se i ne traži.

Zbogom – Tvoj prijatelj i bogombrat

Stefan

23.

Беч, 27. X 1867.

*Никши Градију – којеѿа савјећује да гође у
Далмацију, ѿгје „су нужне особе које наш језик
ћознавају“.*

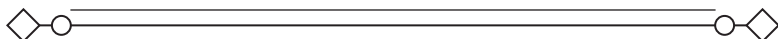
Lj.

Plemeniti gospodine,

Oba vaša pisma primio sam u svoje vrijeme. Ako vi nisam prije odgovorio, nemojte mi zamjeriti, to nije od mene zavisilo; a nesretnji zadarski događaji tako su me uzburili da mi dopuštiti nisu posljedne dane ničega se drugoga baviti. Ovdašnja štampa naša neće da primi ništa što se ličnoga tiče, naročito poslije nekih opomenah i sekvestracija.

Ovdje se nalazi Milić. On je bio kod Cara, i dobio preporučni Carski biljeg, zbog čega moći će skoro u Dalmaciju dobiti pristojno mjesto.

Kad bi ja vrjedan bio Vam jedan slabašan moj svjet dati, ja bi Vam kazao da dođete ovdje i preko vaših zaslukah i prijatelja biće vam dakako lako dobiti pristojno mjesto u Dalmaciji, gdje su nužne osobe koje naš jezik poznavaju. Teško će biti u današnja vremena tamo preko Litave išta dobiti.

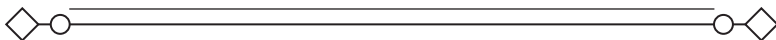
Uvjereni budite da ja u moju maljušnost upotrebiću sve sile da se Vam pravica učini.

Nemojte se kajati no upotrebite zgodu ovu u kojoj se nastoji naknaditi činovnikom štete pretrpjene od preokrenutoga Ungarskog sustava.

Moleći vas da me uzdržite u Vašoj ljubavi, ostajem počitanjem.

U Beču, 27/10. 67.

Odani služitelj
S. Ljubiša

24.

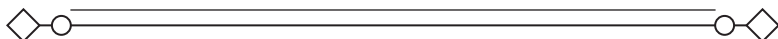
Беч, новембар 1867.

Лајени – одговор њреко Новог Позора, да је изврџао смисао њејових ријечи, џврди да је џод ујравом намјесника Филијовића, којеја Лајена мисли наслиједити, боље сџање нејо у врјеме кад је на ујрави био Лајена.

Gospodin zastupnik Lapenna kao tobož, da nije razumio moje rieči, s kojima sam opravdao svoje uzdržanje glasa i pretresa o zakonu delegacije, okoristio se jednim govorom *pro domo sua*, u kojemu, osim što je preokrenuo, kao što umije, domaću povjestnicu, napada namjestnika dalmatinskoga iz lične osvete, i radeći mu nasliediti.

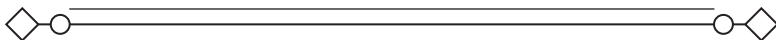
Ja neću praviti apologiju namjestnika dalmatinskoga, samo ću primjetiti, da pod njegovom upravom, koja stoji nad strankami, Dalmacija je proživjela, kao što je dokazano iz pouzdanicâ, koje su mu opremile 65 od 80 dalmatinskih občina; a naprotiv toga, da se Dalmacija s užasom sjeća, da se pod upravom gosp. Lapenne prvi put prolila građanska krv zbog političkih pregona.

Gospodin Lapenna, s nekoliko Italijanaca u Dalmaciji, koji mu ugađaju izrekom uklanjanja slavenskoga jezika iz učionah, sprema svojoj domovini nove katastrofe.

Ja nisam govorio o Hrvatskoj ni o sjedinjenju. Ja, i sa mnom devedeset dielâ puka dalmatinskoga, usilovani smo željeti povratak naš u durštvo zemalja Ugarske krune, za moći izbjeći postojećoj italianizaciji, što gospodin Lapenna nastoji izvesti po Dalmaciji protiv živih interesa Loze i carstva austrijskoga.

Štampa se prema Prilogu uz *Narodni list* br. 93, 20. XI 1867. Uredništvo *Novog Pozora* dodaje: „Ovako izjavljuje gosp. zastupnik Ljubiša proti Lapenni, koji je, odgovarajući u carevin. vijeću Ljubiši, navalio na trojednu kraljevinu i naš narod“.

25.

Беч, 25. XI 1867.

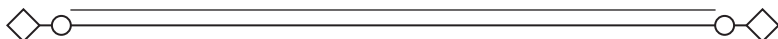
*Павлиновићу – о зајму Бајамонџију, расѣрави
око језика, њосебно о њосѣуѣцима намјесника
Филиѡвића и инѣресима Народне сѣранке.
Жали Данила збоѣ оѣасносѣи која му ѣријеѣи
након ѡврайѣка са свесловенске изложбе у
Москви...*

Драги попе Мићо,

Одавна нијесам примио твога писма пак не знам
чему да припишем твој на мени заборав.

Кад си ми писао за Бајамонта ја сам ти одговорио
чисто како ми душа осјећа. Исте рјечи рекао сам и
на надлежноме мјесту, толико истина да он исти
с богобраћом цјени да сам му ја био разбојник. Ја
додуше нијесам разбио но само бацио посљедњи
кам. Сад су окренули ствар с зајма на ујам, али јошт
није начисто.

Да ти почнем све с реда писати било би дуго,
зато ћу ти у кратко казати да иошт није ствар о
језику рјешена, и зато се не зна право је ли или није
добре наде. Увјери се, мој попе, да је било од велике
важности да сам се ја овђе намјерио. Како и зашто
казаћу ти кад се ако Бог да састанемо.

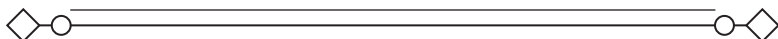

Ономадне сам се Мијом у дебеле разтавио. Он је био мени обећао да ће оставити рјешидбу о језику законодавноме путу, а у толико уздржати штату кво али ми након осам дана промјени рјечи и каза да ће оставити све навољу родитеља. Послије дугог препирања, ја му одрежито рекох да нас он ћера силимице да тражимо униу Угарском. Него ми рече да је Мије допринио те моје ријечи у Министарско вјеће, пак да је то узрок што није се иошт ствар рјешила. Да видимо!

Сад ћу ти казати другу. Рече ми Мије: Ми смо од Филиповића задовољни, али кад би он желио сам уступити, ипак не би никад Влада Лапену послала. Ја сам њему одповједио да је свеједно да је А. Б. Ц. кад је одговоран Министар за своје људе; да садашња борба о језику постакнута је од Лапене да међу нама грађанску борбу пробуди, и крвави нож стави.

Ја сам одкрито казао Филиповићу да је боље да се тамо не враћа ако не мисли окренути политику. Он је учинио против нас и себе седам смртније грехова 1) што успе Дојма. 2) што премјести калуђера. 3) што чиње да се дава Бајамонту новац државни. 4) што није поколеба изборе обћине задарске. 5) што је поколеба трогирске а распуштио обћинско заступство Омишко. 6) што је учинио Петровића предсједником. 6) што није радио остранити Лапену.

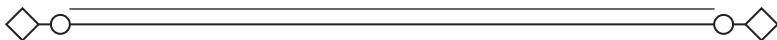
Око Данила имао сам вразијега посла. Ако се не прође Русима пропаде. Паче сам му био послао твој

свјет да ми каже под којим условијама би се човјек интересао у Nacionalu, и колико има обвезницах на продају. Ово му писах иошт липња мјесеца, пак иошт чекам одговор?

Збогом, попе Мићо! Моли Бога да се у здрављу брзо састанемо и вјеруј мојој чистој љубави и почитовању.

Твој Стеван

26.

Беч, 26. XI 1867.

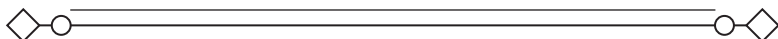
*Зеленију – шражи којије зајисника о процесу
прошив листиа Политик како би их искористио
у кампањи прошив државној шужуиоца Алборија.*

Pregiatissimo Signore ed Amico!

Mi si rende necessaria Una copia di quel protocollo nel quale il Procuratore di stato Albori, in occasione del processo da lui promosso contro la *Politik* per offese all' onore, ha detto: 1) che i Slavi sono una razza rozza, e depravata, 2) che la procura di stato non è soggetta a controlleria, 3) che egli come Italiano trovasi in odio coi Slavi, 4) che non può asseverare di essere sempre imparziale, finalmente, 5) di aver ricevuto dai suoi/superiori l'ordine di procedere contro il giornale Čeho la *Politik*.

Siccome il signor Albori è un nemico appassionato contro gli Slavi, come lo provano i molti processi politici da lui intrapresi contro i Slavi in Dalmazia, e che tutti riuscirono in bene e con dichiarazione d'innocenza, così è d'imperiosa necessità di togliere dall' attuale suo posto questo uomo pericoloso, profittando dell' occasione delle innocenti sue depozizioni.

Mi rivolgo quindi all'antica e compiacente di Lei amicizia pregandola di domandare al Sigr. Dr. Klaudi,

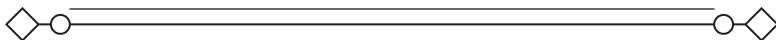

egreggio difensore della Politica, è mandarmi una copia del sudtoo protocollo dove sono riportate le sudtete dichia razioni dell' Albori, onde posa io avere una prova contro di lui, ed agire per il suo allontanamento dal posto che cuopre.

La prego di perdonare alla libertà che mi prendo di importunarla. Mi farebbe cosa grata di porgere i miei osequi ai SS. Dr. Palacki, Brauner e Rieger, e ritenermi nella di Lei benevolenza ed amicizia.

Vienna, 26 Nbre 867

Devotissimo Amico
St. Ljubiša

27.

Беч, 2. XII 1867.

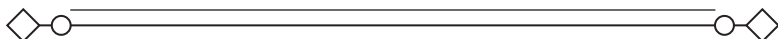
*Отворено писмо председнику кошорске
ошшине који је у Dalmati шврдио да је
кошорско ошштинско вијеће на Љубишин
најовор изјасало захвалницу цару за увођење
народној језика у школе.*

Lettera aperta

*Al sig. podestà di Cattaro Demattei, ed ai sig. i
assessori comunali Smecchia e Degiulli.*

Il n. o 95 del periodico *il Dalmata* contiene la copia di una lettera diretta dalle S. V. ad un certo deputato al Consiglio dell'impero, ove tra le altre cose è detto, che dietro mie insinuazioni il rispettabilissimo consiglio della Comune di Cattaro votò un indirizzo a S. M. l'Imperatore, in ringraziamento alle disposizioni emesse non ha guari da S. E. il Governatore della Dalmazia relativamente all'introduzione della lingua slava nelle scuole.

Il rispettabilissimo consiglio comunale di Cattaro non aveva bisogno delle mie insinuazioni per votare un indirizzo, che è consono ai sentimenti di ogni vero Bocchese; nè io ho creduto che fosse necessario di una mia insinuazione per idurlo ad un atto così giusto e patriottico.

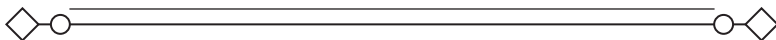

Sebbene l'appostomi fatto mi avrebbe altamente onorato, lo devo dichiarare falso e protestare contro l'uso poco delicato di asserire cose supposte od inventate.

Chiedo quindi alle S. V. che provino l'asserzione o la ritrattino, mentre in caso diverso sarò costretto a dichiarare che le S. V. hanno deliberatamente mentito.

Vienna, 2. dicembre 1867

Stefano Ljubiša

28.

Беч, 4. III 1868.

*Бојишићу, по доласку са сином у Беч, о разним
шекућим њословима и даровима.*

Стефан Љубиша

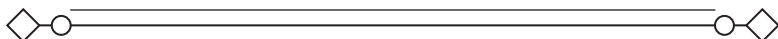
Мој драги Балдо,

Синоћ сам приспио овђе са сином у добре
здрављу. Прочитао сам твоје писмо, и много се чудио
што пође у Граничаре. Да сам те овђе затеко ћах ти
разбити тај пут што ми није нимало по вољи. Ја знам
да твоја чапра као моја није узстројена за бубањ. Али
сад томе нема лека, Бог ти дао да ти се ниједна
моја слутња нестече.

Модрокоси нису иошт ни гниезда савили а ти би
хтио тиће. То бива травња. Ја сам жени препоручио
да набави читаво јато, пак да их подрани и за тебе
остави.

Гусле сам добавио из Цетиња, али у хитњи
остадоше дома. Сад пишем да ми их опреме поштом.
Оне су јаворове и нове; потрошио сам за њих талиер
тврди.

Шаљем ти дакле ф: 6 овђе омотаних. Књигу
пјесамах Митар не да нипошто, но те моли да му је

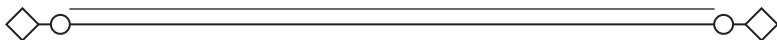
оставиш, и да му пишеш колико ће за њу пара послати. Ако не узтражиш парах, ми ћемо са златним словима на њој написати Богишића Schulrata у Граничара дар – ако узтражиш парах, ништа.

Имам за тебе пуну врећу поздрава. Занела је започео парницу – Ивановић је умро пак је сад томе угодно врјеме.

Збогом Балдо, боже те уклони грознице банатске и Бефела. Целивам те и остајем твој

У Бечу, 4/3. 868.

Стефан

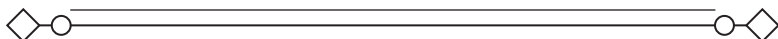
29.

Беч, 11. V 1868.

*Павлиновићу – о њеснику Сундечићу; о својој
активности у Бечу и усјешној борби против
Лајене и Кнежевића; о Бајамонџијевом плану
да предложи Бека у Делегацију.*

Мој драги попе Мићо,

Ово моје писмо има три сврхе. Прво се тиче једнога нашега пријатеља којега љубимо ми и наш народ. То је Сундечић. Јуче сам има прилику говорити једним београдским Србом који има много уплива код оне владе, који љуби и почитује Сундечића, који је највише радио да му опредјели плаћа из 600 талиера сребра на годину. По његовим рјечима Сундечића положај тамо неће дуго обстати ако он не промјени начин живљења. Сундечић би хтио политизирати, жали се на његово положење, јадикује у пјесме на своју судбину, жели поћи у Црну Гору као комесар србски да уреди ону земљу, хтио би омладину србску поставити као контролу држави – закључи – ја знам да сте му ви пријатељи јер сте ми о њему много говорили и препоручили за то вас молим да му пишете да се мане тога, да се скроти до времена. Ја сам радио ублажити, и рекох да ћу писати. Но заборавих и то да ти опоменем да је

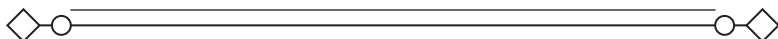
говорио: „Ја сам једна персоналитет у Југославији – мени и Павлиновићу кад смо одали свуд су баљкаде чинили, а сад сам окован као Прометеј“ и тако даље

Науми писати теби, јер би зар моје писмо успјело слабо. Дану животати пиши му да не лудује, нек се скроти, нек пише пјесме, нека се окани врага и политике, јер су почели сумњати да није начисто при своме уму, пак би га могли убити морално, ако га прогласе претерана.

Друга сврха је да не чекаш најзадњи час но да се окупимо у Задру барем 8 данах прије Сабора, да видимо нешто смо и колика смо. – Ето одпаде и она будала Пера, којег сам ја свакад држао за по чојка. Овако сам писао браћи Војновићима и Клаићу и Пуцићу барем до 8. јуниа да будемо на биљегу.

Трећи посао за *Народни лист*, ја сам изпросио код једног чојка нешто пара, око 500 фиор. али под та условија која ће се тешко примити. Од мене је тражио личну обвезницу и тајност имена. О овоме очи у очи кад се станемо.

Кад бих хтио писати све требало би 8 табаках, али ћу нешто свакако – Филиповић је овђе и добро је утврђен али, Мићо брате, да знаш све моје муке би ме жива жалио. Али све да је просто кад сам оборио оне силе Лапену и Кнежевића. За који дан имаћемо конференцију код Министра о политичним властима. Ни ја нијесам са свијем споразумјен Филиповићем о овоме послу – Ја бих тио на примјер, у Обровцу и у

Цавтату да сједи та власт, а не у Задру и Дубровнику. Кнежевић је јадан јер чини ми се да му се изјаловио посао од кавалерства на породицу.

Предао сам на Ускрс министру Гискри једну споменицу дугу о Далмацији. Он ми је трећи дан много захвалио, и рекао да је много практична и да ће је добро памтити.

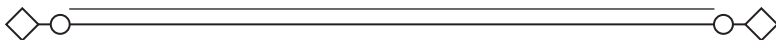
Пошао би Суботићем у петак у Праг златни на отворење или грађу казалишта народнога, но ево ђавола да морам овђе бити све неђеље јер ће се претресивати два закона у која морам говорити то јест трговачке коморе и рибање кораља.

Жао ми је да је у Сињу изпао сељак. То је болест прењива. – Каза ми јучер Бајамонти на тајно да ће он мјесто Витура кандидирати Бека, тек да га умјести у Делегацију мјесто Лапене. Ово ће, као се боим, довести нас до свађе с Филиповићем или владу с Филиповићем. Ја сам му одговорио да је код мене принципјеле фраге избирање у делегацији, али свакако да би волио Бека него Лапену, но што се тиче избора у Каштелима да ја за то не могу ништа рећи јер ја немам тамо уплива. Треба се договорити разборито! Видио си онај безобразни посао штурм за учионе, како га је био Лапена зачарио. –

Беч, 11. V

Збогом брате. Прими мој поздрав и здравствуј

Твој Стефан

30.

Беч, јул 1868.

*Бојишићу – још једном изражава незадовољство
његовом сеобом. Шаље му прво латиничко
издање Горског вијенца које је сам приредио.*

Мој драги Балдо,

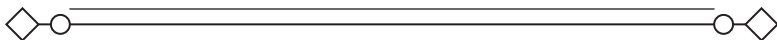
У то што се накањивах скопати перо да ти пишем,
ево ме ти претече, као коме је Бог да се одмара и
пландује у Купалишту.

Немој се зноити у непослицу, вјеру ми неће те
табаке нико ни читати, ни кантаром мјерити; само
нека ти је Марш Route čista и разговетна.

Говорио сам ономадне о теби Заставниковићем,
те је вама Граничарима Бог, и ћах рећи да те љуби.

Истина је да сам рекао, мислим самоме Пеаковићу,
да ми ни поћуди твоја селидба, и да твоји пријатељи
нијесу задовољни, но су тебе крила настала пак ћеш
сам знати твој конат боље него они, come chi siede
a scanna . . . colla vista di una spanna – Ја мислим да
је по нас штета да те овдје није, а о твојој користи
то је друга работа.

Да ми баста и да сам чему врједан ја би те ове
привука, али су брацо згоде отежале, а о мојој вољи
чисто мислим да не сумњаш.

Но сад кад си тамо сједи ће сједиш док се не разведри вријеме, јер ко у мало почине прдаћи му звоне.

Митар ти захваљује на књигу и већ је на њој записао твоје име – Тако нећу слати два ф: Новаковићу, као што ми пише.

Гусле су дали куљатоме Крилу Милиновићу да ми их он бајаги јефтиније овђе преда, а Крилу под Задар пуче зли час, паде и преби ногу на све таполе низа струге пароброда – Немој ти окуљати ка' што пријетиш. Ја ћу гусле наћи и овдје их Утјешеновићу послати, а модрокосе дониети јесени амо, теби нешто мало кусура платити и с тобом се загрлити.

Остављам Утјешеновићу *Горски вјенац* теби на дар.

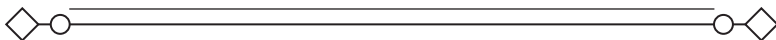
Ми ћемо се разићи или одгодит јошт ове недјеље, пак ћу ја пут зауши, јер сам доста сока овдје просуо.

Поздравах доста: од Утјешеновића, госпође му и други знаница; од мене братски целив а од Бога срећу коју ти жели из свега срца.

Стефан

Singerstrasse уз Петров пост

68.

31.

Задар, 11. IX 1868.

*Меџелу Ожејовићу о њејовим дионицама за
Народни лист*

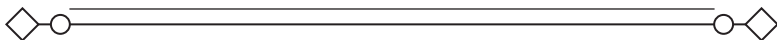
Zadar, 11. IX 1868.

Preuzvišeni gospodine,

Vi ste imali milost meni dati u Beču f. 900 u obveznice društva željeznice Lavov – Crnović, na toj svrhi da je kupim toliko obveznicah *Narodnog lista* izlazećeg u Zadru. Ja sam se Vami učinio dužnik lični za ovu svotu, i odpustio u to ime dužničku obveznicu.

No se ovi vaši papiri još i danas kod mene nalaze, jer videći ja da tu ima dosta gospodarah, i da ikonomično stanje lista propada dan na dan, ja sam zahtievati morao da mi redarstvo učini ličnu obvezu onako kako sam je ja vami učinio. Uredništvo ne hće na to pristati, a ja od straha da ne izgubim tuđi novac, odlučih papire sobom donijeti dojdućeg listopada u Beč, Vami jih povratiti i moju ličnu obveznicu natrag primiti.

Utoliko Vi dođete u Zadar i na molbu Popa Pavlinovića obećate tijem novcem kupiti na Vaše ime toliko obveznica *Narodnog lista*.

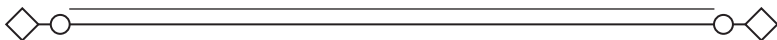

Sad Vas uljudno molim ili da pričekate da ja Vam u Hicingu donesem obveznice listopada kako smo govorili, ili da mi kažete kome ću ja predati Vaše papire, jer su ovde mnogi gospodari *Narodnog lista*, niti je tu neke sloge, pak ja ne mogu rizikovati vaše papire dati bez da se Vi udostojite naznačiti mi kome da jih dam i od koga ću dobiti natrag moju obveznicu.

Čekajući Vaše o tome zapovjedi opet velim da bi najbolje bilo čekati moj dolazak pa tamo lijepo stvar očistimo.

Utoliko primam se na veliku sreću i čast biti i ostati

Pokorni služitelj St. Ljubiša

32.

Ријека, 27. IX 1868.

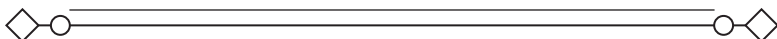
*Владици Кнежевићу – образлаже зашто не може
доћи на дојовор који је владика сазвао ради
дискусије о питањима црквених оштина.*

Преосвештени господине,

Почитованим писмом 5. септембра о. г. Бр. 1663
Ваше Преосвештенство позива мене у Задру 25.
текућег мјесеца да тамо, на обћем договору с Вами и
Конзистором Вашим, претресемо питање о устројењу
наших обшества и других благих завода, сад кад је
чланом 15 основног закона 21. дец. 1867. слободно
свакому вјерозакону и цркви по себи уређивати се и
управљати. Савремено мене опомињете да, у случају
какове препоне, могу надоставити до реченог дана
моје писмено мњење, а то само што се тиче преинаке
досадашњих (?) и устројења нових правила црквене
управе, а не свештенства.

Молим Ваше Преосвештенство да извините што
ме врле препоне бране одзвати се тому позиву. Оне
су три:

Прва је та што ја као старосједиоц бококоторски
не могу својим присуством поврједити повјесно-
црквено право бококоторско, по којему домовини

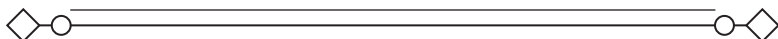

мојој припада одвојена Епархија, која није никад била канонично сбрисана из броја србских православних Епархија.

Друго је што ја нијесам добио од ниједног обшества православног пуномоћије да на тај договор дођем и тамо ја не бих могао својим доласком представљати до једину своју особу, и једино једнострано своје лично мњење, што ја не само као излишно сматрам, но и као повређујуће изборно право једновјерника својих.

Треће је то што ја са своје стране усуђујем се јако двоити о законитости онога што Ви наведете, то јест да свјетским људима није надлежно разправљати о свећенских стварих, дакле ни о ограничењу парохија, ни о устојењу бира, столарних прихода итд. Ја мним да је требало о предметима договарања јасни програм предходно сачинити и прогласити, да свака зна о чему се ради.

Познато је Вашему Преосвештенству да је Бока которска старином припадала Архиепископији Пећкој, и да је светопочивши Патријарх Василије Бркић, кад је од турског зулума столицу своју оставио и у свјет побјегао, апостолску делегацију над Боком вручио Епископу Црногорскоме Сави Петровићу, који је и држао све до године 1809. Познато је Вашему Преосвештенству и то, да по црквеној јуридикцији и повјесници Бока би морала припадати пастви Архиепископа Карловачког, наследника Пећке Епархије, и да су на подлогу овога права Бокезки хришћани

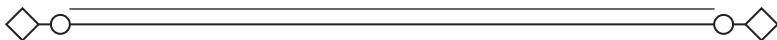
просили у најближе врјеме Његово Величанство Цара и Краља, да им поврати своју Епархију.

Познато је Вашему Преосвештенству и то да кад је Наполеон први завео данашњу Епархију „Далматинску, Истринску, Дубровачку, Бокезку и Албанску“ држали су се под надзором тадашњег Владаоца Далматинскога Дандола провинцијални конгреси, кои су разправљали наше црквене ствари. Ово је право изумрло кад се увео октроисани правилник *fabbricerija* године 1809. кои је цркву нашу подчинио поли(ти)чноме туторству и закопао у једну гробницу конгресе и обћинске скупштине и установе. Сад кад је Богу хвала то туторство престало силом државних основних закона морала би се повратити ствар на онај положај правни који је обстојао прје тог времена, јер не би било цјелисходно да се укинато државно туторство мучке пренесе на Конзистор, што никакав православни син не би одобрити могао, јер би се с таквим поступком повредило једнострано црквено право.

Уосталом остајем Достојанства Вашег служитељем уљудним.

На Сењској Рјеци,
О Крстову дне

Стефан Љубиша

33.

Из Будве, 30/октобра 1868.

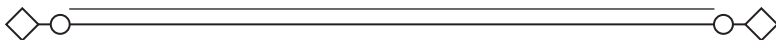
*Ойшїїини Кошор – одговор на обавјештење
да би морао у Беч и најава одласка.*

Spettabile Amministrazione

Comunale Cattaro

Attesa l'urgenza ho deciso di partire lunedì prossimo.

Љубиша

34.

Будва, 1. XI 1868.

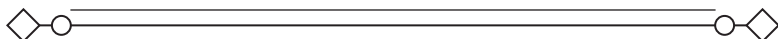
*Павлиновићу – о школовању сина, о послу
око обвезница Народног листа. Осврће се на
неуљудни постојак намјесника Вајнера и
закључује да „само у борби можемо дихаћи“...*

Мoj dragi pope Mićo,

I sam se okasnio na Rjeci Senjskoj i tamo čamio lje dvanajst danah. Sin mi učini ispit dosta dobro, no ga naše u jednome oku kratkovidna, i tako sam morao uprkos svakog truda moga čekati Bečku rješidbu, koja bi povoljna i ostade u školi. Na Rjeki su me braća rodoljubna tako sjajno i srdačno pozdravila i ugostila, da jim ja neću nikad to dobro zaboraviti dok mi u Ljetnjaku kuca. I tebe su mnogi pozdravili, no u momе u Zadar povratku ja ga nah pusta od svijу naših.

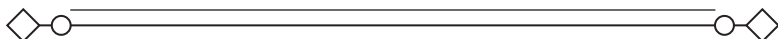
Tamo čuh da ste se ti i Kosto na parobrodu bratimili Bajamontom i Rusinjolom, no ja mislim da će to biti Judin i Lamourettov celiv.

Tamo me zateče i pismo Ožegovića, u koji mi piše da mu ponesem obveznice *Narodnog lista*. Ja sam bio naumio ostati kući do polovinu studenoga, i tako oslaviti prijateljima krsno ime, ali evo se ne da no ću sutra uoči Mitrova dne hoditi u Beč jer će e tamo o novačenju raditi,

pak bi me narod krivio da se tamo ne namjerim. Zato te molim da mi pošlješ tamo (trinajst) obveznicah N. L. svaka po f 50 da jih predam Ožegoviću, i da uzmem natrag moju knjigu dugovanja, a tebi da pošaljem f. 650 što iznose papiri njegovi. To mi pošlji adresom na Reichsrath i pod preporučeno pismo diligencom odma. Suviše piše mi Ožegović da mu je dužan Stijepo Ivičević f. 200 i da će dati njegovu obveznicu N. L. ako je primiti očete. I o ovome piši mi.

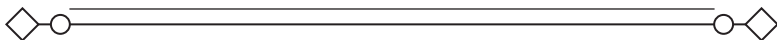
Kad sam doma došao pričekali me moji birači velikom slavom kao i Đura. Ovo ne bi vlastima milo. Namjestnik dođe ovđe 18 na 3 1/2 po podne premda je bio navjestio da će doći na 5. Budući ga nitko nije pričekao, odgna od sebe neuljudnim načinom Upraviteljstvo Obćinsko koje pođe da ga posjeti. Bez da se stanuo nije ni glavarima ni narodam u jutro rano pođe s Bogom. Obćina mu pisa otvoreno pismo, ali N. L. ne hće ga pečatati. Ovo je mnogo našince razdražilo i ja sumnjam da je Klaić uzrok tome. Sad vidim da smo u manjem broju no 1861, da je u nas grom udario da smo bez organa. Sad vidim da se ne možemo uzdati no u sebe i u svoje kljuse. Ta knjiga da se štampala, hoćашe dati našoj stranci oduševljenja i pred svijetom važnosti. Bogme hoćemo se u Zadar zato pitati pak puklo gdje puklo. Ja znam da će me pod starost naćerati da selim iz domovine, ali prije toga oću doći naćisto da vidim koje sa mnom. O tebe i o Kostu nimalo ne sumnjam. Čisto rodoljublje u vas diše i bili biste gotovi sve žrtvovati, ali brate neki naši ortaci omećili su do zla

Boga. Da nijesam upotrebio sav svoj upliv amo su ćeli vratiti *Narodni list* i očitovati da prestaje biti naš organ. Iošt ne znam uzroka zbog kojeg nije se pismo otvoreno objelodanilo, ali mi ovo brzojavlja Matić. La vostra commissione non venne eseguita, il resto per iscritto. Večeras čekam pismo da vidim što je zapelo. Ja Boga mi ne znam što se u Namjestnika uzdaju. Ako je kome mili komad hljeba no narod neka se prođe, pak nami kako Bog da. Ja sam uvjeren da samo u borbi možemo dihati.

Zbogom pope Mićo. Vjeruj mojemu štovanju i ljubavi kojom ostajem

Tvoj do motike
Stefan

35.

Беч, 22/XI 1868.

*Миховилу Павлиновићу о обвезницама
Народног листа и о ојасносџи од завођења
ванредној сџања у Боки.*

Dragi moj pope Mićo,

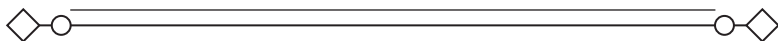
Prije neg sam iz doma krenuo pisao sam ti da mi ovđe pošalješ obveznice *Narodnog lista* da jih predam O, ali do danas ne imah tvoga odgovora. Juće sam bio kod njega i on mi reće da je po jednome đaku primio tvoje pismo iz kojega sad sumnjam je li ti moje došlo.

Zbog toga molim te da mi pošalješ u isti čas ovđe 14 obveznica što čine ili iznosa s kamatami one karte O... i u isto vrijeme da mi pišeš kome ću ja da pošaljem ove tri obveznice koje imaju nominalnu vrjednost od f. 900.

Danas se čeka ovđe naš Namjestnik. Čujem da oće da potraži protivu Boki iznimno stanje.

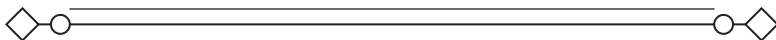
Ja sam utoliko pripravijo moju interpelaciju što se tiče povređenih u Spljetu zastupnikah i nadam se da će ji podpisati sva desnica.

Dao mi je O. obveznicu Ivićevića od 200f. Piši mi kome ću je poslati. – Ona je na tebe okrenuta tako da je ti skužati možeš.

Čekajući skoro tvoje pismo i obveznice, jesam tvoj prijan.

Stefan

36.

Беч, 8. XII 1868.

*Павлиновићу – о обвезницама Народног листа
у вези с Ожејовићем.*

Драги пријатељу,

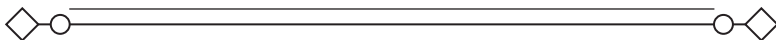
Господин Ожеговић није хтио да прими већ саму обвезницу од ф.650 с тим да му се мухте шаљу три новине како сам ти већ писао. Повратио је ону од 250 коју каже да не би никако могао узети но само кад би ви узели Ивичевића дуг, којег сам ти послао. Он каже да је обећао само 900 у папиру. Зато те молим да одмах пишеш кому ћу новац послати или теби или Матићу, или коме трећему.

Једва чекам да се прођем овога нехарнога посла.

Утолико те поздрављам и јесам твој

Стеван

Такођер пиши ми кому ћу послати ону обвезницу
Н. 1. од ф. 250.

37.

Беч, 29. XII 1868.

*Павлиновићу – јавља о новцу од жељезничких
обвезница и моли ја да Матићу препоручи
штампање његових чланака писаних
ћирилицом.*

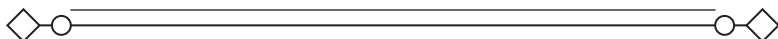
Драги пријатељу,

Данас сам примио твоје писмо 21.Пр. и данас шаљем преко Јова Глисића ф. 700 Матићу што су изнијеле главе и зреле добити оне 900 ф жељезничких обвезница. Писао сам Матићу да ми одмах пошаље једну обвезницу од ф. 50 за тај сувишак што сам ју право искуца, а ја ћу њему повратити ону од ф 250 и тако је овај посао тршен.

Молим те да јавиш Ожеговићу све то писмено а најпаче примање обвезнице Ивичевића која не спада у никакав конат.

Погодио си за чланак у *Pozoru*. Био сам позван у Биоград да видим Одбор, али ту је требало трошка а ја сам сиромах. Но опет што се може, ја сам с једним пријатељем написао неке моје Пасторске (?) мисли које ћеш читати у *Позору*.

Сад ти препоручујем да пишеш Матићу нека приме моје чланке ћирилицом. То је од велике нужде

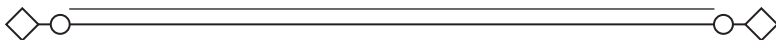

и пријеке а кад се видимо и кад ти кажем дат ћеш ми разлог. Ти знаш да код мене нема у томе фанатизма, но је нешто треће, за које се мора тако радити, а то је (да се разумијемо) и просвјете оне стране народа што ћирилицу читају.

Још бих ти писао, но идем походити књаза Црногорскога.

За остало, што се језика тиче, бит ће што Бог да и срећа јуначка.

Твој Стеван

38.

Беч, 31. XII 1868.

*Јовану Рисџићу – њошврђује њријем новчане
њошиљке и моли да се њејова саошшѣња
држе у шајносѣи.*

Преузвишени пријатељу,

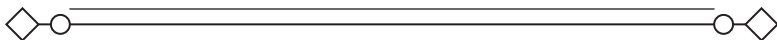
Данас сам примио од куће Јањевски 1000 у папиру
аустр, што имам част вам јавити и благодарити.

Опростите ако вам морам поново препоручити
да храните у себе самога и под печатом тајности
оно што сам ви јавио у посљедње писмо о добром
споразумљењу, јер би другачије ствар, а можда и ја
компрометиран остао. Он ће данас отпутовати, и
његове су намјере поштене и честите под сваким
видом, како ћете и сами признати.

Кад се, ако бог да, станемо, имат ћемо прилику
нашире и дуже се поразговорити.

Сад честитајући вам наступајуће празнике Х. Р.
и новог Г. остајем задужним и благ. служитељем и
одличним пријатељем.

Одани
С. Љубиша

39.

Беч, април 1869.

*Уреднику Народног листа – исц̃равља грешке
у њрвом издању Шћепана Малог.*

Gospodine uredniče,

U lanjskome „Dubrovniku“ priložio sam jednu kratašnu povijest o *Šćepanu Malome*, koju sam ja složio po kazivanju njegovih vrsnika.

Žalim, da su se uz pečatanje te povijesti potkrale mnoge pogreške, koje su u svakome jeziku neugodne, a u našem i neugodne i štetne. Ja ne znam, hoće li se zbilja ko naći, da mu je tako odoljela besposlica, da tu povijest pročita; no ako se ko ipak nađe, ja ga lijepo molim, da mimogred popravi te pogreške, koje evo ovđe niže redimice nabrajam.

Uzdam se, da mi nećete odbiti molbe, a svakako primite moj ljubezni pozdrav.

U Beču, uz velike poste

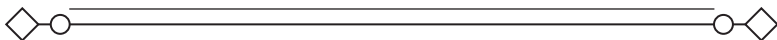
S. Ljubiša

List 129 redak 7 *omarao* a ne *odmarao*

List 130 redak 11 *sadeđni* a ne *izađeđni*

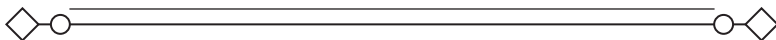
List 131 redak 19 *gumnima* a ne *gumnina*

List 131 redak 24 *krsno ime* a ne *o krstnome imenu*

- List 134 redak 2 *gumno* a ne *gumno*
List 134 redak 32 *k nami* a ne *k nama*
List 136 redak 1 *piličnika* a ne *priličnika*
List 136 redak 31 *dosta* a ne *dosto*
List 138 redak 31 *gule i gnječe* a ne *guli i gnječi*
List 139 redak 2 *sjedio* a ne *sjedlo*
List 139 redak 9 *u ime Vladike* a ne *na ime Vladike*
List 139 redak 27 *iza živa muža* a ne *za živa muža*
List 139 redak 28 *misliš* a ne *misli*
List 140 redak 18 *krotkome Savi* a ne *kratkome Savi*
List 143 redak 22 *bolje potvrdila* a ne *bolje*
List 144 redak 26 *učuva* a ne *sačuva*
List 146 redak 20 *o Šćepanu* a ne *o Stepanu*
List 147 redak 32 *pogreška* a ne *pogrška*
List 148 redak 19 *pecki* a ne *pečki*
List 149 redak 21 *upravi* a ne *ispravi*
List 149 redak 29 *pomisliti* a ne *promisliti*
List 150 redak 12 *gumno* a ne *gumno*
List 150 redak 28 *mogao* a ne *mog bude*
List 151 redak 19 *Vuku* a ne *Marku*
List 154 redak 17 *mimo naroda* a ne *mimo narod*
List 156 redak 4 *mogao* a ne *mog bude*
List 157 redak 2 *u pomoć* a ne *na pomoć*
List 158 redak 16 *obezoružaje* a ne *oboružaje*
List 161 redak 3 *naprije* a ne *naprijed*
List 161 redak 30 *čisto bi Crnogoru* a ne *čisto bi bio*

Crnogoru

40.

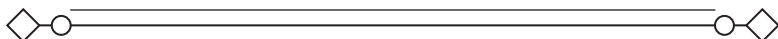
Беч, 6. IV 1869.

*Павлиновићу – о раду на увођењу народног
језика у средње школе. Моли га за мишљење
о својој новели Шћепан Мали.*

Мој љубазни пријане,

Ево се нехотице окасних одговором. Доста ме је црнијех јада убило око изтраге Фонтанине, али надјачаше злотвори и он већ неће тамо судити. И око језика имао сам посла доста, како сам јавио у своје вријеме нашијема пријатељима, и ево смо добили више но Крањци, који премда су у Сабору јачи, није им влада законе одобрила. У школама осредњима Министар држећи се основна закона неће да зна за два језика, али се надам у Бога и у данашњу обћину Дубровачку да ћемо тамо преокренути Гимназио на наш језик.

Какве силе на нас зјају ја се чудим како и горе није по нас. Но је пријека нужда да ми на првом сјелу сабора ударимо правцем чврстим и мужеским, јер смо се разчубали, и лани растали никако. Боље и мањи дио али уздани и постојани. У броју није силе моралне. Ми смо били јачи кад смо били седмина. Треба дакле да се углавимо и да радимо озбиљно.

Ми можемо о самој освјесној опозицији живјети, а погодбе и нагодбе нас слабе.

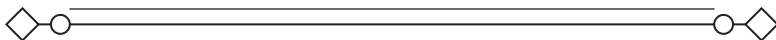
Ја се надам моју Паскву кући славити, јер ће се ово вијеће разићи свршетком овога мјесеца.

Видјећемо се у Задру Липња, па широко и дуго поразговарати о свачему.

Овђе сам се два пута састајао Бискупом Стросмауером – и надуго разговарао. Боже га живи! Нез нам јеси ли читао *Дубровника* и јели ти се допала моја новела о Шћепану, премда је престрта штампарнијем погрешкама. Рад би био знати твоје мњење јер каним једну другу новелу писати и одужити се Ники великоме. Искрено ми кажи је ли ти мио језик и стил јер ти знаш да сам ја специјалист, и што се језика тиче једноумац и шишматик –

А сада да си ми здраво и весео, како што ти из свега срца жели

Твој пријан Стеван

41.

Maj, 1869.

*Уреднику Народног листа – одјовара на чланак
у Позору о брајској слози.*

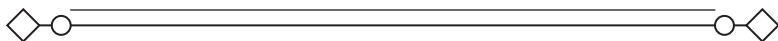
Gospodin uredniče,

Ja se ne bih čisto ozivao bezimenjaku, koji je pisao u *Pozorov Listak* „što hoće omladina hrvatska i kako?“ da me nije poimence zvaćem počastio; a kad je, onda mu vaš list javi moj oziv.

Meni je omladina draga koliko ikome jer na mlađe svijet ostaje, no žaleći da sam se davno rodio pak iz tako gizdavog jata u drugi uletio, rađe bih čitao kako mi vrsnici misle, koji stoje između vatrene omladine i hladne ostarine pak obijema pružaju ruku kad pregibe.

Nas su, gospodin pisaoče, godine rastavile pak se ne razumijemo: Vi nastajete, mi nestajemo; u vas kuca srce mlado, kipeće, nestrpljivo, kadgod i zanešeno, a naše je preokaljeno iskušenjem i razvaranjem, zato ne možemo vam ni u stopam stati kamo li vas slijediti k visokome poletu.

Ja sam želio na zdravici odzdraviti, pak sam sve čekao da vidim kuda ćete, šta zaključujete iz onako prostih, drobnih pojmova đe je srce um oplijenilo. No da ste zaglavili ne bih vas bez odgovora ostavio, tako bi

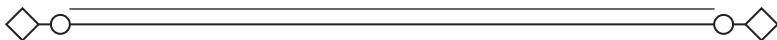

se oba okoristili. Vi bi obuzdali plameno srce, a ja bih svoje iz drijemeža probudio.

Samo toliko, čini mi se, da mogu i ja na prijeskočke i na mahove reći: ko hoće cilj treba da hoće i sredstva, sad promislite jesu li vaša najbolja, i mogu li ih odobriti ljudi zreli, koji su izlećeli iz omladinskog jata? Nije zidar pravi ko valja, no je zidar pravi ko gradi. Ako ćete prinijeti po jedan kamen na veliku zgradu prosvjete i sloge bratinske, elaj te; no ako nećete a vi nemojte barem drmati one koje su drugi mukom i nategom složili na blagoslovenoj gomili bratinstva narodnog, đe je svako ponješto svoga i sebična na oltar općeg blaga požrtvovao. Da vi nastavite bacati pšenicu u brazdu koju je drugi ratar izorao, i s kojom će se pričestiti cijelo pleme, bi li vam drago bilo da ko drugi iza vas baca zrna kukolja i vrata da pšenica obrodi otrovlju bratske nesloge? Manite se toga, a radite, kad je vam Bog dao darovanja, na prosvjetu izostavše braće, koja robuje i glupuje, tako će vas rod i povijest do zvijezda peti, jer ko rodu zgriješi on mu grdno plati.

Srb i Hrvat jesu, kako ja mislim, etimologična sinonima, kao *hleb* i *kruh*, pak se ne mogu bez grehote lučiti ni jezikoslovno ni zemnopisno, a kamo li religiozno. Na jednom samom polju moglo bi im dijelo odvojeno biti, a to je povjesno pravo. Ko drukčije misli i radi dok pomaže razmaže. Zbogom!

S. Lj.

42.

Беч, 3. X 1869.

*Непознајоме – да се шћеше проузроковане
рашом не нагоднајују јер их има више нејо
што може да поднесе државна каса.*

Pregiatissimo Signore

Quantunque per ragioni indipendenti della mia volontà io non le abbia fin ora risposto alla cara sua 28. Agosto pp. non creda she non mi sia prestato per l'affare raccomandatomi –

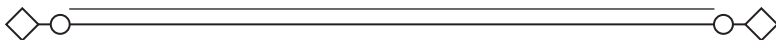
Mi rincresce che ogni mia premura riesci vana essendosi qui presa la massima di non accordare indenizzazioni per i danni della guerra, tanto é vero che la camera e stata costretta di nominare un comitato per proporre un progetto di legge che avrà forza per il futuro.

Qualunque motivazione sia stata fatta per respingere la domanda ritengo che il principale motivo é che non vogliano dar niente essendo molti danni specialmente in Boemia.

Le rimetto l'unita procura onde al auo ritorno in patria procuri di assicurare il credito del Bogišić. Le carte e quanto altro occorre le sarà colà consegnato dall alievo edile e professore Hrdalo.

Si conservi, mi voglia bene e mi creda

Vienna, 3 Ottobre 869

43.

Задар, 17. II 1870.

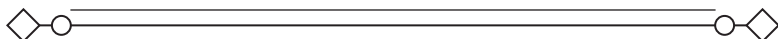
*Бојишићу – о свом положењу за вријеме устјанка
1869. и о њарници Бојишића са њок. Ивановићем,
преко адвоката Занеле.*

Драги мој Балдо,

Ја сам ти дужан два одговора: први на једно писмо које си ми из Одесе писао јесени г. 869, а друго под 5/17 прошастог новембра.

Прво ме је допало у најбурније доба свог живота – Међу срџбом пучком и Вагнеровом једва утекох жива. Друго нашло ме је у постељи костобољом. У моме проласку из Будве у Задар био сам код Занеле и увјерио се да је твој посао у најбољем реду, само треба новаца да се изведе езекуција на добра Ивановића што додуше одвјетник није дужан антиципати. Рече ми Занела да је то одамна тебе било саобћено преко Хрдала но да си се ти потајио кад су ти новаца тражили. Езекуција непокретних добара изискује трошка, који ће пак пасти на терет дужника али се кроз то мора трошити. – Пошли дакле Занели дајбуди ф: 50 антиципације.

Ја сам овђе брацо бирократицан као што се нијесам никад надао. – „Самар, седло, пута и окови

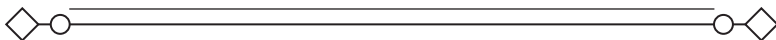

не пристају свакому једнако, неке су лаки као перце а некога утру и удаве“ – Ариост.

У сриеду чисту полазим у Беч са Пером Будманом да се тамо одморим од зла кућњега, провинцијализма и бирографије. Драго ми је да имам ваљана замјеника у Клаића које му је драго писати. – Дођи у Беч да ти се изјадим! Чекаћу те до свега априла, а чека те и сваћа Норманова која ме често за тебе пита и кори те за брзи заборав, но би опет рекао да се умије доста чудно разабрати. Живи сретно сретњи чоче и љуби твога

У Задру, 5/17. фебр. 870.

Стефана

44.

Беч, фебруар 1870.

*Јовану Рисџићу – о бокељском устџанку и
Вајнеровој афери.*

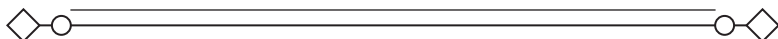
Преузвишени господине и пријатељу,

После ужасних догађаја који моју домовину, овај дио српског народа, у пепео обратише и пошто сам такоређи чудесно погибљи избјегао и овђе на другу дошао, ево ме да се с Вами писмено поразговорим.

Почетак несретњег догађаја био је чисто и без сумње нагли и нетактични увод обрамбеног закона, али ја одређи не могу да су неки људи зли и неразборити народ преварили да ће добити од Русије и Србије помоћ, што сам ја бадава радио побити; али погрешке владине биле су жалибоже јаче но моја рјеч.

Сад већ из новина Вам је познато да су на мене наскочили као лави удружени нападачи, који настоје да окале народ и да опору бокешком даду један карактер политички којег није имао, али којег је добити могао да се није вјешто помирење учинило.

Овђе у Бечу, имао сам прилику доказати да кад је прошлог мјесеца јунија г. Вагнер био у Бечу, он је брзојавио некеме капетану Орешковићу из

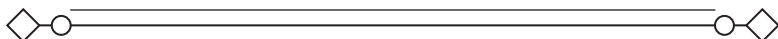
Биограда да га чека у Марбургу. У тому rendez-vous говорило се како би се бајаги употребила југославенска пропаганда на корист наше државе и с њом устопице ходећи освоити Босну и Херцеговину Турчину без српске помоћи. Иза овије договора они се два спреме у Загребу и тамо се договоре са неким Одбором југословенске пропаганде, којему је Вагнер (тек му се боље вјерује) помињао Бајста и Куна и хулио на Андрашија.

Повративши се у Задар, г. Вагнер писао је Орешковићу и Мразовићу да иду у Далмацију. Ова су два господина била у Задру гости Вагнерови два пут, то јест при одласку и повратку из Котора. Ја нијесам ниједнога видио, а Орешковића и не познам, знам да је био у Цетињу по жељи Вагнеровој и горе се бавио.

У повратку из Беча концем јулија, Мразовић захтјева од Вагнера један писмени програм о дјелатности пропаганде да га саопшти одбору, и Вагнер га напише својеручно, а ја га Вам шаљем у препису и точном преводу.

Тек се разиђу, дође наредба да се устроји навратанос домобран у Боку, премда се од прије хтијело неке промјене у закон увести.

Ово сад ја вам саобћавам да знате изближе судити онај чланак у новине објављен, „Конспират, денунцијант и министар“, пак јер судим 1) да је важно да знате, 2) да знате владати колико вас тиче. Морам препоручити да ову ствар држите тајно ако

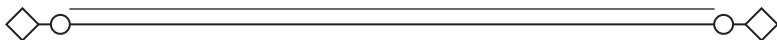

не желите да ја не погинем, и ако желите да што и напријед се знаде. Имао бих шта и даље о овом послу и шире писати, али се бојим: али ако пошаљете вјерна човека или сами дођете, имат ћу доста што се тиче битности.

Ево како је Бока ни крива ни дужна погинула. Толико хиљада душа без крова, без хљеба, без цркве и попа. Забрањили кућну помоћ, а накнаду обећану од 300 слимили на 30 тисућа. Ја жалим да ће наш народ у таквој невољи љутој мислити збиља да је преварен био од владе српске, а не од неких рђавих људи који су злоупотребили име Србије, и тако кроз овај несретњи фал (погрешку) изгубили сваку симпатију што никаквome српскомe сину не може ни сме равнодушно бити. Прискочите забога и љубав хришћанску и братску у помоћ колико најбоље можете, а будите увјерени да се знати неће и да ће помоћ бити предострожно подељена. Чекам ваше писмо коме да остало поведем, но моје име сваком, најпоче томе Орешковићу сакрите, и о овоме писму до нових мојих писама да се не говори, јер би била велика штета.

Препокорни пријан
С. Љубиша

(С. д, с. л.)

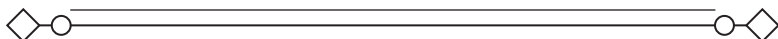
45.

Беч, 18. III 1870.

*Јовану Рисџићу – о Орешковићевој улози у
Вајнеровој афери и стицању у Боки Кошорској.*

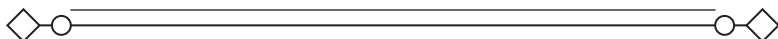
Преузвишени пријатељу,

Како ће вам устмено повједати предатељ писма, г.о. долазио је у мене и рекао ми је да је он ваш човек, но сам га у три тешка противуречја нашао, пак и зато што ми није донио биљега вашег, ја му нијесам веровао ништа, нити сам се пред њим озуо. Код мени је обичај вјеровати цело или ништа. Но морам ипак признати да је чудан галац. Сав се његов рад овђе бужи на то да мене свргне од намјере да оне ствари на свјетлост не донесем, и рекао ми је да је у то име и позван био овђе од Вагнера, пак после рече да је влада српска добила од Цариграда извјесће о постојбини неког тајног уговора међу Аустријом и Турском о Босни и Херцеговини, пак је дошао овђе да Србију смета у тај посао. Иако ја нијесам премудар опет оваке несмислености и противречја могао сам лако опипати. Као цушпајс такви планова, он мени каже да су већ готови планови нове жељезнице до Неретве преко Турске пак и осушење Неретванског поља, што се збиља и саудара са речима Бајстовима

којим сам имао прилику о Дал. жељезници говорити. Укратко, он је овђе у велике кругове држан као ваш човек и с њим говоре као би говорили једним од намјесника. При поласку од овђе у Пешти (гђе ће се бавити три дана!), рече ми да му кажем оћу ли или нећу донијети на видјело оне ствари. Ја сам му рекао да јошт нијесам одважио и да ће то зависити 1) од извјесћа одборова, 2) од понашања Вагнерова у Кући. Но откад је Вагнер у министарско веће предложио накнаду од 12 мјаста 158 тисућа ф. штете уцењене од Родића, и откад настоји да укине и секвестрира новце и куп милостиње, ја се не могу никоме обећати да ћу ћутити, пукло ће пукло. Но, рекох ја, ако Вагнер преда оставку на портфиљ министријални, којег је примање увредило сваког Бокеза, ја обећавам прећутати. Видећи О. да сам ја неумолив, при растанку рече ми ово: „А, молим вас, барем чекајте из Биограда човека који ће до вас доћи, пак ће вам рећи оћете ли или не то радити“. – На то му ја одговорим да су моје дужности свете и да ја не зависим од Биограда. Ако тај човек дође прије него ли посао Бокешни на дневни ред, да ћу онда видјети шта ћу радити: па ако окасни, да ћу ја ствар открити: не гледавши на лице чловјеком.

Који ће то човјек бити? Не знам. Кад ће доћи? Не знам. Држати овдје вашег поклисара, не чини ми се важно за сад. Он је, О... ћ толико напред пошао, говорећи ми да је он склопио са Б. уговор и да ће

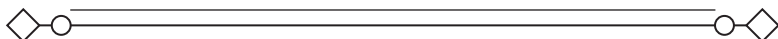

колико пре доћи један од намјесника да га у форми доведе. Но ја мислим да је он збиља наставио рад са државом у име пропаганде и против интересу српскоме, али ће га преварити. Остало у дубље казати ће вам предатељ усмено. Треба само да ми чувате име јер ћу погинути.

Већ су почели да ми пакости чине – дигли ми сину стипендио од ф. 30 мјесечни у школи поморској на Рјеци да не продужи своју науку, и тако је морао сирах јуче дома отићи љуто печалан. Да није јединац, ја би га лако дао школовати у Русији, но му се бојим у онако хладној клими.

Данашње новости из Боке опишују ми жалосно стање они несретњи људи. Већ су почели мртви од глади, тифа и оспицах. Забога, прискочите им у помоћ док трава и млеко приступе, али опасно да се не компромитирате и да се новац не устегне од наши разбоиничких власти.

Ако добавим, како што се надам, препис уговора или барем поглавити црта, ја ћу га вам послати обичним путем без мога писма. Рекао ми је човек, у те тајне врло добро извештен, да јошт за времена ултиматума турскога Грчкој узет је у принципијум увет да ће Порта упуштати Аустрији Босну и Херцеговину само ако јој гарантира остале земље у Европи било сизеренством или суверенством, пак да је била главна циљ царева пута на исток утврђење уговора. Овај би носио датум 8. новем. 1869, а окружно писмо

Хофмана о устанку бокешкоме издалека тај уговор помиње, јер је тамо показано да је устанак дигнут против Турске, и да Аустрија оће да га угуши више у интересу Турскоме него своме. – Сад тражи свјећом зађевицу.

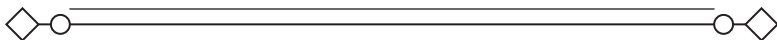
Ја као очевидни свједок могу вас уверити да су многи димали у бокешку ватру и да ствар није била сасвијем локална као што мислите. О томе лично друти пут више.

Сад вас поздрављам љубезно и остајем с почитовањем и братском приврженошћу.

Молим по прочитању спалити

Одани

Беч, 18/6. марта 870.

46.

Беч, 2. IV 1870.

*Јовану Рисџићу – о Орешковићевој обмани и
о гебаџи у Рајхсрајху.*

Преузвишени пријатељу,

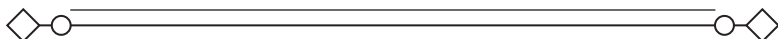
Примио сам почитајемо ваш лист, а два дана
прије њега један други од О... у којему стоји:

„Пошто сам се договорио овдашњом господом,
закључили смо да је нужно да ви ону ствар нипошто
не објелоданите“.

Сад ја знам одиста да се је тај закључак учинио не
тамо но амо. Но је мени, свакако, жао да је господин
О. имао о мени тако рђаво мњење да мисли да ме је
лако преварити.

Како већ знате из новина, сва је десна Рајхсрата
побјегла. Ја сам остао сам од јужних, а то до прексутра
док се сврши разправа бокешког несретног посла,
пак ћу и ја оставити Сабор пукло ће пукло. Да сам
изашао пријед расправе, корили би ме посланици и
бирачи да сам изашао у одсудном часу. Свакако ћу
се задржати неколико данах овђе док видим што ће
бити рјешено о далматинској жељезници.

О ономе уговору нема сумње. Он је и онако
нацртан како сам ја ономе г. поклисару изустиио. Јошт

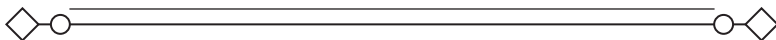

нијесам добио препис, но кад га добијем послаћу га. Нешто се куха у Хрватској, пак је добро стати на опрези.

Хвала ви осталој браћи на подвич којом сте наканили притећи у помоћ бједноме људству. Осим глади, сад оспице и тифус чуда чине. – Увјерите се да ми се не мили поћи дома, тако је тамо зло. Сад је највиша мука, јер кад приступи трава и млијеко нерод ће окорјати.

Уздржите ме у вашој љубави и увјерите се одличног и особитог мојег почитовања.

Ваше преузвишености
љубитељ вјерни и служитељ
С. Љубиша

47.

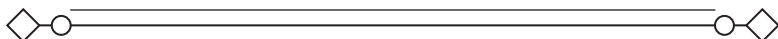
Беч, априла 1870.

*Јовану Рисџићу – њојшврђује њријем новчане
њомоћи за народ у Боки Коњорској.*

Мислим да сте већ примили мој лист, којег сам вам послао преко г. Милашиновића.

Ваш, 24. марта, примио сам од. г. мајора Милутина Јовановића, такође и ф 2000, а во чему сам му и квиту предао. На име пострадавих благодарим српској влади на ову братску помоћ, која ће у вријеме приспјети да многе гладне завре. Начин како ће то гладни примити и како ће познавати добротворну руку, ви остависте на моје изкуство и савјест, пак се преварити нећете.

Јошт прије мог одалења из дома, је сам од цара изпросио изгореним по два нечитко кукуруза дневно за сваку главу. Осим тога, цар је поклонио 50 тисућа од свог новца за поправу кућа, но штета износи 158 тисућа. Држава је дала 30 тисућа, су више 100 тисућа за путове, а друге око 20 тисућа за цркве и школе. То сам овде израдио јошт под тадшом владом. Јуче сам био код нових министара да им опет препоручим, и чини ми се да ћу добити ф. 50 тисућа за штете, ф. 4 тисуће за садиво дудова (мурава). Ја сам обећао

новој влади подпору Народне странке ако буде с нама поступала праветно. И чини ми се да је надахнута најбољом вољом и поштенom намјером, но, за рећи право, чини ми се да није обдарена ванредним талентом. Садашње комешање у Цислетанији, које је направио нови *сoup d'Etat*, чини заборавити и одгодити спољашње планове и намјере. Хоће се најприје домаћи мир, пак ко жели мир треба да га сусједу не квари.

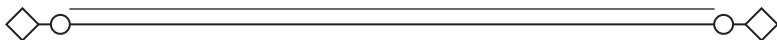
Ја ћу се бавити овдје до великог петка, док склопим фузију Хрватима о далматинском-хрватском послу жељезнице, пак ћу кући да нове изборе чинимо.

Сад вас молим да изручите моје одличне поздраве вашим колегама и да ми и даље продужите вашу лијепу љубав, коју ћу ја знати његовати.

Ја се надам још јунија бити у Бечу, и онда ћу чисто тамо доћи.

Честитајући наступајуће празнике васкресенија Христова пребивам,

Одани пријатељ
Стефан Љубиша

48.

Беч, 10. IV 1870.

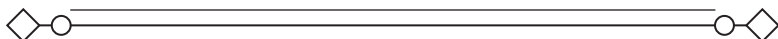
*Рачеџи – о њослаџим ловачким њушкама;
џриџреми огласка у Загар; новицу коџи је
намијењен њомоџи њосџрадалим; заједничкој
изџрадаџи некоџ њуџа...*

Почитовани пријатељу,

Мислим да ћете већ бит примили два штуца са
нужном џебаном. И ја сам хтио трећег купити, но
се бојим да не останем без пара у туђој земљи, пак
да не продам уру за пушку као Саво Ников кућу за
мрежу. Ако претече која пара при крећању донијећу
је собом.

Сад баш примих Ваш љубопитни брзојав, пак
ми је жао да нијесам могао вама ништа јаснога
одговорити.

Данас сам дуго говорио Рехбаором коџи је господар
ситуације. Но је човек доста утопист, а мало практичан
пак се бојим да неће примити портфил. Ја сам одлучио
остати коџи дан овђе док видим ко ће остати на
госпоству, да му измамим коју пару да пошље тамо
Родићу за та невољни пук. Дакле кад ћу кренути
право не знам, а могло би бити да се коџи дан и у
Задру задржим и пријатељима договорим о новоме

раду, јер Бог зна каква ће времена наступити. Пак у Задар имам неке пријатеље препоручити док је јошт ту Флук.

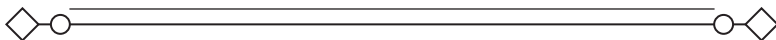
Ја се надам да ви неће тешко бити јошт који дан служити, премда сте вашим послом доста обременјени.

Кад дођем тамо надам се да ћемо узети пут скупа, пак тако учинити да народ, за којег је ова свота и опредјељена, не пане у чифуцке руке.

Будући да данас немам времена писати кући, молим те да ми поздравите домашње и да ме уздржите у вашој љубави

Беч, 10/4. 870.

Odani prijatelj
Stefan Ljubiša

49.

Будва, 30. V 1870.

*Др Јовану Суботићу, Нови Сад – о одбору за
припрему црногорској устави.*

Почитовани пријатељу,

Будва, 30. маја 70.

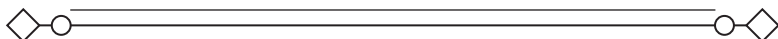
Звао ме је на Цетиње Књаз да се савјетује које би људе скупио на Цетиње да му сачине устав и да прегледају црногорски законик, пак да га и удесе според новијех свијетскијех начела философије права.

У одбору од шесторице по моме мњењу морали би ви сјећети, као један од најискуснији наших правослова.

Одбор би се скупио јесени. Књаз би дао на Цетиње на одборово расположење Hotel de la ville, и накнадно трошкове путне и пристојне наднице.

Доћи ће из Русије предсједник, из Србије члан један, из Војводине Ви, из Боке Градић (бивши државни одвјетник на Рјеци), Ђорђе Војновић и ја.

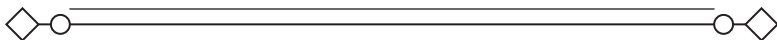
Књаз би радо у 15 данах имати ваше привољење преко мене. Зато ће и очекивати ваш одговор. Мислим да нећете одрећи оваку радњу, и тако имати прилику да се упознате и овијем дијелом

нашег народа. Чекам иошт одговор на друто моје писмо и досаду, пак у толико остајем с поштовањем и пријатељством

Ваш
Стефан Љубиша

молим да ово засад задржите за себе –

50.

Беч, 20. VII 1870.

*Арсенију Сїојковићу, админисїраїтору Срїске
їаїриїаришије у Карловцима – о именовану
Висариона Љубише за бокоїторскої ейискоїа.*

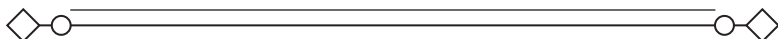
Високопреосвештени господине,

Јошт мјесеца априла овдашње Министарство просвјете и богословије умолило је Ваше Високопреосвештенство да изволите сакупити Синод и каноничну институцију дати новодозвољеној православној епархији бококоторској.

Мјесеца јунија прав(ославне) опћине бокешке умолише В. В. да би изво(ље)ли час прије ту ствар рјешити, јер нереди и управо разпушеност је тако код нас савладала да је сваки тренутак опасан за благочестије.

Ја Вас молим и богодарим да ово ваше рјешење час прије амо пошаљете, пак сам и увјерен у вашој доброты и љубави к својој духовној пастви да ћете то час прије отрсити на спасеније 36 тисућа прав(ославних) ср(пских) душах и на корист благочестија.

Овом приликом просим Вас да изволите предложити као епископа мојега рођака архимандрита цетињскога Висариона Љубишу. Он је један од

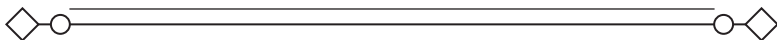

најодличнијих наших свештеника и љубљен био особито од светопочившег патријарха Јосифа и од епископа Јеротеја, а сав је народ задовољан јер је благомбразан, целомудар и енергичан. Амо су ми рекли да је добро да Ваше преосвештенство њега предложите, пак да ће бити и именован. Ја сам хтио тамо доћи и с вама се о овоме усмено споразумљети, но сам ја сад многоврским послом оптерећен што се тиче народних школа и народних нужда. Од прјека је нужда да епископ бокешки буде патриот, јер ко није рођен Бокез тешко ће имати народно поверење. Један иностранац радио би премјештен бити, и тако би код нас живио од дана на дан. Обстојатељство по којему је Висарион Љубиша у иноземство не смета прво зато што је он придржао поданичтво аустријско, друго што је постриженник манастира Прасквице. Калуђери су уопће републиканци пак иду ће цркви треба. И покојни епископ Јовановић дошао је у Храцку из Београда.

Ја сам дубоко увјерен да ће ме В. В. послушати, па ћу кад ли тад ли доћи да Вам лично благодарим и свету десницу пољубим.

У Бечу, 8/20. јулија, код Унгарске круне

Са страхопочитовањем
Вјерни син и служитељ
Стефан Љубиша

51.

Задар, 11. IX 1870.

*Рачеџи – да Шпиро ѿреба да ѿложи исѿиѿ
како би у Грацу добио сѿиѿендију; о великом
ѿслу у Сабору; о сумњама које су се диѿле
ѿроѿив њеѿа, из исѿоѿ извора који је Рачеѿа
оѿкрио ѿрошлоѿ љеѿа у Коѿору.*

Драги Илија,

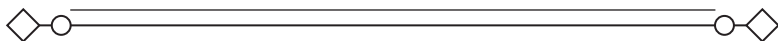
Ја ћу сутра кренути пут Беча, а свршетком октобра бити ћу у Будви ако узоће Бог.

Ствар Шпирова поћи ће добро ако он учини испит нашега језика, јер нипошто професори не хоће да му учине добра првога. Кад прође одавде у Грацу нека учини тај езам и тако ће добити стипендијум годишњи од ф. 300 – Да је која друга материја рекао бих, али наш језик, то је њему врло лако.

Кад се вратим из Беча настојаћу из петних жила да ваше заслуге буду накнадно признате, уземши као најважни разлог да сте радили да се пренесе материјал и да се мир учини.

Молим реците проту да сам молио за Дадића и мислим да ћу обршити.

Овђе се нашло лијепо работе на ову ђунту, но је Бог да да смо сви работници пак ћемо лако доћи главе.

Препоручујем ви моју фамилију, а Шпиру Митра, ја ћу бити вама до смрти харан.

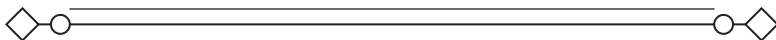
Ако се овђе припитомим, нећу нипошто стати без фамилије, јер ми се јело гади а све је драго за очи.

Молим да поздравите г. Дражића. Ја сам о њему дуго и широко говорио са г. Böhмом, и рече ми да ће га учинити контролором у Котору. Овђе су се биле сумње дигле о мени које су извирале из онога истога источника којег сте ви у Котору нашли прошлог лета. – Но ја могу рећи са Цезаром: Venni, Vidi, Vinsi, tako da је svak uvjeren da sam ја bio kadar pretvoriti Сабор на наш језик.

Пишите ми у Бечу, и љубите ме као што ја вас искрено љубим.

Задар, 11/9. 870.

Пријатељ
Стефан Љубиша

52.

Задар, 21. IX 1870.

*Рачеџи – да фотографије нової намјесника
Родића још нијесу јошове; да очекује свједоџбу
за Шпира и да је примио писмо од Дражића.*

Драги Илија,

Фотографије Родића нијесу готове, али ће бити до суботе најдаље, пак ћу онда све скупа по жељи твојој послати. Мислим да си већ послао свједоџбу за Шпира како сам ти телеграфа.

Примио сам јучер твоје и Дражића писмо.

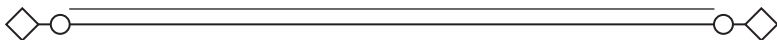
Будући да ће брзо Родић овђе тако ће се заузети за то снажно, јер бих рад много видјети Дражића задовољна. Ја ћу му и писати али треба да би он јави кад ће у Задру бити конкурс да се знам владати.

Данас је овде приспио Миџор.

Препоручући моју фамилију остајем братимским поздравом

Пријатељ
С. Љубиша

21/9.

53.

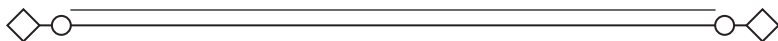
Задар, 1. XI 1870.

Рачеџи – након љобједе народњака на изборима – о љословима у Сабору и Земаљском одбору у Задру, којима љредсједава; о школовању Шџира Рачеџе; селидби љородице из Бугве у Задар; љремјеџијају Дражића у Коџор на мјесто конџролора и о сумњама које су се љроџив њеја шириле и љреџходној љеџа...

У Задру, 1/11–70.

Драги пријатељу,

Кад сам ви из Беча писао да није нужно да Шпиро учи нашки но да престаи испит, могли сте ми виеровати, јер пошто је пошао одовђе Родић пут Боке, ја сам чинио да га Шеиферт предложи за годишњи стипендио од фиорина 300 и у Бечу Појербаху референту препоручио, што је и примљено било. Овђе ће одговор доћи до три четири дана пак ће се моћи стипендио асењирати на оној каси у ком ће граду наставити Шпиро Академичну науку. Кад је Родић пут Боке кренуо он је био напуњен Царићевих прерасуда што се тиче Шпира, јер га Царић није имао радо.

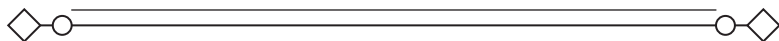
Данас сам говорио много с Бемом о г. Дражића. Он ми рече да му је много мио и да је врло лиепи човек само да би требало да донамјести један зуб. На ову безпослицу ја му одговорих да ја нијесам никад примијетио да г. Дражић нема један предњи зуб, но и кад би то било, истина, да нема nella tabella patente impiego una rubrica per ciò – Он ми рече да је Ланове пензионирани јер је често обједи и вечере чинио, како што му је жена у постељи каживала, која је жена била пријатељица г. Ланове – Пак опет поче лудовати да је Дражић млад и тако даље. Но будући да је препофаљеноме господину од мене преша, мислим да ће учинити по мојој жељи јер је ово мијесто његово именовање а не министрово – Свакако именовање неће сљедити прије децембра, а онда ћемо бити овђе ја и Р. пак ћемо радити. И рецевитур которски иде у пенсији, дакле неће бити надам се тешко г. Дражићу прикрчити пут.

За ваш посао заузећу ће живо но треба амана и стрпљења ако ће да буде масно.

Рече ми Митар да ћете доћи до Беча ће ја сутра полазим. Радо би био много тако ћемо натраг у Будву скупа.

Бралићев уток био је од Одбора одбачен. Ја сам се у то питање изо као пристран.

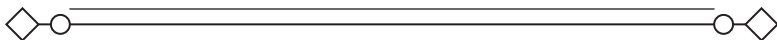
Препоручујем да пошаљете прорачуне 1870 ... 1871 и да примите увјете за школу, такође да савремено тражите да буде временито примљена за

учитељицу Ђулија Курта, која ће догодине наставити
изпит.

Поздравите домаће, прота, Миџора и г. Дражића
и јесам

ваш искрени Стефан

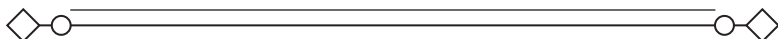
Крај 1870.

*Рачеџи – о ђомиловању које је ѿражио за Вука
Рачеџу, мислећи да је он већ осуђен; о ині. Сладе
који се сѿрема у Црну Гору да іради ѿушеве, али
ѿосѿавља неке услове; о ѿмоћи за іладне у Боки...*

Драги Илија,

Кад си ми брзојавио почетком просинца да молим Њ. В. да Вука помилује, ја сам чисто држао да је В. већ под затвор и да је он исти послао Цару молбеницу, другчије не бих се усудио тражити ја за њега јер како сам ти писао и како сам знаш не може се нипошто помиловати ничија *krivda* већ се може помиловати само каштиге један дио. Пригодом 2. просинца цар је помиловао само оне који су његову особу повредили и то ако су већ били под затвором. Он је такође наредио да му сваки суд јави које би јошт од *tamničara* помиловао, али овдашњи суд једногласно рече никога. По постојећим кажњеним законима никоме се не смије опростити кривда ни прекинути процес осим кад то предложи први суд, пак био он царев син или твој брат.

Ја ћу предати цару молбу и показати се незналицом закона. Ја ћу добити сењатуру и министрову подпору,

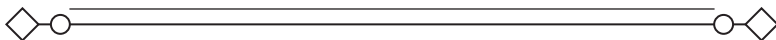
али док суд которски не би препоручио и предложио, пак овамо виши државни прокаратур све бадава. Ти дакле тражиш ствар немогућу. Могло се само једнијем путем добити опћа amnistija за оне бјегунце што су горе живјели, али то прије уговора, како сам ја залудо свјетовао.

Биће већ тамо приспио интендент за месо – Био сам амо на девет јада, јер је био издат одавна декрет да се без комуна учини. Ти си чекао Божић на ножић, а да си два мјеча прије учинио све би добро пошло.

Сладе је дошао овђе. Он у Црну Гору неће ако му не удвоструче плату. Сувише тражи 6 сорвељанта и 1 инђењера, а то се без мене у Бечу не доби чисто.

Од гладиње Бока тражи сву своту. Хћело би се дајбуди 12 милиона. Писаћу ти 1. поштом.

Твој
Стефан Љубиша

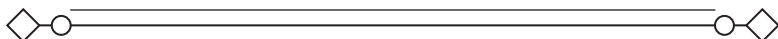
55.

Беч, 6. IV 1871.

*У име њеџорице њосланика у Царевинском
вијећу обавјештава Земаљски одбор у Загру
како џеку њослови око жељезничке њрује
Книн–Сџилић и накнадној загарској захџјева
да се Книн њовеже са Загром.*

Inclita Giunta,

Nel giorno 26 testè decorso marzo, il signor Podestà di Zara Conte Begna, in unione al Presidente di quella Camera di commercio ed industria sig. Abelić, mi onorarono di una loro visita. In questa occasione i prelodati signori mi esternarono il loro desiderio di divenire ad una conferenza coi cinque Deputati dalmati al Consiglio dell' Impero, pria d'intraprendere qualunque passo relativo alla loro missione a Vienna. Ho creduto mio obbligo, prima di esternarmi sulla proposta conferenza, di ripetere dai due signori una categorica dichiarazione sulla natura e latitudine del loro mandato, osservando contemporaneamente, che se la deputazione zaratina avesse l'intenzione d' impugnare l'elaborato progetto di legge della ferrovia Knin–Spalato – che secondo le assicurazioni datemi dal signor Ministro del Commercio, sarebbe presentalo alie Camere per la

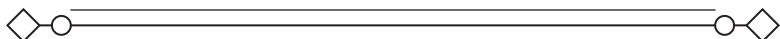
trattazione costituzionale ancora in questa sessione – non potrei in tal caso aderire al desiderio espressomi dalla rispettabile deputazione, nè prendere parte ad una qualunque conferenza.

Piacemi constatare, che i prelodati signori asseverarono essere ben lontani dall'impugnare o comunque pregiudicare il progetto della ferrovia Knin–Spalato, protestando contro qualunque sospetto esclusivo ed egoistico che abbia potuto sollecitare la loro missione a Vienna, e mi assicurarono non aver dessi altra mira tranne quella di propugnare che nel progetto di cui è parola sia compreso anche il tronco Zara–Knin.

Ottenuta questa esplicita dichiarazione e l'assenso de' miei colleghi, ho indetta la domandata conferenza pel giorno successivo in uno dei locali della *Zeughaus*, sollecitato anche dal fatto, che la deputazione zaratina aveva dichiarato di non intraprendere nessun passo che precedesse la desiderata conferenza.

Diffatti nel giorno 27 ci trovammo uniti, ed udimmo ripetuta ed accentuata dalla bocca della deputazione sullodata, come pure dall'assessore della Giunta D.r Bersa – che alla deputazione stessa erasi aggiunto per un conchiuso di codesta Inclita Giunta – quella stessa dichiarazione che il giorno precedente avevano a me fatta i signori Begna ed Abelić.

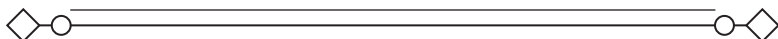
Prima di procedere all'esame della questione, se ed in quanto i Deputati dalmati al Consiglio dell'Impero volessero e potessero ottemperare ai desiderî esternati

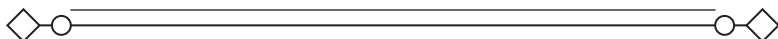
dalla deputazione zaratina, che chiedeva il concorde loro appoggio nel propugnare che nel progetto di legge della ferrovia Knin–Spalato sia compreso anche il tronco laterale Knin–Zara; pregai i signori di permettermi a recarmi presso il signor Ministro del Commercio, il quale si trovava accidentalmente in una sala vicina, dove il Comitato finanziario teneva seduta, e di domandarlo se fosse già stato umiliato a S. M. l'Imperatore il rapporto con cui si chiedeva la sovrana autorizzazione di presentare alla Camera il progetto di legge della ferrovia Knin–Spalato, rapporto che dietro suo permesso io aveva letto due giorni avanti presso il referente D.r Wittek.

Recatomi al Comitato, quale fu la mia sorpresa e profonda sensazione nell' udire che quel rapporto non sarà per ora presentato, e che l'intero progetto doveva essere differito ed assoggettato a nuovi studi. Tomai alla conferenza e comunicai ai presenti la trista notizia, e così ci separammo senza divenire a nessuna conclusione.

Il giorno successivo mi sono portato in unione agli onorevoli miei colleghi dal signor Ministro, dove con calde parole gli esternammo il nostro rammarico per il frapposto ritardo, e l'imbarazzo in cui ci troviamo dopo tante promesse ed assicurazioni. Sua Eccellenza rispose presso a poco soci: Aver nutrito le migliori speranze di poter ancora in questa sessione produrre alle Camere il progetto della ferrovia Knin–Spalato, tanto è vero che il lavoro era pronto per la spedizione; che però la discussione avuta luogo recentemente, sia nella

Commisione finanziaria che nella Camera dei Deputati, relativamente alla ferrovia che deve unire l'Ungheria alla Galizia, lo aveva consigliato a soprassedere alla presentazione di *tutti i quattro* progetti di legge delle ferrovie dalmata, istriana, del Predil e del Voralberg, onde non esporli ad una certa rejezione. Egli convenne in ciò, che progetti meno perfetti sieno stati sotto i Governi precedenti presentati ed accettati dalle Camere, ma che presentemente tanto l'atmosfera politica in generale, quanto il bisogno di approfittare nelle nuove costruzioni di tutte le conquiste della scienza ed esperienze fatte negli ultimi tempi, consigliavano il Governo a presentarsi alle Camere con un progetto non solo migliorato e perfezionato dal lato tecnico, ma anche relativamente più economico. Osservava inoltre S. E. che secondo il piano elaborato, or sono parecchi anni, una lega di strada ferrata in Dalmazia verrebbe a costare circa un milione e duecento mille fior... somma enorme, che farebbe alterare di tanto la tariffa, da avvilire gli introiti e consigliare i mercanti a valersi anche in avvenire della via di mare. Sperar egli che, eliminato qualunque lusso superfluo ed introdotto il nuovissimo sistema di costruzione applicato recentemente nell'America, si potrebbe conseguire un risparmio in modo da ridurre a circa fiorini 860,000 per lega la spesa preliminarata. Finalmente ci assicurò, che il Govemo è animato delle migliori intenzioni per venire in soccorso di un paese sinora tanto trascurato, ed una prova della sua propensione starebbe in ciò, che dopo

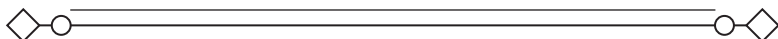

le ferie pasquali il Governo produrrebbe alle Camere il progetto di legge per la costruzione del porto di Spalato, quale conseguenza della futura ferrovia.

Noi ripeteremo le espressioni del nostro vivo rincrescimento, aggiungendo ancora, che sarebbe di nostro obbligo lo esaminare con maturo riflesso se la nostra presenza al Consiglio dell'Impero, dopo tale incidente, fosse giustificabile. Egli ci assicurò, nel prendere da noi commiato, che il differimento dipendeva da un conchiuso del Consiglio ministeriale, che il Consigliere aulico Nördling partirebbe quanto prima per la Dalmazia onde fare degli studî sulla faccia del luogo, per procurare di ridurre le spese di costruzione ad una cifra compatibile, e che era meglio attendere qualche mese, che esporre lo schema ad una sicura rejezione per parte dei poteri costituiti.

La sera del 31 mi è pervenuto da essa Inclita Giunta il dispaccio telegrafico pubblicato nel n.o 26 del periodico il *Nazionale*.

Appena da me inteso l'arrivo a Vienna delle varie deputazioni dalmate, mi sono permesso di invitare per iscritto tanto i miei colleghi quanto i membri delle prelodate deputazioni ad una conferenza, che sotto la mia presidenza, sarebbesi tenuta nel giorno 3 aprile della sala del *club* del centro destro: „collo scopo d'impedire che singoli conati possano più a lungo differire la presentazione del disegno di legge sulla ferrovia dalmata, e di procurare l'unione delle singole forze in un' azione comune“.

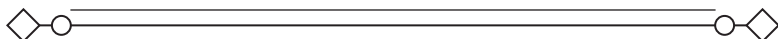

Si sono degnati di rendersi all'invito alle ore 5, oltre ai miei onorevoli colleghi, i signori Abelić, Bajamonti, Begna, Bersa, Frari, Kovačević, Lubin, Rossignoli, Tomašić e Zafron.

Dopo un discorso da me tenuto sul bisogno di agire di comune accordo, ho motivato, quanto meglio per me si poteva, la seguente dichiarazione:

„I rappresentanti della Dieta dalmata al Consiglio dell'Impero come pure le deputazioni dei Comuni e Camere di commercio ed industria delle città di Zara, Spalato, Sebenico e Traù, come pure il rappresentante della Giunta Provinciale, dichiarano di voler congiungere tutti i loro sforzi, e di agire in modo che nel progetto di legge che sarà, presentato dal Governo di S. M. al *Reichsrath*, sieno compresi *anche* i rami laterali Zara, Sebenico e Traù.“

In appoggio della mia mozione, tra le altre cose, dissi: La ferrovia principale Spalato–Knin, diretta a congiungere la Provincia alle reti ferroviarie austro-ungheresi, come pure ad estendersi in avvenire verso il mezzodì del Regno, non potrebbe soffrire alcun pregiudizio dalla domanda di avere contemporaneamente anche i tronchi laterali, dacchè, non riguardi locali, commerciali ed economici consigliavano il Governo di sollecitare la costruzione di quella ferrata, ma supreme ragioni di Stato, e specialmente strategiche, influivano renderla indispensabile. Non poter quindi la mia mozione pregiudicare la questione principale, ma se pure un pregiudizio potesse questa

ultima soffrire, lo sarebbe piuttosto in un disaccordo che ci comprometterebbe in faccia al Governo ed al paese. Essere d'altronde giustificato qualunque zelo delle città litorane, per cui la strada ferrata è questione di esistenza.

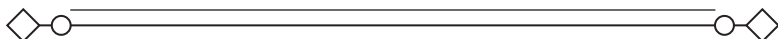
Dopo tre ore di discussione fu accettata la mozione di aggiornamento a domani, proposta dal D.r Rossignoli.

Riaperta la conferenza alle ore 10 a. m., il Deputato Vojnović fece un' emenda in via di aggiunta alla mia proposta, la quale suona: *ritenuto doversi concordemente appoggiare il tronco Knin–Spalato...*

Il D.r Bajamonti, considerando che la mia proposta potrebbe mettere in forse o almeno differire di molto il progetto principale, presentò, la seguente mozione:

„I Deputati... dichiarano di adoperarsi con tutti i mezzi che stanno in loro potere per conseguire l'immediata *approvazione* del progetto di legge relativo alla linea ferroviaria Knin–Spalato, e di *raccomandare* vivamente al Governo di S. M. la presentazione di progetti di legge relativi alla costruzione delle linee laterali Zara–Sebenico–Traù.“

Dopo quattro ore di discussione, in cui presero parte quasi tutti i membri della conferenza, specialmente i dottori Bersa ed Antonietti, che appoggiavano la mia mozione, ed il Consigliere Tomašić che la combatteva; e dopo la mia osservazione preliminare, che una qualunque delle proposte non potrebbe avere forza moralmente obbligatoria se non quando fosse accettata ad unanimità, posi a voti la mia mozione coll' emendamento Vojnović.

Meno la Deputazione spalatina, essa fu accettata da tutti gli altri intervenuti.

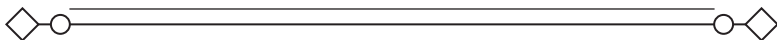
Nel chiudere la conferenza deplorai, che un accordo non si sia potuto ottenere. Esternai la speranza che, quantunque il disaccordo nell' accettare un vincolo formale possa apparire pericoloso, pure la carità di patria ci consiglierebbe a non intraprendere nessun atto o fatto che potrebbe più a lungo privare la Dalmazia di quel potente fattore di ricchezza e civillà che rese felici le alire provincie dell' Impero, e che in ogni modo la condotta dei Deputati al Consiglio dell' Impero sarà quella di promuovere il bene generale secondo i principi tracciati nell' indirizzo votato dalla Dieta del Regno a S. M. l' Imperatore.

Pria di chiudere devo protestare contro qualunque sospetto, che influenze estranee abbiano potuto differire la presentazione dello schema di legge della ferrovia dalmata.

Trovo mio debito di dar parte all'inclita Giunta di quanto fu da me operato in seguito al sulodato suo telegramma, e di pregarla di rendere il presente scritto di pubblica ragione.

Vienna, 6 aprile 1871

St. Ljubiša
Presidente della Dieta
e Dep al Consiglio dell'impero

56.

Беч, 4. VI 1871.

*Никши Градију – да ће насџојаџи да ја доведе
у Загар, ђдје би му њејов савјетџи и ум били
корисни и ујодни. Обећава ређи минисџру
ојтворено да у вишем суду нема нико сем
Пејрановиђа који јовори наш језик а међу
најјецаџељима једино ја зна Гради.*

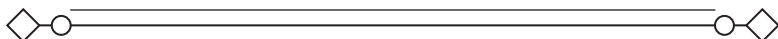
LJ.

Ljubezni Nikša,

U Beču, 4. junija 1871.

Na ovaj čas primih tvoje pismo 27. maja 1871. i evo ti spiješih odgovorom.

Žao mi je da si mi kasno javio tvoj natjecaj, jer si tako puštao ugodnu zgodu i vrijeme da obrišim. Ja sam u tome poslu puštao mah mojima sadruzima, i kako čujem oni podupiru jednoga romea, zove se Dominiš, i rekao bi da za nj stoji i vrhovni sud. Koliko sam mogao čuti Apel predlaže de Giovanna, Wanmüllera i Dominiša, Berger, Frari, Pozzoli koji su i godinama i radom stariji ostaju natrag. Ništa su manje ja ću se zauzeti iz petnijeh žila, i

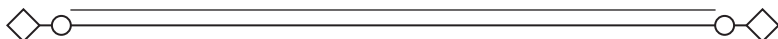

ako ne bude stvar riješena juče, hoću interesirati ministra kao za samog sebe, jer bi ja cijenio za najvišu moju sreću da te u Zadru imam kod sebe, gje bi meni savijet tvog jasnog razuma od koristi bio, a tvoj lijepi duh od krasnog društva. No mi je žao da polažeš u mene cijelo ufanje. Il mezzo è arbitratio, veli Manzoni kad su mu Milanesci pitali litiju Svetoga Karola Boromea da utaži kugu: „se il miracolo non viene, la fiducia è ita“. Vjeruj da za nikoga neću toliko uprijeti, i sva sretstva mog upliva upotrebiti, što ću za tebe, no treba i ti da vjeruješ, ako ne uspijem da nijesam mogao. Javiću ti sve točno i bistro u svoje vrijeme.

Prošlih poklada prekorio sam Letiša što te nijesu premjestili u Dubrovniku. On mi reče da je viši sud jednoglasno tvoj premještaj predložio, i da se sam čudi što bi da posla ministerstvo drugoga. Kad ja dođi u Beču pitaj referenta Gjulina što bi, a on meni reče da je vrhovni sud primjetio među spisima jednu opasku predsjednika Valenčića, koja se odnosi na tvoju rodbinu i uobće na tvoje odnošaje u Dubrovniku, ali me uvijerio da prvo upražnjeno mjesto biće tvoje.

Sad bi rada znati, bi li ti želio doći u premještaj u Zadar, kad bi učinili Dominiša ili de Giovanna na Apel. Ja mislim da bi dobro bilo da dođeš, jer se od tuda može lakšije skočiti, nego iz kotara.

Ja ću govoriti Ministrom objektivno. Reći ću da danas na višem sudu nema niko, osim Petranovića, koji zna naš jezik, a da među natijecaocima ti si jedini koji znaš. Ovo je argomento ad hominem!

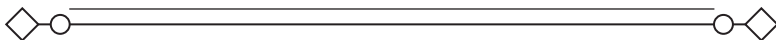

Svakako posli će se okrenuti na bolje. Ustavovijerci neće već nikad na vladu. Današnje ministerstvo želi nagodbu zemljana i narodnostima, hoće, pošto po to, da se uvede jezik u upravu i u sutstvu, i tek se raspusti ovo Vijeće, hoće o tome uzeti stroge mjere bez da ima prizrenja na nikoga.

Hvala ti na čestitanja, ja sam želio da me imenuju bilježnikom zato što sam u tomu predlogu uvidio pitanje poštenja; ali su moje osnove drugačije, samo Bože daj zdravlja i da se đe bliže stanemo, što ja iz svega srca želim.

Zbogom Nikša, otpiši mi brzo i da si mi zdravo i veselo.

Tvoj do motike
Stevan

57.

Беч, 14. VII 1871.

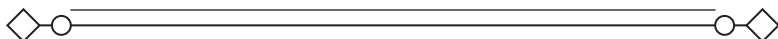
*Ејискоју Никанору Грујићу – о Бококошорској
епархији, именовану ејискоја у Кошору и
њеіовом посвећењу.*

Високопреосвећени господине,

Послије двије године страшне борбе, и упркос сваког рода запријека, Бока доби једном давно очекивану епархију. То је један знаменити догађај у нашој црквено-народној повјести, јошт знаменитији кад промислимо да се је збио у једно доба ђе свјетски нагон тежи жалибоже на оборење или стијешњење достојанства и кругова црквенијех.

За овај подвиг, крунисан тако сјајнијем успјехом, ми се Бокелји надали похвале са стране српске јерархије, но откуд би морали пунијем разлогом очекивати да нас сунце благочестија огрије, морам душевном жалошћу констатовати, да нас лед зачепица бије.

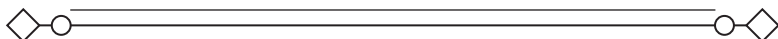
Требало је доста времена и муке док се склонио г. намјесник патријархов да призна нову Боке епархију. Додуше, ја не знам по којему материјалном закону опочијева власт архијепископа карловачког на српске епархије које нијесу сретње удружене бити

Карловачкој јерархији но Бокези и уопће Далматински Срби, желећи ту власт фактично признати и мимоићи мукло сваку каноничку препирку, својеволјно се подвргли једноме удружењу које нас лишава сваког права а саме дужности прти, штавише наше жарко родољубје гони нас толико далеко да би жељели ступити и у ужју и ближу свезу.

Сад пошто је горехваљени г. Намјесник признао епархију Бокешку, пошто је Н. В. Цар благоизволио именовати новог епископа, пошто је овај већ у Бечу дошао, клетву положио и овдје чами ево готово четири мјесеца, сад велим г. Намјесник неће да га освешта, но се испричава, наводећи да је стара и постојана пракса у Карловачкој јерархији да без архиепископа не могу се епископи постављати.

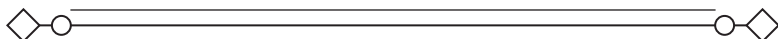
Премда по покорном мом мњењу овај навод г. намјесника није основан, ја ипак нећу да мислим да се ради приликом освећења епископа которскога какву пресију учинити на Сабор да патриару бира. Кад је могао г. намјесник признати нову епархију и предложити новог епископа и тако без митрополита свршио главну ствар, ја ћу мислити да је освећење слъествена и подручна ствар, јер ко хоће циљ треба да прими и средства која к њему воде. Оцјепивши Боку од Далматинског епископа а оставивши ју ацефалну, г. намјесник неотице оградио је тамо такви неред и анаркију у црквене после, која без скорог лијека може до душевне пропасти довести 40 тисућа српски душа.

Није ли било боље оставити их јошт под Кнежевићем него без пастира? За тако ужасне посљедице мора неко Богу рачун дати.

Колико гођ ја слабо знам прописе каноничне чини ми се збиља да је праксис на коју се наклања г. намјесник са свијем наравна. Епископе који припадају Карловачком јерарху бира Синод. Синод се не може купити да бира епископе без патријарка, дакле је случај немогућ и ту не може бити говора о каквој праксис. Али у овом Бокешком случају ствар је другија. Овај епископ није изабрат од Синода нити синоду припада, дакле могу га који му драго два пр. епископа посветити *ab requisitoria*, као што је Путник владику Петра Петровића I свршетком XVIII вијека. Кад би се ја хтио или смијо упустити са г. намјесником у какову о том полемику, ја бих га прије свега пита је ли законит коректно Сабор без патријара?

До данас смо ми Бокељи изцрпили сва средства за нагнати г. намјесника да нам освећа епископа. Он је свакад поговара: *Non possumus*. Чекали смо да Сабор изабере патриара, јер нисмо ради сломити обичај и даљити се од своје браће, но сад видимо да Сабор рамње и Бог зна кад ће до избора доћи. Не остаје ми но јошт један једини лијек прије нег потражим од овдашње владе да се укине сваки јурисдиционални одношај међу далматинске пр. епархије и Карловачком јерархиом, што сам увјерен да ће она радо примити.

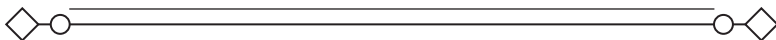

Прије такве крајности налазим савјетно молити В. В. да бисте Ви Вашом опћепознатом мудрошћу, знањем и упливом свели намјесника да задовољи прјекој нужди и да одбије престојећу кризу, или други лијек наћи овој главобољи, а учувати кроз то онај мост који нас у саобраћају држи.

Опростите досади, почастите ме вашијем одговором, и примите израз дубоког почитовања и одличног уважења.

У Бечу, 14. јулија 871.

Покорни слуга
Стефан Љубиша

58.

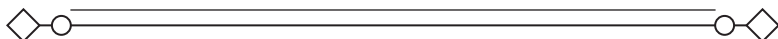
Задар, 26. VII 1871.

*Рачеџи – о накнади за неке радове с камењем
(ѣрадња ѣуџа?); о школи и доласку Ива Данила у
инсѣкцију; о џоме да је каса Сабора без новца;
о диоби ѣомоћи за шџеџе у усџанку 1869. које
још нијесу ѣраведбо џј. сѣоразумно ѣодијељене;
о ѣрадњи ѣуџа Бугва–Бечићи и орџаклуку;
о ѣословима Лазара Врчевића и именованју
бококоџорској еѣискоја и ѣисанју шџамѣ...*

Драги пријатељу Илија,

За ваш посао од камењана изјавило се равнатељство
средичног рачунарства да имате разлог и да се вам
мора платити дотична свота. Сад је министарство
послало карте мајору Машићу на извјешће јер је он
неправедно ово свуту платио Греговићу мјесто вама.
Нема дакле сумње о томе и ви ћете намирени бити.
Кад примите новце послаћете оному господину што
вам се учини пристојно.

Родић ће брзо одити у Беч и са собом понијети
предлог о вама, који како ми сам синоћ рече јест
готов и повољан. Што се тиче школе чека се час по
час асењ из Беча од 3500 пак ће учинити по вашој
жељи. Dr Danilo долази до Котора да обиде средње

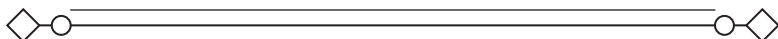

школе. Он ми је обећао да ће све могуће чинити да дотле тркне, пак ћете се боље разумјети. Ако почем он не мога доћи тамо а ви пођите до Котора. На Стањевићима градиће се школа и поправити црква.

У кашу ђунтину нема ни пара; ја ово два мјесеца не примам плату, дакле од ове невоље не може се припомоћ за школе захтјевати.

Синоћ сам говорио Родићем за диобу штета. Не могосмо ствар удесити јер му дође један брзојав из Сплиета да су се нереди у Трогиру догодили при изборима опћинским. Он ми рече само то: ја сам се бојао да ће се опет народ узрујати, но сад нек Рендић диобу учини. Ја ћу свакако је потврдити. И то ми се види тешко да ће Родић одобрити ову диобу вашу док је Рендић не подпише и печати, и то можете сами знати. Но ја ћу сутра шњим ствар удесити пак писати и Родићу и вама како да се ради.

Сад на један важни посао – Има да се огради пут од Будве (бајаги Завале) до Бечића. Отприлике љетос ће се потрошити за 20 до 24 тисуће фиорина. Лани је Димер учинио контрат једнијем лацманом онијем истијем што је, чини ми се, градио поповске цркве у Поборе и Браиће. Ја ћу лако тај контрат развалити ако ви желите га на себе примити. Чини ми се да је посао добар. Ја ћу чинити да дође тамо за ту радњу млади Клокјати и с вама као начелником да учини контрат. Ђуро Медин нека буде настојник, а и ја би ушао као ортак и тамо дошао да ствар удесимо. Највиши је

посао мостови и ова би се радња довршила до зиме, а ја бих настојао овамо да ми учинимо добри посао.

Ако сте задовољни а ви ми онда одпишите пак ако се примите онда ћу ви ствар подробно описати. Морате знати да ће се ту потрошити и до 180 тисућа али у 3 године пак ко узме прву радњу он ће је и продулити. Кад се промјени опћина паштровска и наступи начелник с ове банде онда моћи ћемо и њега у друштво узети пак опћина док сам ја овђе неће никакве штете имати но лијепе користи.

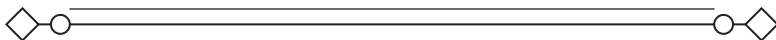
Молим реците Лазару Врчевићу да сам у Бечу добро његову ствар упутио али овђе нијесам имао јошт времена да се извјестим јер ја имам посла преко јего; али да ћу пропитати и препоручити. Много ми је било жао читати оне шуплике бокешке да се владика од румунскога посвети. Нећемо се никад научити подлећи закону. Тако бива кад се на примјер хоће женити. Мићо са Стражнице с братучедедедом а поп Гашо не дава, пак Мићо зове попа црногорскога да га он вјенча – поп то поп то свеједно – пак кад се Мићо на жену наједи (људи смо) ћераје из куће – ајд ћа курво ти нијеси законита. Тако би било исто владиком кад би га Румун освештао.

26/7-71.

Збогом јер два Шпира не чекају.

Ваш до мотике

Стефан

59.

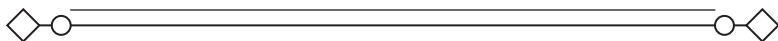
Задар, 13. VIII 1871.

*Хохенварџу – љрегсједнику владе и минисџру
унуџрашњих љослова – захџјев да се љолиџичке
властџи не мијешају у изборе, јер је џо у
љрошлосџи дало само нељаџивне љримјере.*

Eccellenza!

Il compito principale che si propose la nuova Rappresentanza della provincia fu quello d' influire con tutti i mezzi perchè le Autorità politiche non esercitassero un' indebita pressione nelle elezioni dietali e comunali, che sotto le amministrazioni precedenti eccettuata quella del Barone di Fluck, spiegavano su questo campo un' attivita che esercitava la più sinistra influenza sugli interessi e dello Stato e su quelli della Provincia.

Non sarebbe tanto facile riepilogare in poche parole la storia delle nostre elezioni passate. – Basti il dire che generalmente l'arbitrio della burocrazia era sostituito alla legge; che non vi fu mezzo di intimidazione a cui non si ricorse, non per servire gl' interessi del governo, ma di un partito, a cui il ceto degli impiegati della Dalmazia ha creduto di infeudarsi contro le legittime aspirazioni del popolo dalmata, nell' aversare le quali, esso principalmente si distingue.

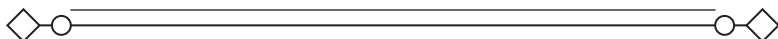

Per ciò che concerne il risultato politico tutti i conati di questa natura riuscirono a vuoto, che essi non ritardarono di un solo giorno, seppure non hanno favorito indirettamente la realizzazione di ciò dieci anni addietro poteva parere un sogno, che la Dalmazia cioè nella sua Dieta fosse rappresentata da una maggioranza, che fosse la vera espressione di quelle che è, di quello che vuole essere la provincia.

Tanto anzi fu rapido ed esteso il progresso dell' idea nazionale in Dalmazia che essa non verrà mai meno per vicissitudini politiche, come lo hanno riconosciuto gli stessi suoi avversari, che alla vigilia delle ultime elezioni, hanno dovuto farle concessioni larghissime per potersi presentare ai propri elettori.

A fronte di tanta evidenza, a fronte del nuovo indirizzo dato da Vostra Eccellenza alle cose dell'Impero, il contegno in generale dei funzionarii politici continua a mantenersi lo stesso, senza nessun altro risultato fuori di quello di mantenere nel paese un' agitazione sterile e senza scopo, e scalzare ogni giorno di più la fiducia nel principio dell' autorità e nel rispetto della legge, due condizioni morali che nel vero concetto della libertà non possono essere trascurati, senza che essa degeneri nella più deplorabile licenza.

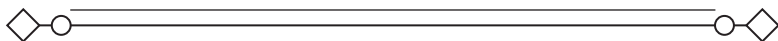
Ed è una dolorosa confessione quella che deve fare la Giunta, che in Dalmazia il rispetto alla legge, ed al principio dell' autorità hanno molto scapitato dacchè funziona il regime costituzionale, a causa principalmente

di cattivi impiegati, che la severità della legge, e l' autorità della loro posizione hanno messo al' servizio delle loro passioni individuali.

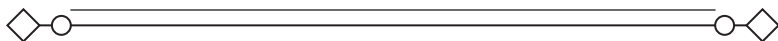
Dopo la rinnovazione della legislature provinciale, non si sono compiute in Dalmazia che alcune elezioni comunali nelle quali l' intervento dell' autorità politica non fu segnalato per certo, da quel rigoroso rispetto alla legge che era da attendersi da un governo inteso sinceramente alla pacificazione delle diverse nazionalità dell' Impero, e che deve essere persuaso come senza il rispetto della legge principalmente tale scopo non possa mai essere raggiunto.

A Traù il nuovo Consiglio comunale doveva essere eletto ancora nell' Agosto dell' anno decorso. Per la debolezza dell' Autorità politica le elezioni invece si protrassero sino a giorni addietro. Il Podestà di quel Comune che nel Commisario politico non aveva trovato un organo cieco istrumento delle sue passioni ha saputo trovare il mezzo di deludere impunemente tutte le disposizioni che per ridurlo all' obbedienza del Regolamento erano state adottate e di sospendere le elezioni, portando a Vienna due mesi addietro gli atti elettorali, finché gli riuscì nell' ultimo momento di sostituire all' invisio Commisario un Capitano distrettuale notoriamente amico del suo partito, sotto cui la sorveglianza, e a quanto si assicura ingerenza, furono compiute l' elezioni in un modo scandaloso e senza alcun rispetto per quelle forme delle quali la legge ha circondato la libertà del voto.

A Curzola sono prossime a compiersi le elezioni comunali. Contro lo scioglimento di quel Consiglio comunale, provocato dalla Giunta il Capitano distrettuale Avoscani non dissimulò il suo mal' umore col fraporre ostacoli alla consegna dell' ufficio al gerente nominato dalla Giunta d' accordo cola Luogotenenza, col permettere da parte dell' amministrazione comunale cessata la pubblicazione di un proclama sedizioso, col far accogliere alla Luogotenenza la proposta che la consegna dell' ufficio segua a mani del suo segretario, e colle' iniziare infine colla Giunta Provinciale una pertigiana polemica in un giornale che non si distingue se non per la sua virulenza contro le persone di parte nazionale. A fronte delle ingiunzioni della Luogotenenza questo signor Capitano distrettuale opose ostacoli alla formazione delle liste negando al gerente dati che riteneva sfavorevoli al suo partito, finchè cominciata l' azione sua in seconda istanza dopo compilate le liste rettificò di motuproprio, accolse ricorsi sul base di ragioni frivoli, sforzò l' interpretazione della legge in un modo così stravagante, che la Giunta si vide costretta di chiedere ripetute volte sul di lui contegno delle disposizioni disciplinari.

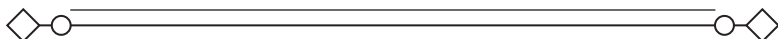
In presenza di questi fatti che a fronte delle più ampie assicurazioni continuano sempre a succedersi impuniti la Giunta Provinciale non senza gravi preoccupazioni va incontro alle elezioni suppletorie che oggi o domani saranno all' ordine del giorno.

Queste preoccupazioni non dipendono dal timore di vedere compromessi gl' interessi dell'uno o dell' altro partito politico. No, come si è accennato sin dal principio, la situazione politica della Dalmazia si è sotto questo aspetto designata, così chiaramente, che il partito nazionale, non può se non da ogni nuova elezione acquistare forza maggiore – Ma quello che spaventa si è che ove le cose perdurino a questo modo, ed il contegno degli organi governativi non si atteggi al principio (al principio) della più scrupolosa osservanza della legge, nel ribollimento delle passioni politiche, nell' esaltazione degli animi giustamente sdegnati che l' autorità derivante dalla legge sia convertita in arma di agitazione, e di discordia, dalle quali è pur troppo tormentata questa infelice provincia, che ha più di ogni altra cosa bisogno di raccogliere in un fascio tutte le sue povere forze, per attendere a migliorarsi, e mettersi al livello di paesi più civili.

Queste considerazioni furono determinate dal desiderio esclusivo di rendere un servizio alla causa dell' ordine che in questi ultimi tempi ha dappertutto profondamente sofferto, a merito di una direzione poco leale data alla cosa publica, sotto i governi precedenti, dai quali si faceva pompa di frasi liberali, per cuoprire il piu gravoso dei despotismi – quello in cui un pubblico funzionario mette al servizio degli interessi di un partito tutta la influenza della sua posizione.

In Dalmazia per certo il contegno di alcuni organi del governo durante le passate elezioni ha contribuito

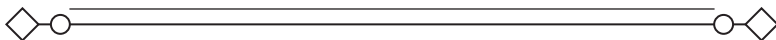

a menomare il prestigio e la fiducia nell'azione della legge, e negli individui incaricati di applicarla. Le conseguenze di questa deplorabile convinzione hanno in molte manifestazioni della vita pubblica cominciato a portare i loro frutti, ed ove al disordine non si metta riparo, chi sa fin dove e quando si arresteranno.

La Giunta Provinciale nutre la ferma fiducia che Vostra Eccellenza, persuasa della verità delle cose esposte, nel interesse dell' ordine pubblico, che è pure quello del governo, accorderà a questa questione tutta l' importanza che si merita, prendendo a tempo le misure opportune che nelle prossime elezioni la più scrupolosa imparzialità, ed il più scrupoloso rispetto alla legge sieno dagli organi del Governo in Dalmazia finalmente osservati.

Zara, 13 agosto 1871.

Il Presidente
St. Ljubiša

60.

Задар, 21. VIII 1871.

*Непознатиоме Ђуру – о неком Суботићу који
је остао без накнаде (помоћи?) и о његовом
браћу Марку...*

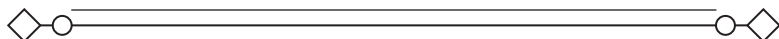
Лј.

Мој драги Ђуро,

Примио сам слатко твоје писмо и поздраве
Ирине Софији и малој. Жао ми је веома да је овај
несретњи Суботић остао без накнаде и да се његов
посао тешко опозни. Али се уздам у Бога и у његову
правицу да ћу наћи пута да му ваљам барем уколико
неће требовати да стрпљиво чека. Ако ништа а но
барем ћу се мучити исто као да је твој посао, пак у
руке божје.

Данас немам кад писати капетан Петру јер ми
је Сабор који час на врат, а и не бих му има писати
друго но што сам му писао ономадна пак су нам се
писма разминула.

Молим поздравите од моје и Софијине стране
Ирину, Ану, Марка и фамиље – Вашег брата Марка,

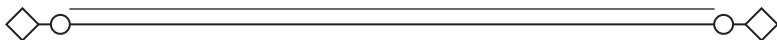
којег би рад видјети заступника бокешког, као свједочанство народне благодарности за племенита чувства и рад и страдања за добро опће.

Живио –

У Задру, 21. августа 871.

Добри пријатељ

С. Љубиша

61.

Задар, септембар 1871.

*Рачеџи – о расџушџању Царевинској вијеџа,
немаџџини и неком џредлоџу који је намџесник
Родиџ учинио џо воџи Љубиџе на џредсџедника
владе Хохенварџа, о џредрачуњу за џрадњу
џуџа.*

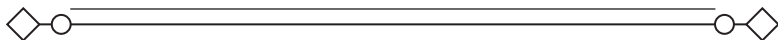
Драги пријатељу,

Напокон умолих Родиџа да учини на Хоенварта
предлог у добри смисао, и он је кренуо у четвртак а
Родиџ у петак. Иако не сумњам о Хоенварту, данас
пишем његову секретару да му препоручи исто сам
рекао и Пашкотину –

Послао сам вам онај конат од пута. Не пазите
на цијене, јер ћемо послије вадити додатке. Пишем
Рендићу да диобу новаца за штете пошаље право
Родићу у Беч –

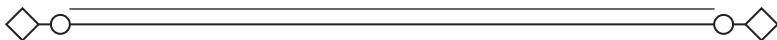
Раикрат је распуштен а Диете скупљене 14 –

Ја не знам куђ ћу главом. У казну није пара
но ћу морати отићи у Трст да заложим 94 тисућа
облигација, јер имам неплаћенијех асења фиорина
19000 –

И ово мене допаде, хвала Богу! Нигђе се ни паре
не скужава провинциални додатаках –

Ваш у великој хитњи
пријатељ
С. Љубиша

62.

Задар, 1871.

*Рачеџи – о нечему шџо се не може извесџи
џрије џосјеџе цара Далмацији и Боки; о
Родићевој џосјеџи Боки у вези изџрадње
џуџева...*

Драги Илија,

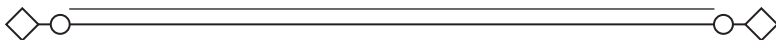
Од онога посла не само да горје не знаду, ма
неће ни да знаду прије доласка Ц.

Ово данас чух и одма ти јављам.

Рече ми Р. да ће брзо тамо за путове. Кад крене
јавићу ти. Друге новости нема никакве.

Хитам да се јавим да пароброд не крене а ти си
ми наредио да те одма извјестим.

Твој
Стефан

63.

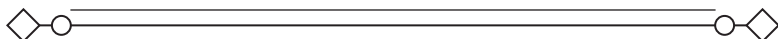
Задар, јесен 1871.

*Илија Рачеџи – о незадовољству својим
положајем и приватним заједничким пословима.*

Љубезни госп. Илија,

Ја нијесам никад двоумио од ваше к мени доброте и љубави коју сам имао чешће и прилику искусити у сама дјела, но опет видећи лијепа чувства изражена у вашем писму не могу да вам не захвалим, јер видим да проистичу од најбоље и најискреније намјере и к мене наклоности.

Увјерите се да ја нијесам нимало једак ни злосрдан што су кола ударила низа страну, но сам једак зато што ми се ово мјесто нимало не допада, положај данас јест сутра није, изложен свакоме као сиротињски плиен, свак нешто тражи, нешто хоће, свак ме кори и кара; љепше и мирније једе хљеба комуга beneficенса дава – дакле и без промјене политичног положаја ја сам сит, пак било како било нећу овако живјети удаљен од мојих и изложен хиљадама очију. Док сам иошт јак и док ме не обори старост хоће негђе сургати пак овај тешки самар дићи. Од почитовања и уважења мојих колега не могу се жалити, ни работа ми није додијала јер сам ја работник крвави, пишем 9 ури на

дан, а Петровића шакописања не могу наћи никуђ. Све погрешке што влада чини мени се припишују јер свак мисли да ја могу и имам уплива, а ја га нема колико ни Крсто Буђен кад су га Махини били кнезом учинили.

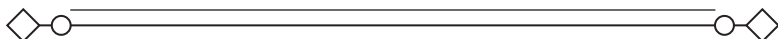
Посао Вуков био је овдје оправдан. Тому је доста рендић добри пријатељ ваљао. Жао ми је било чути ту лудорију због вашег здравља. Сад ми треба знати ће је вуко, је ли му какви процес учињен и какве је тај процес нарави и што су нашарали.

За тога М: он је ископан и већ је предложено у Бечу премјештање, није било ни потреба да Анто брзојавља, јер ја у слијед тог брзојава писао сам Иов... а и тај Мајор је писао. Но треба шутити до скорог рјешења.

Поздравите Мицора и реците му да раздио није клима но секција то јест сваки раздио има по двије кламе. Тамо сте о том помутили појмове, пак циелу ларму правили без потребе. Писао сам већ о томе Анту. Да је вам препоручено Бога вам намирите Зану каквог анаграф, то Вам препоручујем као да је мој посао.

Поздравите попа и реците му да сам препоручио ствар Никову ген. Пешићу и он ми обећа да ће му инканат одобрити. О томе послу долазио је један брзојав којег није мого нико разумјети на Губеран.

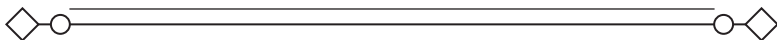
Из Беча иошт ништа чиста осим да је Баист дао оставку али се не зна ко ће га замјенити, но се

мисли чисто Андраши. Ћеси nijesu birali za Raichsrat. Kellersperg gradi novo ministarstvo.

Rad bih poći još jednom u Beču da vidim što je i od vašeg posla i da se tamo oprostim. Pišite mi i nemojte me sramotiti za moje dugovanje kojega ću ako bog da pošteno podmiriti.

Vaš iskreni
Stevan

64.

Задар, новембар 1871.

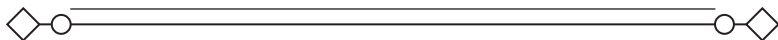
*Рачеџи – вјероватно о распојели изборних
мјеста у ошћини Бугва; о њагу Бајсџа и бољим
изледима са моћним насљедницима. Моли ја
да се њобрине о њејовој сџарој мајци. Чуди се
како су мојли биџи нејраведни мислећи да он
за њих мало ради.*

Драги пријатељу,

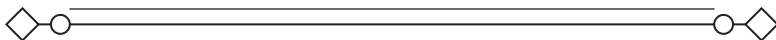
Данашњим паробродом послје доста муке бише опремљене диобе о којим брзојавите. Рече ми Р. да је био одобрен ваш план диобе и да циркуо није промјенио но три али четири дите. Тако је и то једном отршено. Опет вам пишем да поспјешите рачунима док сам ја овђе. Рекао би да ново министарство доћи ће с нама до погодбе, тако сам јуче примио једно писмо од једне особе која мисли ући у ново министарство – Пад Веуста јест од великом самашаја. Јошт му се не зна намјесника.

Препоручујем моју стару мајку. Тек се криза доврши послаћу јој невјесту.

Збогом
Ваш искрени
С. Љубиша

У једну од ваших књига метасте ви на мене зларад. Бога ми ако се нијесте шалили а но сте се барем љуто огријешили, јер ја бих рада вама да могу доста –

65.

Задар, новембар/децембар 1871.

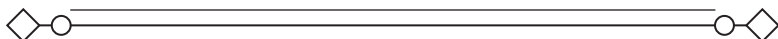
Рачеџи – о суђењу Вуку Рачеџи и великој зими.

Почитовани пријатељу,

Како сам примио ваш лист и прочитао га, ја сам видио да ваш отвјетник није погодио, али са свијем тијем и премда ја имам код призивног суда мало и премало уплива, оно колико имам одма сам употребио. Трефило се да од оба вјећника које могу сматрати као пријатеље ниједнога није био ред да тај дан сједи, но ми и они свакако рекоше да се није могло другчије ни судити, јер кад је ствар дошла до стадијума осваде није могуће да се квалификација чина преобрази без расправе, а што се тиче слободне ноге требало је послужити закону г. 862 то јест дати јамство илити кауцион. Што су се партаје помириле кроз то врјеме то нема уплива на казњено право но само уколико неће тражити накнаде приватног права.

Да се опозовете на Врховни суд не бих свјетовао но да се ствар дуљи без успјеха.

Сад треба да учините прошњу на трибунал да му буде дато бити суђен на просту ногу, а да ћете дати онакву кауцију каква би вам захтјевала се, пак кад одобрите онда можете дати кауцион онако

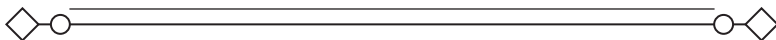
као што је учинио Петар Јакшић пак се Вуко може бранити из дома и тражити нову медига перицију да се види како је била првашња прећерана и лажна, али то треба све учинити брзо јер би га осудили у контумацију и наредили да га хватају пак би му био пут препријечен сваком правдању и апелацији.

Овамо је зима да се умре. Нико од нас не излази ни из куће. Снијег, лед, бура и сваки јади.

Забога реците попу Гашу да ради он и Маријета да превласте Љубезну да дође с Далмом јер јој се мати помами. Благо ономе ко нема никога он и живи.

Софија и Митар вас поздрављају. Пишите ми јесте ли примили писма од Шпира и што је од њега, јер су се тамо били ученици пак не би ред да се што и до њега догнало што не вјерујем. Збогом и пишите.

Ваш пријатељ
Стефан

66.

Задар, 16. I 1872.

*Рачеџи – још о Вуковом љроцесу и Шљиру који
је добро; о џешком љолиџичком сџању; о џоме
да ће у љрољеће љребациџи љородицу у Задар; о
неком дуљу који би љребало ољросџиџи Зану...*

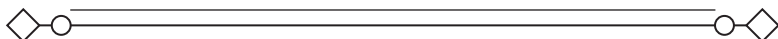
Почтовани пријатељу,

Ономадне питао ме Фрари како је трибунал примио кауцију за Вука. Ја му рекнем да нијесам имао одговора од вас али да се надам да сте то учинили како треба. Кад не би тај которски трибунал хтио примити кауцију онда се треба овђе апелати. Шљиро је овђе добро и здраво и био је код Родића на бал.

Ја полазим у Беч да разјасним наш положај. Ствари не стоје најбоље. У политични живот кад се већ мора умријети боље је од колпа него од малог огњица.

У Бечу ћу се врло мало садржати, пак се за то надам да ћу моћи почетком прољећа пренијети тамо ово чељадих.

Сад вас молим и препоручујем тврдо и прекотврдо да отрсите Зану онај контић од анаграфа, ја ћу држати као да сте мене онај к вама дуг опростили. Рад би задовољити свакому пак мени како Бог да.

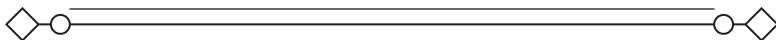

Из Беча ћу вам писати о вашем послу тек се тамо
Родићем скупим.

У толико, препоручујући се у љубави да ми
се кадгођ старој матери јавите, остајем искреним
пријаном.

У Задру, 16/1. 872.

С. Љубиша

67.

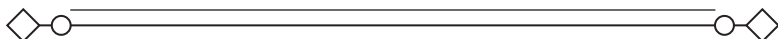
Беч, март 1872.

Рачеџи – жали се да они не вјерују да се он заузима за њих; једак је и због нечега што није успјело како је предложено, уз сагласност намјесника Родича, а што је вјероватно одликовање за Рачеџу; најављује њосјеџу цара Далмацији и савјеџује да среде неке домаће њосле, што мисли и Родич, који се спрема у Боку и можда на Цеџине.

Драги Илија,

Како сам примио твоје писмо одма сам говорио су два овдашња Вјећника, а тек примих потоње писмо одма сам два у Задру опремио. Пресједнику нијесам писао јер сам се боја да горе не урадим јер нијесмо у најбоље одношаје, али онијема што сам писао једноме право а једноме преко једног мог и његовог пријатеља увјерен сам да ће се заузети драговољно. Мене је врло жао ако мислите да се ја за ваше после не заузимам онако као треба за пријатељске. Моја је дужност то и ја мислим да се шалите кад то до сумље доводите.

Антониети ми је свједок што сам за вас Ласером говорио и што ми је он одговорио. Ја сам толико

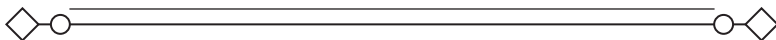
био једак кад сам читао да није онако као што ме увјерио Родић да је предложено да сам оклевао хоћу ли вам или не брзојавити. Обичај је да подештатима риједко дају више пак се у нас не умију никад обичаја одалити. И ја да нијесам био депутат и пресидент не хоћах чисто ништа више имати. Да мој друг Ђуро Војновић може имати такво обиљежје дао би доста јер сам поснао на његове рјечи да би му мио био.

Ако буде мира ја се надам да неће много проћи да ће Н. В. Цар тамо доћи пак је онда лакшије накнадити. Зато је нужно да се заузмете помирити Браиће и Махине и тако ћете добити нових заслуга. Ово ми је и Родић рекао да вам пишем.

Родић ће брзо доћи тамо и мислим на Цетиње. Треба да му се Вуко препоручи и да му преда шуплику за амнестију, а ја ћу знати што ћу радити јер знам да је за то овлашћен. И Ви радите да то измолите код њега и пишите да је помирен са странком која је рекла да је увриједио. Увјерен сам да ће добити амнестију.

Данас не могу даље али ћу дуже првом поштом.

Ваш искрени
Стефан

68.

Задар, 7. III 1872.

*Рачеџи – о заједничким њсловима и изјрађњи
џуџа Коџор–Ласџва.*

Почитовани пријатељу,

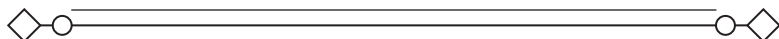
Примио сам писмо и брзојав, али ми није могуће било обуставити препоруку на Шен: јер сам је већ био послао. Видио сам и писмо што је г. Маџаревић писао. Мило ми је да смо тако оба радили, пак се и чисто надам да ће ствар поћи добро, но чини ми се да ће проћи иошт који мјесец док се то на свјетлост види.

Ја би рад да и ви и други моји пријатељи буду имати што желе, ја не тражим мене ништа, а и да што заслужујем, ја сам исти то изјаловио мојим неодвисним значајем. Тако могу боље радити за друге.

Родић је имао право кад ви рекао да му ја тамо нијесам говорио ни о вами ни о никоме, јер сам ја мислио да то све стоји у Auesperga, па сам мислио да је излишно каживати сторије.

Ја ћу брзо доћи тамо пак ћемо се љепше разумјети. Хвала на ваш брзојав о пресјеки. Од њега сам се и послужио –

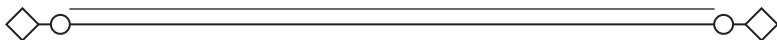
Ја бих рад да узмете импрезу од пута из Котора до Ластве – Биће 100000 ф. али треба да то никоме не

одкријеге – Ја ћу вам бити ортак и помагач, пак ћу донијети са собом нужне списе и како треба радити. До вашег одговора неће о овоме никим говорити. Ја сам овамо обременен послом што нијесам тако никад.

Поздравите пријатеље и уздржите ме у вашој љубави

Добри пријатељ
С. Љубиша

69.

Беч, априла 1872.

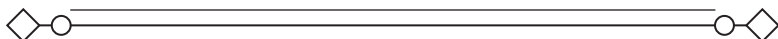
*Ивану Данилу – образлаже како је дошло до
ипасања за закон о „Изборима за невољу“.*

Prijatelju dragi,

Ti si meni bratski javio kako se je na mene podigla graja i sumnja zato što sam samopeti zastupnik dalmatinski na carevinskomu vijeću glasovao da se primi naknadni zakon o nužnim izborima poslanika na istom vijeću.

Ta graja i ta sumnja, koliko su mi god neprijatne, nisu u meni uskoлебале duboko uvjerenje ne samo da s tim djelom nijesmo zlo uradili, pače da je korisno zemlji koju imam čast zastupati evo gotovo jedanaest godina; i nije mi od male utjehe i razabiranja čuti da se tim mojim mnijenjem slažu mnoge druge razborite osobe koje u politici nisu puki zabavnici, no osjedjeli vještaci, koje ni graja ni sumnja ne zaveda o stvarima da tiho tanko rasude.

Na vikače i klevetnike ja se osvrćati neću, jer sam ja zna prije neg sam u ovaj život stupio, da je svaki politični muž izložen na lik glumca svijetu na vidik da ga hvali ili kudi, mnogokrat prećerano i nepravедно, kako je komu draži ili mržnji, ili kako hvališi i kudiši ljepše na račun

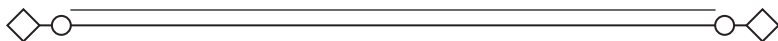

spada, ili mu proljetna južina jače živce uzdrma. Protiv napadanja nijesam sad ustao sebe da branim, no sam svakad radio da diela za me odgovore i, utrostručenim radom, kojega sama nevolja zna pobuditi, uspio u stvarne koristi zemlje više nego se je moglo razlogom očekivati od mene koji sam se priječio, umjereno no postojano, svim vladama koje su se u Beču izmjenile od 1861. do 1870. god.

Pišem dakle tebi i onim razboritim osobama a koje žele istinu znati, prije nego se i vi pustite zavesti, ako već nijeste, od protivne struje, koja kad nabreči ne razloži.

Znam dobro da nije laka zadaća danas svakoga uvjeriti o zlim posljedicama, koje hćaše sobom povući protivno naše glasovanje, jer se zlo ne dava umno procjeniti dok se praktično ne iskusi. Sada kad smo nas pet tako glasovali, svak traži dobit *pozitivnu* a niko se ne obazire na dobit *negativnu* koja leži u tom što smo pretekli oluju koja grozaše. U politici biva kao u rati da se pogreška plati odma a vježbina sporo, jer se iza pogreške zle posljedice jave isti čas, a plodovi hitrine i razboritosti kašnje i lagano.

Za opravdati svoj glas dosta bi mi bilo reći: čitaj što naši protivnici pišu, koji sa svog gledišta razlogom se na nas ljute što pogriješili nijesmo, jer je smrt naša, njima život. No se ja neću ograničiti na taj sami razlog premda je značajan, no ću iz punane vreće drugih razloga izabrati još nekoliko za da istina na površini dodje, a da se sama stvar krivih pojmova ovjeje i otrese.

Prije svega treba da ti navedem čitavo rodoslovlje onoga zakona za kojeg smo glasovali, pak njegovu važnost i protivu koga je naperen, prije nego dođem na dokaz je li se on dira u takozvana naša načela, pak najposle koja smo našim glasom zla pretekli i dobra zemlji donieli.

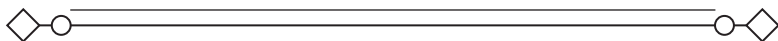
Znam da ljudi radije slušaju ko psuje i osvada nego onoga koji se brani, jer je nešto junačnije mahati negoli odbijati; a kad se o zakonima govori to je tako za publikum suoparno da se čovjeku brzo dodie. Ja već zato na prije ćutim se sam u gorem položaju nego moji protivnici.

Kad se je godine 1867. prepolovila država, onda je carevinsko vieće preinačilo veljački ustav, i & 7 dobije ovu redakciju:

„Svaki pokrajinski sabor bira neposredno svoje zastupnike na carevinsko vieće, iz onih skupina koje su naznačene u zemaljskim ustanovama.

Car pridriava pravo da razpiše izravne neposredne izbore pravo iz tih skupina, kad bi vanredne okolnosti prječile šiljanje zastupnika iz sabora na carevinsko vieće“.

Ovo se zove zakon iz nužde za kojega izade postupno zakon godine 1868. kako da se ti izravni izbori obaviju. Za njega glasuju osim obične većine takođe zastupnici poljački, kranjski, dalmatinski, istrinski, Trsta i Bukovine. Nekolika Tirolca i ja uz njih glasujemo protivu, jer sam ja onda odlučno se priječio svakoj ustavnoj preinaki, pak pošto sam glasovao protivu prepolovljenja države, bilo je dosljedno da glasujem i protivu preinake ustava.

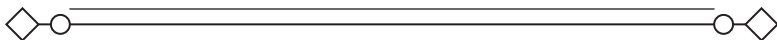

Početak godine 1870. Poljaci predlože u vijeću carevinskomu da jim se proširi samouprava zemlje po odluci sabora galičkoga. Tad kranjci, bukovinci, tirolci, treštinci i ja uz njih, predložimo u istom vijeću da se i našim zemljama proširi samouprava. Naš predlog propadne, jer su i isti Poljaci protiv njega glasovali. Malo dana iza toga propadne u odboru i poljački predlog. Onda Poljaci dođu k nama i upitaju nas kako ćemo glasovati za taj njihov predlog kad u vijeće dođe. A mi njima odkrito: "Kao vi za onaj naš, protivno da kako, pak nek budemo ili svi boži ili svi đavolji". Onda izaberemo šest ljudi iz našeg okola, tri Poljaka i tri naša da se dogovore šta ćemo da radimo. I ova šestorica zaključuje da, kad neće Njemci da prošire samoupravu naše zemlje, položimo punomoć i kući idemo.

Dana 7. travnja 1870. izađemo svi iz vijeća, a vijeće se razapne i razide jer njih ne ostade stotina što je za saborisanje potrebita.

Pade za tim ministarstvo Haznerovo i Giskrino, a sjede na vladu Potocki, koji odma razpusti vijeće i sabore.

U novim izborima ljeta 1870. izađe u većinu kod nas Narodna stranka. Zastupnici u Beču podupiru prije ministarstvo Potockievo pak Hohenwartovo, i to skupo plate, jer jim niemačka većina okine oko 200 tisuća fiorina za putove i škole dalmatinske u državnome proračunu, a kod ministarstva ne moguše dobiti nikakve olakšice ni ugodnosti.

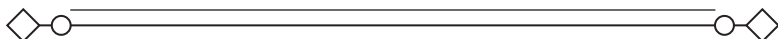
Hohenwart lanih razpusti neke niemačke sabore, tek da sebi prisvoji većinu u carevinskome vieću. No Niemci u tim saborima izađu opet u većinu, pak izabrav svoje zastupnike na carevinsko vieće, narede jim da na njem ne idu jer je to vieće nezakonito.

Onda je mogao Hohenwart na temelju & 7 zakona godine 1867. predložiti Caru da razpiše izbore za nevolju, kad izabrani poslanici ne bi došli kroz 14 dana u vieće. No on to ne hće ili ne smije učiniti, pak dade ostavku.

Padom Hohenwartova popečiteljstva sjedne na vladu Auerspergovo. Ovo bojeći se da dalmatinski zastupnici neće doći na carevinsko vieće, počne da vreba saborskom manjinom; primi nekoliko deputacija te manjine; obustavi mnoge odluke zemaljskog odbora i mnoga imenovanja na korist našoj stvari, s jednom rieči pokaza se naklon razpustiti sabor prvom prilikom našeg upora, koji bi mu dao uzroka da taj razpust opravda.

Kad se nas petina zastupnika sastanemo u Beču, predamo ministarstvu jednu spomenicu kojoj na temelju ustavnih načela zahtievamo da vlada postupa složno sa većinom sabora dalmatinskoga, i uzgred naznačismo neke predmete koji bi, ako jih vlada usvoji, dokazali da ona zbilja želi saglasno postupati saborom.

Jedan dan sriedom veljače pozove nas pet ministarstvo i odgovori nam na svaku točku spomenice, naznačiv one koje usvaje. Mi se izjavismo nezadovoljni, i rekosmo kad vlada neće usvoji svu spomenicu, mi ne možemo

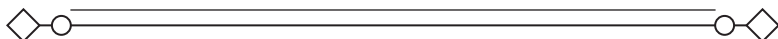

u nju vidjeti naklonosti da postupa složno saborskom većinom, i tako se razidemo.

Moram ovdje očitovati, da ni pri predaji spomenice, ni po odgovoru, među nas pet i ministrima nije bilo ni rieči o našem glasovanju za naknadni izborni zakon.

Ovdje je mjesto da ti kažem da taj naknadni zakon nije bio vladi potrebit za razpisati izravne izbore, niti joj je nikad na um palo da o njemu podigne tako rečeno *pitanje gabinet*a, to jest ako ne bi primljen bio da ministarstvo pane ili se vieće raspusti, kako je kruni draže; jer po jasnome smislu & 7 ustava, kojega smo gore naveli, Car je vlastan razpisati izravne izbore iz nužde kadgod *vanredne okolnosti priječe saboru da bira*. Tako na primjer kad bi mene sabor birao tajnim naputkom da na vieće ne idem, minuli 14 dana, može Car na temelju toga narediti da vanske občine Dubrovnika i Kotora biraju pravo i neposredno svog zastupnika na carevinskome vieću. Dakle naknadni zakon, koji je toliko graje podigao, bio je izlišan.

No osim što je izlišan, on nije vrjedan ukloniti da jedna krajina koja zbilja nehoće da bude zastupana u carevinskome vieću ipak pošalje svoga zastupnika, jer će ta krajina vazda birati one ljude koji neće poći, kao što se događe u Českoj; a kad bi sabor birao na primjer mene s tajnim naputkom da na vieće ne idem, a kad Car razpiše izravne izbore pak vanske občine Dubrovnika i Kotora izaberu drugoga koji pođe na vijeće, to bi značilo da te občine ne misle kao sabor i ja. Vlada ima dakle

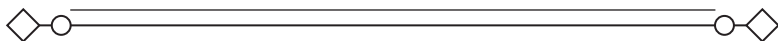

dvostruko sredstvo da dopuni carevinsko vijeće, to jest ili razpustom sabora ili porabom & 7 ustava god. 1867, a naknadni zakon bio je kao deveti vo u plugu.

Pošto sam ti tako bistro dokazao da je naknadni zakon suvišan i nevrjedan za one zemlje koje neće da šalju svoje poslanike u carevinsko vijeće, sad moram dokazati protiv koga je naperen.

Već je Obzor u svom članku br. 56 o *austrijskih odnošajah* dokazao i nadugo i naširoko da je taj zakon uperen jedino protiv Poljaka, a i sami zastupnik Groholski izjavio je u sjednici upravnog odbora tako isto. Sve su novine češke izjavile da za njih taj novi zakon nema vrjednosti, ukoliko njihov sabor ne bira zastupnike na carevinsko vijeće. A što bi se od njega bojale druge pokrajine kad sve biraju i šalju svoje poslanike u Beču, bilo posredno bilo neposredno, i pošto već sve, osim Tirolaca, glasovaše za & 7 ustava 1867? Sami Poljaci, koji se boje da će tim zakonom doći u većinu Rusini, našli se u tijesnac, ili da svoju većinu izgube izlaskom iz vijeća, ili prime pet po sto *rezolucije* galičkog sabora.

Naknadni zakon o kojemu vodimo rječ ne vredja federaliste, jer i ovi priznaju nuždu nekog carevinskoga vijeća, pa kad bi se vlade dočepali, ta bi jim zakon mogao protiv centralista služiti ukoliko razjasnjiva & 7 ustava 1867. Ne vredja slovenski živalj, jer se ne dava poniekati da carevinsko vijeće jedina je poljana gdje bi mogao taj živalj do većine doprijeti. On vredi dakle samo Poljake, jer jim priječi gospodarstvo nad Rusinima.

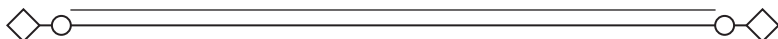

Prije nego smo nas pet glasovali za taj novi zakon, mi smo ovako razmišljali: Ako pane zakon, ministarstvo ne pade čisto, jer je običaj u svakoj ustavnoj državi da ministarstvo prije navjesti čini li zavisiti svoj obstanak o primanju toga zakona. Laž je dakle da bi ministarstvo palo kad se ne bi taj zakon primio. Kad ne bi ministarstvo palo, a mi glasovali protiv toga zakona, dali bi vladi povoda da raspusti naš Sabor. Istina da s novim izborima mi bismo opet mogli u većinu doći, u tom imamo jamstvo u svijest i pravo naroda našega, ali ko bi predvidjeti mogao tužne posljedice izbome borbe sad kad je jedan dio seoskog puka gladan, a strasti uzdrmane? Šta radimo? Rekosmo zastupnicima koji sjede na desnoj strani s nama: „Ako mislimo ovdje dolaziti i sjedjeti, glasujmo za zakon; ako li ne mislimo a mi položimo mandate i hajdemo kući kao godine 1870, pa puklo gdje puklo“. Oni nama odgovore da ne idu tako daleko, jer se boje izravnih izbora. Onda nas pet glasujemo za zakon, i odlučismo da se primi.

Ovim glasom nismo nikomu štete nanieli, nikog iznevjerili, nikomu krivo učinili. Mi nijesmo nikojemu klubu pripadali, mi se nismo nikim dogovorili ni nikome obećali naš glas, mi nijesmo pred očima imali drugo osim koristi zemlje i pravi smisao saborski poslanica.

Da je taj zakon za nas načelno pitanje, to neće ozbiljno niko reći ko slano jede i naš pravac pozna.

Ja sam bio uvjeren i prije neg sam glasovao da će naš glas, kakav god bio, podići graju, pak sam pomislio

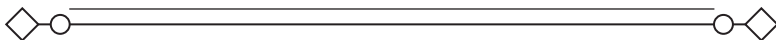

bolje da graju što jim moj glas dobra nije nanio, nego da se tuže da jim je zla donio.

Sad čekaj da vidiš komu će biti od štete taj zakon, i koja će dobra zemlji donieti ili zla preteći naš glas, pak ćeš moći u punoj svijesti suditi jesmo li dobro ili zlo uradili, a ja opet tvoj do ploče.

У Задру, травња 1872.

Ст. Љубиша

70.

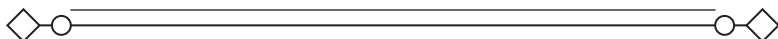
Задар, мај 1872.

Рачеџи – ѿнавља молбу да учини нешџо да се дискредитџује Бечићева кућа, која не огџовара јер је влажна; о џоме да му за кућу нуде деветџ хиљада а он не да без десетџ. Родић се враџио из Боке и хвали се а сада чека књаза са књеџињом. Уџисао ѿа је у конзорцијум за изџрадњу далмаџинске жељезнице. О акцијама које џреба џредузеџи у Будви да нови избори оџшџински буду за Рачеџу џовољни.

Драги Илија,

Прије мог из Беча кретања писао сам ти и молио да пишеш на ову дирекцион од финансиа као начелник да кућа Бечића није пристојна за царински уред и да се њене мане никако не дају поправити, као улазак, тамност и влага магацина ђе скисну ако стоје преко 12 ури многе трговине, најпослије да је магацин од соли веома далеко, да је у уској улици, да со скисне, и да се мора уред затворити кад једини царински чиновник пође да со продава, да све те мане падају на штету трговаца манифатуре и хране, који се жале и плачу.

За кућу ја се јошт погодио нијесам јер је Планкер по наговору Васиљевића писао против, али свакако

ми давају 9 хиљада, али ја не дам без 10. Може бити да би их дали ако ти пишеш како сам те молио.

Кад се Р... отуда вратио хвалио ми се на тебе. Сад се чека овђе Књазом и пратњом. Књаз ће стати неколико дана овђе књегињом. Мислим да ће бити петнајстога амо, а зар и пријед.

Прођи се коња и лакардија да не изгубиш главу.

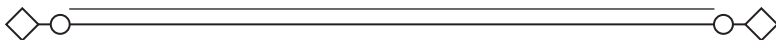
Софија се помами за Олгом него знаш да си ми обећа доћи докле подшто (?) трсиш изборе дођите који дан овђе.

Ја сам те уписао у консорциум за жељезницу у трећој губи (?) начелника. Кад ствар буде приређена јавићу ти дотичним писмом – Ове наступајуће неђеље долазе моји инценијери да прегледају пут. Ако се банка којом сам уговор суспенсивни учioniо прими, ја не двојим о концесији.

Читао сам једно писмо из Будве које гласи да ће све могуће чинити да подмите надворње, ако ли не да, Будва неће гласовати. Треба дакле да надворњи учине неке буљане пак да буде и град заступан, међу којима тебе јер ако Будва не гласује, ти остаде ванка.

Шаљем ти преко ђунте карте реверсала. За камење ствар ће се брзо решити. Поздрави много Олгу и од свију стране твој

Стефан

71.

Задар, 27. XI 1872.

*Рачеџи – о сукобима око мјеста начелника
Будве на које је рефлектирао и Мађаревић,
а Рачеџа њишао Земаљски одбор у Загру да
ли да се њовуче; о њродаји земље...*

Драги Илија,

До данас није дошло никаквога одговора од Комесара ни за избора ни за Радонића, пак ни она твоја шуплика од које си ми послао данас копију – толико је истина да ће сутра намјесничтво брзојавити Комесару ако му ноћас што не дође, или сутра по трговачкоме вапору.

Ако се тамо што не забрка, овђе је готово за 18 и без ове потоње твоје шуплике.

Маџаревић је пита савјет у Р... оће ли се примити јер га народ жели. Одговор је био сасвијем нараван.

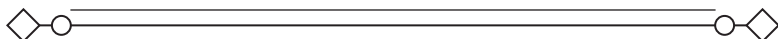
Од стране Апела пошао је налог Паладину да нареди Милићу да мирује.

За Радонића послао сам ти закон.

Рикурс на Беч чекаће овдје док не пођем онамо.

Одбор се противио да се ти уклониш а без одбора влада неможе то наредити.

Моји су одношаји најбољи, зато нека те не

боли глава. За остало драго ми је да се подносиш ладнокрвно, пак нека попјевају. Не знам што ће рећи да нијеси примио мој савјет за два мјести три тијела. Истина да то може и Будисављевић допустити – Поздрави га и реци му нека добро пропита за ону ствар Тома Вукалова Поповића.

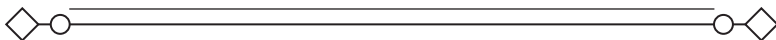
За Баштину моје су карте све у начин – Имам продају Петрову и промијену са Алексом. Него кумим те богом то ми одма отрси и пошљи изтруменат своеручни и и свако најбоље измство (?), јер ако онда не идем у Беч оће ме ко претећи за жељезницу. Вјешам ти се о грлу, немој ми чинити да изгубим и себе и тебе користи. Ако нећеш а ти ми телеграфа како примиш ову књигу, јер ћу коме кућу продати само да не изгубим једну прилику коју чекам ово 20 година.

У недјељу иде тамо Петрановић.

Писати ћу попу сутра.

Збогом у хитњу јер пароброд полази –

Твој Стефан

72.

Задар, август/септембар 1872.

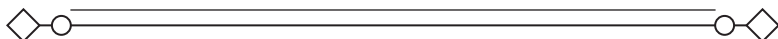
Рачеџи – о најављеној скуџиџиџи у Коџору, на којој ће се расџрављаџи о џласању „џеџорице“ у Царевинеком вијеџу; о оџварању канцеларије у Коџору и најуџџању џосланичке каријере; о најављеној џосјеџи војводе Албрехџа, који исџиџује сџање џрије џосјеџе цара Далмацији и Боки...

Драги Илија,

Ја знам да ти је тешко писати пак те нимало не корим на то што ми одписао нијеси. Но те молим да ми јавиш како примиш овај лист, ко ће одити на скупштину у Котор, и хоће ли се говорити о посланицима, јер бих и ја тамо тркнуо да видим што ће ко рећи. Но будући кад не би могао писати а вапором од кола (?), не бих био на врјеме примити твоју књигу, онда те молим да ми брзојавиш.

Свакако бих се рад са тобом састати и видјети, а будући да ја морам и онако отворити мој уред у Котору од биљежника овога мјесеца, морао бих и зато до конца Рујна у Котору бити –

Војвода Албрект долази да обиде Боку као предтеча царев. Од његова пута и утиска што ће му

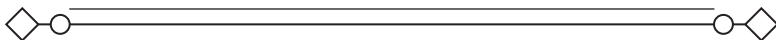
тај пут учинити завиће долазак самога Цара. Ово ми се чини добра згода да се одликујеш, пак бих рад и за ово с тобом се поразумјети.

Поздрави прота и реци му да сам примио писмо, али не крушке које су остале да гњију у магазу Захарије. Молим те да му речеш да ћу радити да Косто не изгуби штипендию, но ће бити ствар тешка јер га не могу сносити у Шеминарију ни професори ни друти ђади.

Поздрављам Шпира и сву породицу и од стране мојих и пребивам

Твој искрени
Стефан

Молим те опет да отрсиш конат анаграфа са Заном, бићу ти харан као да ћеш их мене даровати.

73.

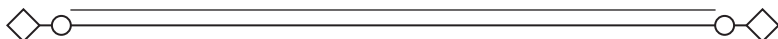
Задар, септембар 1872.

*Рачеџи – о Шимеџину који је љримљен на
радно мјесто иако је био љод љроцесом; о
незахвалносџи која ља неће сљријечисџи да
чисџи добра дјела; о ољасносџи да се у Боки
заведе ољсадно сџање збољ обнове народних
судова.*

Мој драги Илија,

Примио сам твој лист што тиче Шиметина. Писао сам скоро попу како је на њега много и много натоварено, али за све би било лако да није процес на трибунал. Има много времена да је Вијеће здравствено писало на трибунал да га обавијести што је од тога процеса, али нема одговора. Свако иоле зна уредбе државне, мора знати да се не смије именовати ни ђауш који је под процес, а камоли државни чиновник.

Ја нијесам могао прије писати за ово јер сам се бојао да ми се писма злонеупотребе, како што су ми се три пут злоупотребљавала, али кад чух за процес, о којему нијесам имао појма, онда сам се препао њему и писао попу, јер све ове ствари које су на њега напрђене лежале су мртве и спавале, док

их није пробудио конкурс на нова мјеста.

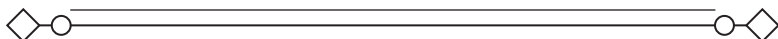
На њега стоји то што је у свакому мјесту ће је био, кавгу донио, највише у Обровцу – што га је Матјаци и иошт неко грдно претеретио – што га је осводио Францу – што је Министарство наредило год. 1869. да се свакако пенсioniра, налог којег је Флук забачио – пгго га је Томазо осводио за рицете тако да се о тому процес води.

Ја се не чудим што Шиметин моли да се ја за њега не заузимама, како нећу чудити кад би био именован да рече да моја заслуга није, као што су рекли Которани за Гимназио. Ја сам учан таквијема стварима, али та обћа неблагодарност неће ме никад наћерати да не чиним добра ће узмогу. Но процесе ломити богме не могу, јер то једва цар може.

Драго ми је што си за њега телеграфао, премда се овђе мисли да сам те ја на то наговорио. Софија је одила у Р. жене да препоручи Шиметина, а ја сам се за њега свадио П... Ово је старија а на сумње и опањкања не мислим, јер ми је то хљеб наш насушњи. Мој Илија, сад сам се топрв увјерио да је истинита она паштровска XI заповијед – Не чини добра да те не нађу јади – пак тебе као младому чоеку, којег а љубим као Митра – препоручујем је да је упамтиш.

Сад на друго и тајно. –

Ради се увести тамо обсадно стање. Не знам оће ли по свој Боки или оне опћине ће су се увели судови народни. Бечка штапка вика до зла бога, ствар је

озбиљна и страшна. Ово ти пишем само зато да се знаш чувати, јер ми се чини да ће многе чудо наћи, пак се бојим да се не довати правога. Ја се мучим да ову олују уклоним, но једно стижа друго, посљедна осудбина Марковића за женин нос дониела је опће раздражење.

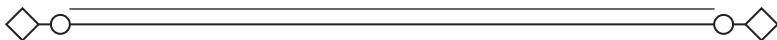
Тому се друже неки друти оближњи догађаји и путовања. Жао ми је и бојим се да ће се све излити на три комуна, него забога чувај се, и ради ако можеш да се поврате на ред и да се прођу судова.

Ово ти пишем на духовну и немој кому казати, а ја ћу ти на вријеме писати како ствар стоји.

Да се могу с тобом стати рекао бих ти више, сад не могу друго но само толико да се не вјерујеш у никога до у попа Гаша.

Твој до мотике
Стефан

Поздрави Шпира и од стране Митрове – Софија одпоздравља. Ево ти књиге – Поздрави Олгу. Е una curiosa coincidenza nelle iniziali opposte ai libri. Мору служити за род и за дом. Ово је примјетила Софија пак јој ја нећу од тога менења дијела, ни заслуге ни одговорности.

74.

Септембар, 1872.

*Рачеџи – о љриџреми изборних џиџела у
оџџџини Бугва; о дуџовима које није враџио;
о џосјеџи надвоџводе Албрехџа Боки...*

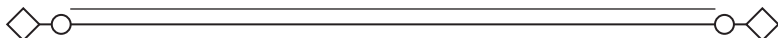
Драги Илија,

Ништа не смета да приправиш листе изборне, да их прогласиш и да случајне утоке примиш и изахода ријешиш. За подјелити три обђине три изборна котара треба да главари пошаљу молбеницу на овај одбор а да кажу комесару да су их послали пак онда треба чекати рјешење на те молбенице без којег рјешења не могу се избори започети. Свака молбеница од по три башка нека се учини. Али треба да реку да ће комисију скупа именовати.

Ја мислим да ће и у другиме тијелу бити веђина надворња а у првоне грацка.

Пиши ми јеси ли што главио Бошковићем и треба ли мог писма.

Ти знаш да сам ја за вриеме буне потрошио оне 100 ф што сам заборавио записати, зато те молим да се такнеш душе и да их унесеш и изнесеш и да вјеђе одобри, јер би било греота да их платим ни крив ни дужан. За оне 25 што сам дужан г. 1868. ја

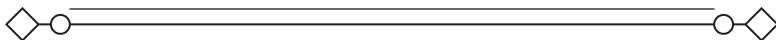

ћу их платити јер је то прави дуг. Ако ми не хћенеш,
а ти ми пиши да их платим одма.

Пиши ми како је тамо било с војводом да могу
дати листу.

Поздрави Олгу и попадију од стране свију нас
– Софиа те поздравља и чека како си ми обећао да
спроведемо који дан весело.

Твој
Стефан

75.

Задар, октобар 1872.

*Речейџи – о уџисцима Родића и нагв. Албрехџа
након џовраџка из Боке, о најави цареве
џосјеџе, о оџиџиџском изборном регу у
Будви, о великом џослу џред засједање Сабора,
будући да су му одсуџни џомоћници.*

Мој драги Илија,

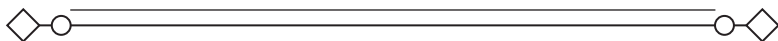
Узимам у руке твој лист да ти на свакој точки
одговорим –

а) Р. је много задовољан био и хвалио ми се. Ја сам
имао прилике 1/2 уре разговарати се са надвојводом и
он ме је увјерио стално да ће Цар походити Далмацију
и Боку или мјесец прије или мјесец потле него се
отвори изложба а свакако кроз 1873.

Ово знам сигурно и од другијех знакова – Посјета
Н.В. бити ће срећа нашој земљи – Ја ћу питати
допуштање да га пратим свуда–

2) Примиио сам карте Вука Петровића и учинити
ћу све у начину.

3) Мени се чини да сам бистро писао. Треба
приуговорити листе, тако ћеш закону повољити и
од себе одбити сваку одговорност.

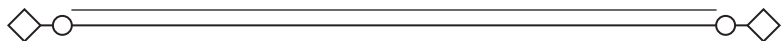

Нека учине сад Браићи једну молбеницу на одбор тражећи да по & 17 izbornog reda bude im dato da biraju svoje vijećnike gore doma i to 6 jer osim naroda oni su samo agregirani Budvi a ne Sloveni. Kad pošalju ovo u molbenicu, neka predaju tebe drugu moleći te da se obustave novi izbori dok se riješi na njihovu molbenicu. Do mjeseca dana neka isto učine Mahini, pak do trećega Pobori. – Odbor će poslati ove molbenice Namjesniku preporukom. – Ako ih odbači onda će svaka od tri općine učiniti ricurs na ministarstvo i to će trajati do mjeseca maja. – Ako li ih primi, onda će tri općine birati kući svoje 18 vijećnika a grad 6 svojih –

Treba reći u molbenici da god. 1848. oni su bili sdruženi a ne sliveni Budvim i da imaju pravo doma svoje 6 birati.

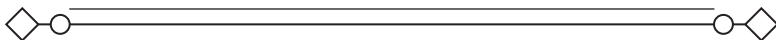
4) За камење. Онај ћех је био премјештен у Прагу, сад га није у Бечу. Кад сам ја посљедњи лут с њим говорио, рекао ми је да то све спава у Котору. А сад не остаје но двије ствари: или чинити правду фишку, или чекати да ја пођем у Бечу и да то отрсим тако ако могах. Ако се пак одважиш за правду, онда ћу се ја примити обране и чинити да ми Dr. Pašk. podpiše petition.

За one f 100 ја ћу ти првом поштом послати молбеницу, молећи да се признају потрошени. На 28 овог мјесеца купи се сабор. Ја се помамих од посала, будући немам 2 assessora.

Поздрављам тебе Олгу и свиј (?) од стране такође
Софије и фамиље

Твој
Стефан

76.

Задар, децембар 1872.

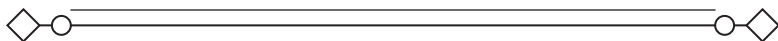
*Рачеџи – о неким њословима који нијесу
завршени, Родићевом рођендану, усџејешно
обављеном њослу у Сабору...*

Почитовани пријатељу,

Ја примих ваш брзојав у највећу моју муку и невољу, обременен радом и послом да у мој вијек нијесам виши на врат и имао. – Но Богу хвала нијесам се разболио, а сад отршан и додија ми мртва оморина што је за фортуналом гора од њега.

Пох у Родића, јер сам ја мислио да је та ђавољи посао отршен прије нег је он пошао у Мариенбад. Он ми рече да му Рендић није био онда послао диобу, и послије дуге дебате обећа ми да ће данашњом поштом све опремити на Рендића да се та ствар једном отрси. Иза тога пох да му честитам 60 година службе и каза ми ваш лепеи телеграф и одговор што је исти час оправио. Он јуче омаче у Трст да привати жену, но ће уторак натраг. Сад могу знати је ли прије свог кретања послао те карте на Рендића како ми је обећао, али тек дође, поћи ћу да се увјерим. –

Ја се много чудим што закасни ваш посао у Бечу. Родић ми каза у свом повратку да је министар ствар

спровео. Кад ја пођем у Беч то ћу поспјешити, такође и ствар од крша.

Жао ми је да ми не писасте ништа што би од пута, јер ако се новци не потроше до свршетка децембра пропадају. Мислио сам данас писати проту и Миџору али се пошта затвара, но ћу у неђељу свакако.

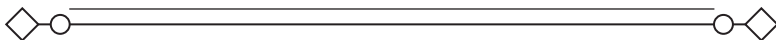
Увиерите се без шале да ми је живот омрза, но сам био кичељив да покажем свијету да смо више узрадили у мјесец дана и у саме 17 сједница но сви сабори од 1861. до 1870. Ово признају и наши противници, и Лапена ми је данас о томе учинио сјајни комплимент –

Пошлите прорачун год. 1872. колико прије. –

У торник писаћу вам обширније. При диоби новца будите превидљиви да се каква мутња не догоди. –

ваш до смрти
Стефан

(На задњем листу са лијеве стране додатак истом руком): поздравља Софија по сто пута –

77.

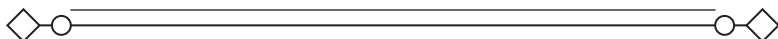
Задар, крај 1872.

*Рачеџи – о љродаји земље за малу своју и
нади да ће се ускоро заборавиџи маџеријалне
џешкоће; о немољћносџи да дође на свадбу
Рачеџине ћерке Оље; о акцијама Винка Милића
љрољив њеја и Рачеџе...*

Драги Илија,

Прије нег ставим ногу у вапор шаљем ти прокуру
и камбиал –

Како ћеш сам видјети у хитњу си написао да ја
платим Гленцеру а не он мене тридесет наполеона.
Зато ја му давам другу моју за исту суму од 30
наполеона (f 255) на тебе да му их платиш у 5 неђеља
за мене. Ја ти захваљам из срца, но је сума мала прам
земље коју продавам и мојих потребоћа, које се уздам
да ће брзо нестати. Но је залуд во за динар кад није
динара – Молим те дакле као уздана пријатеља да
ово свршиш одма, да учиниш иструменат од земље
Јову Маркову или кому ти знаш најбоље, и да ми
пошаљеш у Бечу ресто од f. 245 и камбиал изплаћену.
Ја се надам у Бога и у мој поштени труд да ћу ти и
дуг моћи љетос платити и да ћу моћи с тобом скупа
учинити коју велику шпекулацију, да се и ти прођеш

једном као што сам се ја прошао, и како жудим да се и Прото прође тога злога мјеста што фурестиере и сто мудовићи узнемирује, и да се састанемо ђе и окупимо на једно и да живимо као једна породица.

Сви су добри изгледи тому, само да нас Бог ослободи од бољести. Софија се помами што не може доћи на твоје весеље, она је у Олгу уљубљена барем као ти, но од друге сорте, све што збори и сања а ја је кунем и у кам затуцам што је под опрала да ми се не мили дома доћи –

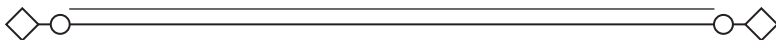
Пиши ми у Беч. Тамо ћу затећи те утоке (како их зову нови људи). Исте су учинили Сплетанци али је пошло у ништа.

Ти свакако приреди листе, а Милић нека лудује као што је вазда лудовао.

Шиљем проту мало рожалије за свадбу, а робу послаћу му из Беча с мојим даром Олги –

Са срећом и берићетом – Рад би био да ти могу на свадби појати, али је Беч другчије осудио.

Твој до гроба
Стефан

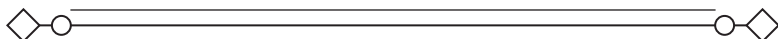
78.

Задар, јануар 1873.

Рачеџи – о изборном реду за Будву и околне „оџиџине“; о Милићевом џроџласу коџи Narodni list није хџиџо да шџамџа; о џоџе како не може у Беч без џара џа ни Миџар не може у школу.

Драги Илија,

Данашњом поштом иде тамо онај посао на извјесће то јест да Комесар каже хоће ли Маини три или један изборни котар Браићи један или четири, Побори један или два, и ђе да се обавију. Да је то било речено ја хоћах успјети да се одма добро ријеши али је потреба знати. -- Ја мним да су кћели у све три а не девет и мјеста да су С. Петка, С. Митар и С. Неђеља. Жао ми је да нијеси сувише рекао и оно што сам ти писао, јер је оно важно. – Први у обђинскога закона каже а остају и послије њега као обђине оне које јесу. Наћеш у списе да су Махини, Побори и Браићи год. 1826. и 1828. били су само придружени а не сливени Будвом, дакле имају право на сва тијела у своме обсегу, онда би дошло више од половине. – Ја мним да би добро било да они пошаљу иошт једну накнадну молбу у томе смислу на Намјесника, јер иако сам ја увјерен да ће се правица учинити опет

је нужно, јер ја знам да ће тобожњи изборни одбор поднијети уток на министарство (ако већ није), пак ћу ја тамо казати право као је ствар, али је добро да и писмено дође.

У Сплиету има година данах да се правдају колика да буду изборна тијела пак је стопрв данас ријешено. –

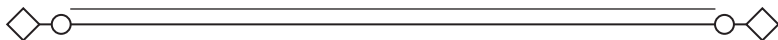
Разумије се само по себи да су избори обустављени до коначне рјешидбе, а што се тиче страха да ће ко тебе из руку узети равнање избора док је жив закон и ја тога неће бити – Што су ренунциала два диела ништа не мари. – Само треба велике хладнокрвности и без једа, пак ће бити све по закону.

Милић је послао N a s i o n a l и проглас о изборих подписан од одбора, али га нијесу хћели штампати – Пишу иошт да су ти браићи противни јер оће кап: Ђура, и којешта у данашњи опет D a l m a t a, али се на то треба смијати. Ако узоћеш ти лако је све, само се не треба врућити, но држати закона. Доће воскрешење!

Ако ти нијесу по ћуди листе, а ти учини нека се ко жали на министра унутрњега, па ће их он све опозвати.

Пошаљи колико прије они дуг народноме листу кад ти је било мило да се Dalmatom правдаш – јер ми поп Мићо изглођа уши.

Имао би доста писати, али боље радити па кад се успије онда каживати сторију.

Сва су ми твоја писма дошла здраво и нетакнута.

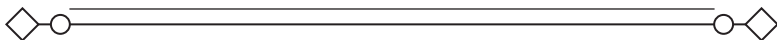
Ја не могу у Беч без пара, а Митар оста тако – Него за бога одма збори Иовом или ја је дадох и злотвору. У Беч треба да идем за многе после, а највише за жељезницу, јер ће то доћи најприје на дневни ред – пак бих ја остао на циједило –

Не пишеш ми и не видим од никле кад су били ти избори урочени и јел се али није се прогласило –

Ако би по злој срећи ти пао при изборима (кад год буду), пази да собом узмеш дневнике, јер би ти могли измјешати рачуне и бог зна шта урадити – Узми собом и протоколе сједница којим су одобрени а само уставни у уреду овјеровљену копију –

Чекам одговор о баштини као озебао сунца, јер то је посао и ово су ствари друге ситњарије што бих ја смијехом чинио да пуца свакии ко неће да стој на закон.

Немам већ кућ али опет брзо

79.

Беч, почетак 1873.

*Рачеџи – о кући у Бугви коју ѿреба ѿпроцијениџи
и ѿродатџи; о докуменџима ѿкојној оца;
о добрим изџледима да добије концесију за
жељезницу; о ѿоме да и минисџар смаџра
да сваки од ѿри комуна има два изборна
џијела за сваку секцију...*

Драги Илија,

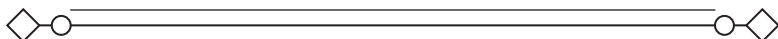
Будуџи да је министарство наредило да се стима
та моја кућа онако од ока од једнога инђениера,
данас пишем истоме Рендиђу да то поспјеши брзо и
да учини да Инзениер рече да ваља фиорина 16000
што се надам да ће ми се и платити.

А сад те молим за Бога који не умире да ми одма
оправиш ово што ти пишем:

1° Да пођеш у Котор и да речеш Рендиђу да
пошаље Инзениера Тесту или ако ту није Теста оно
Чартораца а никога другога.

2° Да толико Рендиђ колико инзениер не кажу
никоме за ово док ми ствар не буде готова да ми ко
ово не оштети –

3° Да речеш инзениару да ће примити од тебе
фио. 100 ако рече како што је истина да кућа вреди

од 15 до 16 тисућа, а то ће му бити одма плаћено тек се динар прими –

4° Да ми пошаљеш ове карте за које сам ти писао и сувише

a) Copia autentica del decreto d'aggiudicazione dell'eredita di Demetrio Ljubissa morto li 13 gennaio 1838

b) Copia dell'inventario della sua faccolta in copia autentica

c) Certificato delle notifiche originali.

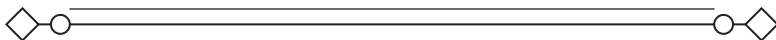
Одма ћу ти платити мој дуг и захвалити као сину.

Добро изгледа ствар од жељезнице – Боже, дај за наше боље.

Oggi mi disse il Ministro che anche egl'e di parere bastera due corpi per ogni sezione. Venerdi decisione. Per carita se mi volete bene movetevi e fatte in ordine

Стефан

(Напомена са стране: Dite a Testa she o ricevuto lettere e sara presto contento)

80.

Беч, фебруар 1873.

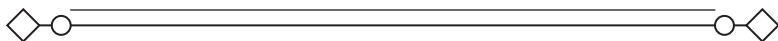
*Рачеџи – о љрадњи болнице и љоџреби да џо
љпреузме како би и љри изборима имао џај
адуџи у руци; о љоклону који је Олџи љослао
љоџџом...*

Драги Илија,

Данас је к мени долазио генерал Тол, бивши министар, и рекао ми је да је он предсједник друштва војених грађевина и као такви да ће преузети грађевину будванске болнице за коју су определијељени f 7000 и бити ће дражба у Котору 28. овог мјесеца. Он је желио да му ја кажем једну особу поштену, солидну и дјелатну која би се овога посла заузела, то јест они би њему поверили сав нужни новац а он би морао болницу оградити и њима рачун дати. Као условија то су главна да би они дали њему толико по сто, а он њима једну кауцију за новац.

Ја сам калкулира да има ту лепе добити кад би се паметно и поштено радило. Посао је у Будви и на крај мора, пак му обећах да ћу теби писати да се примиш.

Ово ће ти писмо доћи у понедељник на руке исти дан ми брзојави хоћеш ли се примити или не.

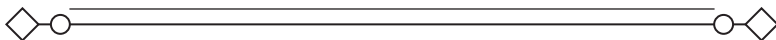
Ако се примиш послаће ти новац за кауцију, ако узтреба такође и оферту – и то може тебе приспјети на руке до другог понедјеника 24. феб. тако да на 28. можеш поћи у Котор и тамо предати оферту на име друштва – Која оферта ако буде примљена ти ћеш по телеграфу јавити зада се овђе учини погодба, не буде ли примљена онда ћеш бити намирен за твоје трошке.

Ја ћу бити друг и све што ти овђе требаје добавити. И при изборима имаћеш виши уплив кад оваку грађу имаш у рукама – Ти си доста паметан па не треба да те учим –

Јуче сам послао Олги манин поштом (un brazoletto) на вјечну спомену. Чекам твоје писмо као озебао сунце.

Поздрави Олгу.

Твој
Стефан

81.

Беч, 12. III 1873.

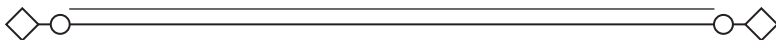
*Телеірам „їеїїорице“ – након іласања за
изборну реформу – уреднику Il Nazionale у коме
најављују проїлас бирачима са објашњењем
разлоја іласања и їокреїање лисїа.*

Vienna, 15 Marzo ore 5.15 p.m.

Oggi abbiamo letto Il Nazionale. Decidemmo di rispondere con un manifesto agli elettori allo pretesto ivi publicato ed ai violenti attacchi contro di noi.

Che il popolo giudichi tra noi e quelli, ehe contro noi protestano, se meglio provedano al suo benessere coloro che lo regolano di frasi sonore, o coloro che si adoperano a procurargli i mezzi necessari al suo progresso morale e materiale. Noi saremo costretti a fondare un giornale per sostenere il nostro contegno e le opinioni dei nostri consenzienti.

I deputati della Dalmazia

82.

Беч, 16. III 1873.

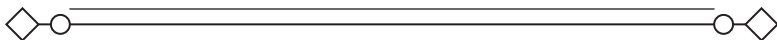
*Рачејши – о ојшћинским изборима у Бугви,
ірадњи йуша Кошор–Мирац и іласању за
изборе за невољу да се не би у Боки увела
војна обавеза.*

Драги Илија,

Три дана сам залдо тражио кључ што си ми послао да размрсим брзојаве. Негђе ми се приметно, но те молим да ми пошаљеш другога.

Свакако чини ми се отприлике да сам погодио – ти оћеш одма да буду предузети избори и да се даде равнатељство тебе (прецртано тебе – п.н.) Ђуру и Комисару. Јесам ли погодио, да?

Како сам ти јавио министарство је одобрило намјесничку одлуку што се тиче секција. Но у толико приспје овђе један нови курс Милица у којему тражи да ако би министарство одобрило два разреда онда да моли да барем да се свакоме разреду дају по три а не по два изборна тијела. Премда се је ово опаро намјесник опет референат је мненја да се дозволе свакој секцији по три тијела то јест да град бира 9 (свако тијело по 3) а села 18 (свако тијело по 6) у све 27 заступника.

Ја сам се овоме противио, премда ми се не види ствар одлучна. У петак 21. марча доћи ће у седуту, али ми је рекао миниетар да неће опремити док са мном не говори. Дакле, како примиш ово писмо брзојави ми хоћеш ли два тијела или три, а то овако „пошаљи ми два (три) клобука“.

Свакако 1. априла морају се почети избори у тој обћини.

Шаљем ти камбиал и чекам карте.

Будући да сам нехотице заборавио у Задру књигу Протову, не знам од иста какво ми је злато наредио. Нек ми дакле брзојави.

Учерашњом царском одлуком наређено је да се гради пут закола од Котора преко Горажда, коложуна и мајстора засад до границе. Одма ће се направити фабизоњ. Од ока биће трошка по милиона.

Тај ће се пут посље продужити до Ријеке.

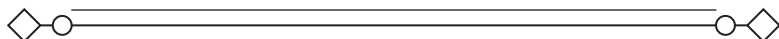
Дато је за поправу манастира и школа под Ластовом 6000 готово, и чекам час по час за Свету Петку.

Ми смо гласовали за закон јер је то била царска жеља. Он би и онако био примљен без наших гласова, али ми пропали и чисто у Боки опет се о Ландверу радило. Тако је ово осигурано да не буде.

Ко ће боље широко му поље –

Родић полази сутра ћа.

У четвртак ћу ти писати за карте што си ми послао.

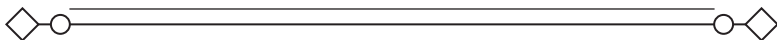

Утолико чинио сам да Министарство опоро
ургира дирекцију у Котор за твоје камење –

Поздрави Олгу.

Твој
Стефан

16/3.

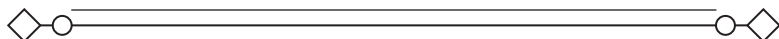
83.

Задар, 29. III 1873.

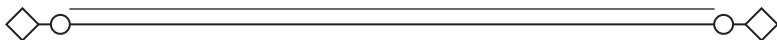
*Љубиша и Данило – Јовану Ристџићу – о
Павлиновићу и Narodnom listu, који је „кроз
његове назоре фанатичне и себичне, своју
стџару џлеменићу загаћу окренуо“. Заџо ља
моле да дозволи да се Тончић врџи из Београда
у Задар и џпреузме нови лист Z e m l j а к.*

Преузвишени пријатељу,

Ево је минута година дана да *Narodni list* пао је у руке Попа Павлиновића, и кроз његове назоре фанатичне и себичне, своју стару племениту загаћу окренуо. Сва су се паметна средства употребила од нас два, и од других разборитих људи да га на прави пут доведу, или да га управе коју је фактичком силом предузео лише. Жалибоже да су та умерена средства неуспјешна остала. Видећи да он сваки дан више бијесни, ми два ствари вође који смо дали народу жива јемства колико га љубимо, новим пожртвовањем дођосмо до те спасоносне намјере да утемељимо нови лист именом *Земљак*, који би на то циљао да примора *Народни лист* или да се поврати на стара начела или да престане. Па нам је од неопходне нужде да имамо ваљана управитеља, а то је једини

Тончић, којег је исти Павлиновић неблагодарно гонио. Знајући да ви имате тамо доста способних људи и и да се можете лако без Тончића проћи, знајући сувише да вам и наш напредак и слога на срцу лежи, молим покорно да се удостојите истога Тончића брзојавно услишити у молби коју вам шаље, одпушта из службе, и тако учини могуће да наш лист са успјехом изађе на свјетлост. Равноправност језика, вјера грађана, побољшање умно и материјално нашег народа, то је циљ новог листа, а клерикализам и хрватизам што је Павлиновић зачео, не би могао до пропасти довести земљу нашу, која послѣ толиког сна и запуштености, почела је топрв сад исто цвјетати. Сви разборити и паметни људи стоје с нама који новом жртвом спасисмо ону народност за коју смо се борили читав живот...

84.

Задар, 11. IV 1873.

*Рачеџи – о Вуковом ѣроцесу; изборима у Бугви;
књазу Николи који је ѣроишо кроз Задар са Бечке
изложбе; ѣоѣреби да буде изабран ѣоново као
ѣосланик ради „ѣвозденої ѣуѣа“ (жељезнице),
ѣроѣив чеїа раде Клаић и гружина.*

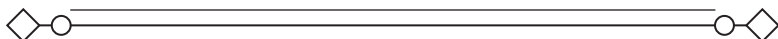
Dragi Ilija,

Do sinoć nije još prispio ovđe Vukov proces. Ja sam se bojao da će biti osuđen tamo više. Nastavio sam se prijatelja. Ako ne bismo ovđe uspjeli, nadam se da ćemo uspjeti u Beču.

Kada će početi ti tvoji izbori?

Nadam se da će Olga biti zadovoljna klobučićem. U Zadru se ne može ništa ljepšega napraviti.

I meni je vrlo važno da nijesam vidio Knjata. Ali šta da radim? Ja sam na tvoje pismo povjerio i učinio sve moguće da se put da. Ja bi mu mogao još pri ruci biti. Uvjeri se da nije s gvozdena puta ja ne bih ni kandidirao. Ali bi mi sad bilo od neocijenjene štete kad ne bih izabran bio. Ako dobijemo koncesiju što ja i ne sumnjam, neće trebati da već rabotimo za živjeti. Danas su se povratili moji ingenjeri koji su 15 danah pregledavali put i našli su da je stvar veoma korisna.

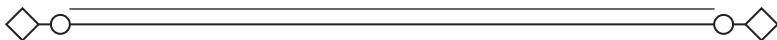

Klaić i družina hoće da ja ne budem izabran tek da oni dobiju koncesiju. – Ovo je dno sve stvari. –

Pozdravi Spira, Vuka, gos. Mater i Olgu. Ako ne pođem svršetkom ovoga mjeseca u Beč za željeznicu, trknuću do tamo.

Tvoj
Stefan

13/4.

85.

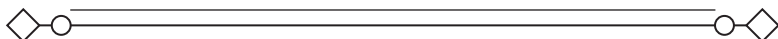
Беч, 4. V 1873.

*Рачеџи – о концесији за жељезницу, око које
ради њо зашварању Царевинској вијећа; о
процјени куће у Будви која није њоволна како
се очекивало; о кући коју је њонудио Бечић у
исте сврхе и мојћносџи да Рачеџа оріанује
прошесџ у вези џоја; о формалносџима које
џреба исџуниџи да се добије новац од камења;
о сиџурном наџовјешџају да ће цар џосјеџиџи
Далмацију и Боку...*

Драги Илија,

Ја сам по затвору Сабора остао у Бечу до данас да уредим посао од жељезнице, али кад ти ово писмо приспије ја ћу бити ако узође Бог у Задру.

Надао сам се учинити кућом добри посао, но су тамо моји пријатељи то изопачили кад је долазио Планкер. Да ми нијесу изопачили, ја бих за њу добио 12 тисућа као што је била стимуана, а сад Гуверан не хоће да ми дâ ту суму, јер је Бечић калафит и облегао се да ће своју кућу поправити. За претећи то зло требало би да ти пресидјално пишеш на дирекцијун у Задар да је то кућа ништава да пропадају трговине у магазину влажноме и тмушавоме, да се иде за ноћ

уред даждом уза скале камене спољашне и да на име трговаца и пучанства ти протестираш. За друге куће које су далеко од вратих од града не хоће да знају ни овђе ни у Задру.

Ово би ме много задужио кад будеш хотио писати, тако бих могао ја продати добро ако не предобро. Али би требало то одма учинити.

Карте за камење су дошле пошто се одавдје за њих телеграфало и сад је пошло на контабилитад да ти се ликвидира свота новца. За реверсал не може бити друго него да учиниш онако као захтјева ђенио јер то законита формола, али ме увјерава колунел и референт да се они никад употребити неће јер ће који час све те мураје бити предане обћини. То је дакле формалитат и ништа друго.

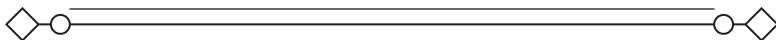
Кад ће почети ти обћински избори?

Јуче сам чуо из вјероватнога извора да ће цар јесенас свакако тамо.

Поздрави Олгу и живи сретњо као што ти жели твој

Стефан

Беч 4/5.

86.

Задар, 15. V 1873.

*Косѣи Војновићу, њосланику – њонуда да уђе у
њѣѣов конзорциј за далматѣинску жељезницу.*

Zara, 15 Maggio 1873.

Signor Deputato dr Constantino con. Vojnović
Spalato
Stimatissimo Signore

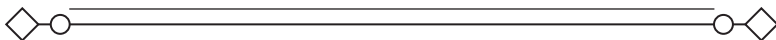
Colla presente trovo d'invitarvi a voler entrare nel consorzio Dalmato fondato sin dall'anno 1870 per ottenere la concessione delle ferrate dalmate, e cio nel gruppo dei deputati alla Dieta.

In caso di Vostra adesione vi comunicherò la formale della Vostra dichiarazione, come pure ogni delucidazione che vi sembrasse necessaria.

Sarete compiacente di riscontrare a posta corrente la presente lettera.

Augurandovi ogni bene, resto con stima.

Devotissimo servitor
Stefano Ljubiša

87.

Задар, 15. V 1873.

*Перу Чинірији, њосланику – њонуда да уђе у
конзорциј за жељезницу.*

Zara, 15 Maggio 1873.

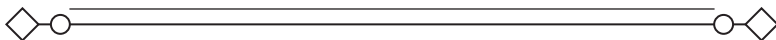
Signor Deputato D. Pietro Cingria
Regusa

Stimatissimo Signore!

Colla presente trovo di invitarvi di vooolleler entrare nel consorzio Dalmato fondato sin dell'anno 1870 per ottenere la concessione delle ferrate dalmate, e ciò nel gruppo dei deputati alla Dieta. In caso di vostra adesione vi comunicherò () la formale della vostra dichiarazione come pure qualunque altra spiegazione che vi occorresse.

Sarete compiacente di riscontrare la presente lettera.
Augurandovi ogni bene resto con stima

Devotissimo servitor
Stefano Ljubiša

88.

Задар, 6. VI 1873.

*Боишићу – савјетујући ја да дође до гр Харџла и
обави неки свој посао. Такође, да промијени сџан.*

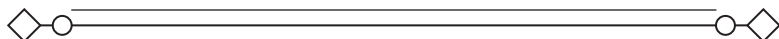
Драги Балдо,

Задар, 6. 6. 73.

Овај час примих твоје писмо и ево ти одговарам. Пођи на велику пошту, уђи у велику капију – спрам дебелог портiera на лијевој руци, има тамна одаја прођи је и нађи скалу пак се на њу припни на трећи под, окрени на десну прва врата имају надпис – „Sectionsraths Dr Hartl“ уђи у собу и пита писарчиће мож ли код њега – ако те пушта (јер је он и Бондин саучесник) и питај га што би од већетине шупљукe за коју му је Љубиша препоручио марча а Бонда фебруара. Тако ћеш доћи у траг а ја ти овђе не могу помоћи јер је то посао што спада поморској тресћанској области.

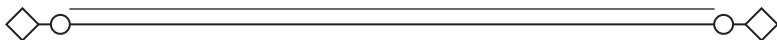
А што ме превари пасја лисица да ћеш доћи иза мене у Беч – ја бих код Путице и без тебе и поздравих га од твоје стране – Пошљи му јаднику коју књижурина да чита.

А ето ти живиш у истој кући ће и ја, само с том разликом да сам ја стао код Барониешце Dartinberg II

stiege, I Stock, erste zimmer (сиц!), а ти код какве фукаре. Збиља пређи у ње па ћеш стати добро и јефтино. То је госпођа жена, ту те може срећа запасти, има кћер удадбеницу, красну, добру, пошгену и воспитану у сва лијепа знања. Баре пођи поздрави стару од моје стране такође Радивојевића ако се с њим састављаш. Ако идеш на крај улице у кафу Landemana на Рингу, поздрави доброга газду.

Твој Стефан

89.

Беч, 1873.

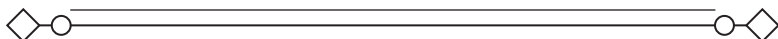
*Рачеџи – о одвраџносџи бечке кухиње
и свијеџу „без душе и чувсџва“; о друџим
џриваџним џословима и дуџу од сџо фџорина.*

Драги Илија,

Ти ми пишеш да ми је благо што сам амо! А мене кад на ум пану трешње, бижи, боб, срделе, скушеви, лице и гофи дао бих ђаволу сва вијећа и велика и мала – Сваку вечер клим са Радивојевићем, већ су ми на нос скочили нирнбратени, ринцбратени, рисбратени и сви братени од свијета. Био сам изгубио апетит него Бог донесе Антовића из Кртола и Тановића из Махина тер ми га повратише – Мислили су да ће понијети благо, а овамо се не даје лако – Сад хоће Тановић да пише тамо да је примио свега доста, како ће јошт кога навући да амо дође.

Кад ми на ум пане да је данас Троичин дан, да ће се сјутра крста носити, коло водити, а ја овђе без никога као кукавац с Иоком Тановићем. Кад ми на ум пане све то, а највише да сам далеко од пријатеља, својте и фамилије, дође ми да пукнем међу овијем свијетом који нема ни душе ни чувства.

Сјутра идем опет на ратно министарство, јер су тражили од Контабилитета све рачуне од Могрена

– Надам се да ће бити ствар добро рјешена.

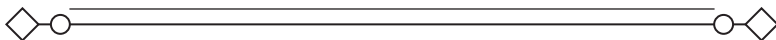
Будући да ми је рекао министар без да га ја питам да је поспјешио одговор на твоју молбеницу, пишући данас Родићу један важни посао, препоручујем му и велим да сам ја са њим онај иста г. 1859. – Мислим да је сад згода јер док дође цар Бог зна какве ствари могу се измијенити. Иошт бих писао него ми не да Иоко Тановић пак једва чекам да га се прођем као Петар Ђеловић Марка Михалевића ан – – –

Три пут сам му рекао ајде Иоко у цркве, али не помаже.

Мој дуг од сто фиорина сад није сам у стању плати али ћу ако Бог да брзо –

Кад ми пишеш молим те немој комплименте

Твој до мотике
Стефан

90.

Задар, 9. VIII 1873.

*Рачеџи – о ојшџинским изборима у Коџору
и Будви; о одликовању за Маша Врбицу; о
локалним сџлеџкама...*

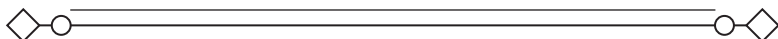
Драги Илија,

Твој сам брзојав примио у по ноћи. Ујутро рано пошао сам у ђардин, ђе надем Р.. и питам га је ли добио чега од Будис: рече да није. Пођи ја у 8 код Пашкотина и нађи брзојав Будис: у зифре. Док се то разабрало ја сам скупио ђунту и тако опет пошао код референта и све је било готово у 9 1/2. Не знам пак рад шта је требало првоне тијелу да бира два дана и да надворњи бирају у граду. Жао ми је да ми не јави брзојавно ко је изабран. Јутрос ме је питао Р, а ја му не умјех казати но само за которске изборе по телефону Томовића. Ђаво понио и педесет солдих!

И которски избори дали су ми доста посла. Рендић је био суспендира изборе, а Жбутега 3 пута брзојавио у Бечу. Которани су поступили мудро пгго су од 36 дали Латинима 16, но ја да сам тамо био не бих им дао више од 12.

Сад ће бити утока за које се треба побринути.

Пише ми прото да си био на Његушима и да си био изабран у трећем тијелу пред С. Петком, друго не знам.

Р... је увјерен да је добро дати Машу оно обиљеже, али хоће он најприје да с њим говори. Р... ће доћи тамо о нашој Вељој Госпи, па ћу и ја шњим можебит. Гледа да нас Машо не превари јер је премудар а ми два лаковјерци.

Чујем да ми гос. Петар Суботић нешто злотвори а боба ми нема радшта а да има не бих жалио. Ако што о томе знаш молим те да ми пишеш убрзо, такође да ми јавиш што је од Сундечића. Али са мнош водити велику преписку но ми пиши бистро и обло –

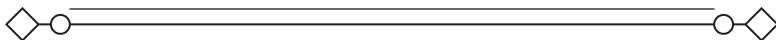
Поздрави Шпира и од Митрове стране, такође Олгу и од Софијине.

Цар је дао Р. рјеч да ће свакако нас посјетити.

Твој
Стефан

9/8.

За Суботића мудро прочуј и ако буде потребе пошаљи горе Кума Рада, јер не бих рад ставити церот ђе није ране. Знади да сам му учинио да стоји горе још 2 мјесеца.

91.

Задар, 3. IX 1873.

*Рачвеџи – о укључивању Маша Врбице у
конзорцијум за далмаџинску жељезницу; о
пријатељима из Цариграда...*

Драги Илија,

Данас креће прото пут Котора. Тешко ми се од њега одвојти. Пишем ти мало да знаш да је Врбица био код мене на вечеру и ту смо се о свему разговарали и договарали, осим за друштво жељезничко, јер ми је твоје писмо дошло иза њега, а у повратак нијесам га видио јер вапори из Трста не долазе у порат. Данас пишем Висариону да га пита жели ли ући у консорцио као што ми пише један пријатељ у једном писму које ми је стигло по његову у Трст поласку. А и ти му можеш писати да ћу га ја драговољно примити.

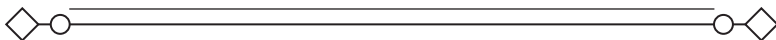
Чини ми се веома тешко да се риформира без да се анулира избор другог градског тијела. Нестрпљиво чекам твоје писмо –

Казаће ти прото какво ми је писмо дошло из Цариграда анонимно де ми се смрт пријети због тебе. Che imbecilli.

Поздрави Олгу и од свију наши

Твој
Стефан

3/9.

92.

Задар, 12. XII 1873.

*Рачеџи – о срећном зашварању Сабора,
Родићевом љагу (с коња), и љредеџима разних
Будвана, Будисављевићевој инштервенцији
код избора; о ујовору за будванску болницу;
о љомоћи љладнима љуштем инвештирања у
изљрагну цесџа.*

Драги Илија,

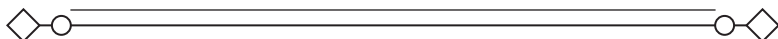
Сабор који се сретњо затворио није ми дао ни
ока да отворим. Сад пад Родићев и опасност у коју
се иошт наводи не само што ме је смутио, но и све
после насуха.

Ево ти одговарам редимице:

1. За Ђура Зеца како сам ти био јавио на 26 била
му је дозначена пристојбина куће и стражарења, али
не знам којом несрећом заборавити акт у експедицију
пак га данас једва нађосмо и ево га тамо.

2. За Војна Лазова начудо су од којег фонда
дати јер је са свијем незаконито. Били би одбачили
да нијесам ја обуставио докле се види што ће бити
од Намјесника.

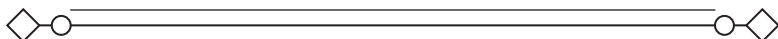
3. За Вука могао си сам знати да се милост
не може дати већ на саму молбу кривца, зато ако

није Вуко послао на вријеме прошњу мој брзојав пође у ништа. Будући да ми је познато да су сви предсједници зборних судова добили налог који људи што су осуђени заслужују милост, говорих јуче Фраром и он ми каза да је тај налог добио један дан прије свог кретања, пак да ће за Вука учинити све што је могуће. Али треба да ти поћеш у Котор и да му препоручиш и ти такођер Градићу и Билинбергу нека гласују. Фрари данас креће за Котор. Оправдао се што није могао до данас испунити моју препоруку за помирбу с Дероком, јер рече да је сумао доћи кастиле за то тамо – И поп Миџор пише ми да се Нико Иокон сад нешто нијеца.

4. За месо сутра ће бити брзојавно наређено од генерал Команде томе чомбу да се прође лакардија. Ако буде већ какви контрат учинио, то се одобрити неће.

5. За избор Управничтва опћинскога то је тако замршено да не би ни ђаво дошао главе. Будисављевић је помео избор са повређеним правом појединик чланова, ствари које су сасвим различите. Шта има посла избор Управника са утоком оних који су били лишени права изборивости? Сутра ће се зато држати сједница код Намјесничтва и ствар ће бити ријешена. Но гледа да склопиш уговор Ђениом за болницу како што је ђунта осудила јер се бојим да Поци не узме коју строгу миеру.

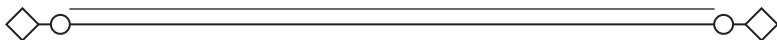

6. За глад чинићу да се граде путови у три комуна – Одма настоји да те Рендић стави у Комисију мјесну за глад по данашњему брзојаву, и пази добро да не ставиш у чем Ника Иокова јер би ми врло жао било сад кад ми се мира одрекао.

Не могу напријед јер ме Родић зове а ја (ево сад 7 1/2) јошт нијесам ништа окусио јер ми је данас С. Спиридон –

Поздрави Олгу и од Софијине стране.

Твој
Стефан

93.

Задар, крај 1873.

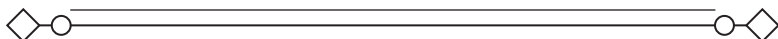
*Рачеџи – о шужби прошив њеџа шџо је слао
делеџацију на Цеџиње; о намјеснику који
још није предузео рад, послије пада с коња; о
молбеници за Вука; о некоме Ко... који Рачеџи
сџоји „у сџоје“.*

Драги Илија,

Ономадне сам се јако наљутио кад чух да је дошла противу тебе једна страшна тужба, да си слао на Цетиње депутацију главара од села да благодаре Књазу што ти је дао ред Данилов.

Будући да Намјесник није предузео рад зато нијесам могао о томе послу ништа обширнога знати, али сумњам да је ствар званична. Ја ћу у петак полазити за Беч. Тамо ћу чекати твоје о томе извјесће које ћу послати Намјеснику да те оправда од осваде. Може бити да ћу пријед мог поласка знати што обширније о томе послу па ћу ти писати. Али утолико треба да ти ову ствар примиш са свијем хладнокрвно, да се не чиниш вјешт никоме, а ја ћу те по обстојателству расвидјети и напутити шта да се ради.

У исто вријеме саобћи ми каквога је степена добио ред Рендић, је ли му као твој или као Ђура

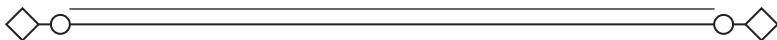

Војновића, јер ми и ово брка после. Јави ми како је остало за месо пошто је тамо био Грлић, јер овој ствари треба наћи лијека па пукло ће пукло. Ђуру Медину доћи ће карте на вријеме а Ђуру Зецу асењ је Рендићу одавна пошао. Може му се дати и пут међу два села да гради.

Како сам ти брзојавио чекаћу молбеницу за Вука и ја ћу је предати Цару, али опет ти вељу да у једној уставној држави милост се даје само на предлог одговорног министарства, а да министарство тражи мњење судова и државних одвјетника.

Чувај се од тога Ко... јер видим да ти стоји у стопе.
Поздрави Олгу и од стране свију нас.

Твој
Стефан

94.

Беч, 23. II 1874.

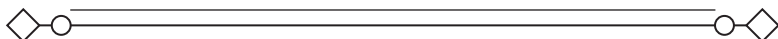
*Некоме Ђуру о сложеном послу који треба
обавиши у Америци (Калифорнија), али на
основу два јемсѣва која треба прибавиши.*

Драги Пријатељу Ђуро,

За моћи добити од американске владе друге двије картеле мјесто онијех што је море изјело, необходимо је нужно наћи тамо два јемца који ће потхватити влади да ће платити главу и добит ако би се почем те изгубљене картеле нашле. Требају дакле да се Илија Ђеловић и јошт један ко нпр. Божо подухвате, за то треба да одма им пишеш да направе и потпишу пјеђарио да то буде легализовано од стране свију власти американскије у Калифорнији са свједочбом да су ти два јемца кадри и способни платити ако устреба.

Кад ми пошљеш ову пјеђарио онда су ме овђе увјерили да ће моћи наш амбасиатур у Васингтону добити нове картеле али без овога не може се ништа урадити. Ја и не сумњам да за тако праведну ствар неће се они два подхвати(ти).

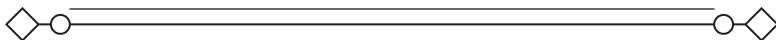
Међу картама што ми је Алексије послао не налазим ни матицу ни копију од оне књиге којом

покојни Петар јавља да су при њега те двије картеле, које писмо морао би по прилици имати твој брат кап. Марко, друкчије није могуће да би мога знати који су бројеви картела, а кад зна бројеве знаће зар и дате и врст зајма, а може бити и то, гђе их је покојник купио и гђе је добит прима. О том чекам извјешћа. Ја бих много рад да у овом послу успијем, као да је мој влашти, јер знам да си на ђецу и фамилију, за то и вјеруј да ћу се мучити што најбоље могу и хватити се дрвља и камена, али без два.

Поздрави Ирину и ђецу и да си ми здраво и весело.
У Бечу, 23. фебруара 1874.

Твој пашанац
Стефан

95.

Беч, март 1874.

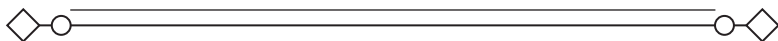
*Ивану Данилу, захвалница на чланак у Земљаку
бр. 22 (25. II 1874) којим ђолемише са Обзором
і рагу „ѡеѡорице“.*

Dragi prijatelju I. Danilo,

Gm U tvom listu ti si ustao prijateljski da me braniš od „Obzorove“ napasti. Hvala ti. To dokazuje jednom više da u tebi lebdi čuvstvo pravedljivosti i plemenito osjećanje. No da ti istinu rečem, ja bih volio, da nijesi ni slovca u to ime potrošio.

Ja sam mnjenja da je potrebno jednoj državi da slobodna štampa pazi i nadgleda rad političnijeh ljudi. Ko to ne trpi, a on neka se prođe političkoga života. Novinarstvo je ustavnosti što sunce bilju.

No je drugo pitanje oblik novinarski. Taj je oblik mjerilo stepena izobraženosti pisca i publike za koju piše. Obično vika i grdi onaj koji nema razloga. Razlozi govore razumu a vika čuvstvu. Goli čin, prosto i hladnokrvno izražen, donosi na zrelog čitaoca viši utisak negoli hrpa najgadnih psokinja. Samo istina strijelja i obara kao grom nebeski; ali istinu lažac ne zna podražavati, koliko li ni Salmonei Jupiterov gromomet. Ti si kod nas oplemenitio jurnalistiku uljudnim oblikom, što ti služi na veliku diku.

Tvojoj bistroj uviđavnosti neće biti izbjegla opaska ta, da ako je iko u „Obzorovu“ dopisu uvrjeđen, to su oni koje gospodin dopisnik poimence muklo mimoilazi. Ostalo je ličnost i zavist, što još jednom svijetu izlaže u cijeloj nagoti našu nevolju. No se odavna reklo razlogom, da je čovjeku dičnije sve što ima više neprijatelja i zavidljivaca.

Sljeduj kao do sada braniti razvitak umni i stvarni svojih zemljaka, ali se ne nadaj harnosti u vrsnike, već bruke i sramote. Sljedovaće ti prahu svjetkovanje! Ne obziruj se na dračice, koje ti na put povukuju mravci, da ti slavni hod tobož prepriječe ili zakasne. Vrijeme će otkriti sve i sva. Brzo će se uvjeriti naši protivnici da je bilo najpametnije zadovoljiti se *dobrom* a *boljemu* se nadati i postepeno ga priugotoviti. Nije pametno žrtvovati *dobro* izvjesno za neizvjesno *bolje*. Najgori zlotvor *dobra* jest *bolje*. Stoga se priča o jednom čovjeku, koji se zdrav liječio, da se je dao napisati ovaku nadgrobnicu:

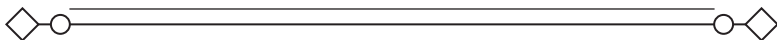
Stajah *dobro*, za stat *bolje*

Ovdje ležim bez nevolje.

Živi sretno i spokojno, kao što ti želi uzdani prijan.

U Beču, o Mučenicima, 1874.

S. Ljubiša

96.

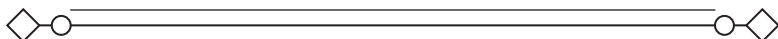
Беч, 25. III 1874.

*Почечитѣљсѣву райарсѣва – сѣоменица о
гђеловању ерозије у Боки и о ѿпѣреби реѣулације
водних ѿкова, како би се сѣпријечиле веће
штѣте.*

Preuzvišenosti,

Ne samo iz izvješća kojega ste podnijeli 18 t. m. br. 1344 visokomu carevinskomu Vijeću, no i iz predašnjih sličnih izjava, velikom radošću uviđam koliko Vašoj Pr. na srcu stoji zemljodjelni napredak u dalmatinskoj pokrajini.

U predpohvaljenom Vašem pismu, a kojim tražite da se Vašoj Preuzvišenosti opredijele f. 30.000 na prosušenje zemlje što po Dalmaciji žalibože pod vodom čami, ili da se potopa spasi ona kojoj neobuzdana vodena sila prijeti, žalite se da se od te svote ne može ljetos opredijeliti nijedan dio južnoj Dalmaciji, a uzroka toga što nužni narisi i prethodne ucjene radnje nijesu još osnovane. I ja to duboko sažaljevam, jer će utoliko ponos vođeni počiniti novog kvara, a onaj dio puka, s nerodice ogladnjela, neće imati prilike da još ovoga ljeta, kad je oskudica hrane najviša, nadje rađe i hljeba, pa će se tako osujetiti Vaša dvostruka čovječna namjera, da

spasite od propasti plodnu zemlju i da ublažite patnje onim što hljeba nemaju.

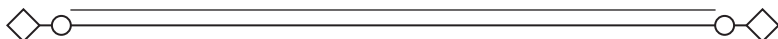
Vaša će mi Preuz. izviniti, ako se ja usuđujem Vašu pozornost svratiti na jedno pouzdano i kršovito zemljište, gdje uz sunčani najtopliji pripek i uz blagodat najblagije prirode, zemljodijelje jest ipak zapušteno i gotovo propalo. Govorim o Boki, koju se častim zastupati i čije ću interese braniti, dok mi sile dozvole.

Ovaj predio čudnovata geološkog sustava dijele od Crne Gore visoke planine, koje, zbog nesmotrenosti ljudi i kozijeg zuba, ogolješe i kamenita svoja rebra suncu i daždu izložite na vječitu oškrbu.

U tijem planinama nema ravnice osim popo koji dolac, gdje težak znojem i gnojem raž i krumpir sije, što pak često ljetna suša nemilo oprži.

Na podnožju kose tjih strmenitijeh brda, leže u primorju četiri polja, negdašnja žitnica, dok su se te planine zelenile: Mrčevo, Soliocko, Nadluško i Budvansko. Po njima se samo što je žito obilato rađalo, no je loza, maslina i svakovrsna voćka bogatim svojim proizvodom napredovala. No od kad nastojeće planine ogolješe, nabreknu neobuzdane vode, pak jedan dio tjih polja potope, drugi grohotom navrgu, a ostatku prijete jednaku zlu sreću. Tako ono što je uzrok ljetne suše, biva uzrokom zimne poplative, a to je oskudica sumâ.

Gdje je otprije ralo oralo, srp žnjio, loza i maslina svjetala, tu sad žabe kreketaju ili se buhač rastićio po golijama krupne grohoti. Uz izgubljeni rod pokvarilo

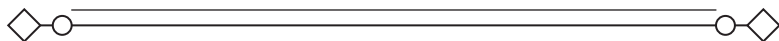
se sa zrakom i zdravlje među čeljadima. Zaparenja i halotine barina i morčala kuže vazduh, prouzrokuju groznicu i opustošiše poljske stanove. Momci sele i traže pod drugim zrakom bolju sreću, a zemlje ostaju bez junačkih mišica jalove i puste.

Ja sam uvjeren da malijem troškom mogle bi se lako urediti i obalom omeđašiti u svojim naravnim koritima rijeke i potoci, koji prijete samovoljnim tokom pretvoriti u pustaru najplodnije zemlje i najljepša polja.

Svakako taj trošak ne bi stao u nikakvu sarazmjerju sa vrednošću onijeh zemalja, koje bi se vodi otele; država bi svoj račun našla ne samo u višem zemaljskom proizvodu, no i u manjoj novčanoj potpori, koju, zbog čestih nerodica, puku pruža, a Vaša Pr. imati će dičnu zadovoljnost, da je od nevolje spasila jedan značajan narod.

Molim dakle da izvolite narediti da se narisi i procjene vještačkim rukama koliko prije osnuju, i da se još ovoga ljeta nužna rađa započne. Tako ćete po Vašoj blagorazumnoj zadaći dostići dvostruku cilj na koju smjerate, sačuvati ćete, to jest, rodnu zemlju od propasti a jedan dio naroda od gladi.

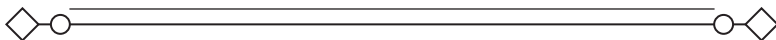
Ja mislim da se do danas nijesu ti nacrti i te procjene učinile iz dvaju uzroka, prvi što se predašnje vlade nijesu pokazale naklone o državnom trošku takve radje preduzimati, a drugi što u Dalmaciji oskudijeva državno osoblje tehničko. Vi koji želite cilj, pronaćete i shodna sredstva, a dobićete opću blagodarenost.

Primito, Pr. i ovom prilikom izraz mog uvažanja i predhodne zahvalnosti.

U Beču, 25. ožujka 1874.

St. Ljubiša

97.

Беч, 28. III 1874.

*Министру просвјете – о школским књиџама
шћамџаним ћирилицом.*

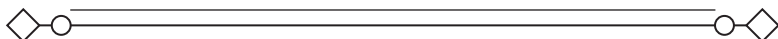
Преузвишености,

Има тому неколико времена да се по Далмацији не продавају, као одприје, школске књиге ћирилицом печатане.

Ја не знам, нити је мој посао да истраживам, ко је тому крив, или ћ. к. складиште школских књига у Бечу, или претрчарице тијех књига у покрајини, или поједина мјесна школска вијећа, или ко ли? Ја сам дужан констатовати да се у Далмацији не продавају такве књиге, па да се и не дијеле ни у милостињу сиромашкијем ђацима.

Читам у збирци школскијех књига на листу 20, да се налазе готове за продају рпе школскијех књига ћирилицом печатанијех, пак се не могу начудити чему се оне не распродавају у Далмацији, као што се распродавају већ по Хрватској и по Граници, него чаме под прашином у подрумима ћ. к. складишта школских књига.

Свак зна да се књига (библиографија) српско-хрватска дијели на ону која је печатана латинскијем

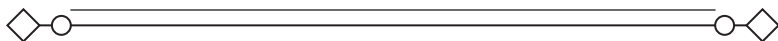

словима, и на ону која је ћирилицом штампана. То је чисто, да кад омладина не научи читати и писати ћирилицом у мањијем и осредњијем школама за своја млада доба, тешко се већ одрасла тој сухопарној науци подврже, пак јој тако жалибоже остане неприступан онај дио књиге, који је ћирилицом печатан.

Свак зна да Срби источне цркве, од који живе у Далмацији мал'не сто хиљада, рађе употребљују ћирилицу; да на примјер у Боки од много стољећа ви списи грађански, као куповине, даровнице, опоруке итд. пишу се ћирилицом; да се свећенство источне цркве дописује ћирилицом, којом су вођене такође књиге покрета пучанства; да је многима опћинама службена ћирилица; да напokon земаљске новине доносе чешће чланке и дописе ћирилицом.

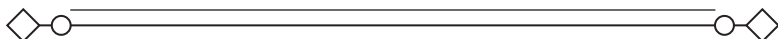
То су разлози који захтијевају да се по Далмацији распродавају такође и школске књиге ћирилицом печатане. Противнијех разлога нема, или барем мени нијесу познати. Али морам цијенити баш да их и нема, јер да их је, било би излишно трошити у печатњу забрањених књига.

Принуђен сам неспокојити Вашу Преуз. молбом да изволите наредити ћ. к. складишту школских књига да пошље у Далмацију уз оне школске књиге латиницом печатане такође и онијех које су печатане ћирилицом, да их ђеца могу лако себи набавити и свој језик у својственој азбуци учити.

Овом приликом дужност ми је обратити пажњу В. Пр. и на онај дио књига, које се убогијем ђацима дијеле. Како чујем, прошле је године ћ. к. складиште школскијех књига добило преко 80.000 фиор, који ће се по обичају раздијелити на све покрајине убогијем ђацима. У Далмацији у посљедње вријеме невјеројатно су се умножиле пучке учионе, а доста лијепо и осредње. Да се има о тому један прави појам, доста је навести то, да године 1861. сав трошак за пучке учионе у Далмацији износио је фиор. 5.000 а сад требају 120.000 фиор. Онда су осредње школе стојале једва 20.000 фиор. а сад стоје преко фиор. 100.000. Требало би дакле да се умноже саразмјерно и даровне књиге сиромашкој ђеци, како што се според год. 1861. умножио број ученика. Многа ђеца неће да у школу иду, јер им родитељи не могу да купе књиге; пак ако се то догађа у обилатим годинама, промислите што бива у љетошњој невољи?

Јошт имам да примијетим В. Пр. да су књиге школске ћирилицом печатане старог кова и што се тиче језика и што се тиче правописа, пак ове књиге и уз њих и оне латиницом печатане, што се тиче књижевне вриједности и естетичко-дидатичка бирука прозаичкијех и пјесничкијех предмета, изостале су жалибоже според школскијех књига другијех народности. Књижевност српско-хрватска богата је расадник, из ког би вјештачка рука могла

лако побрати и побирукати лијепи низ предмета за школске књиге, па ту руку требало би потражити.

Данас више нико не пише српски онијем правописом којим су печатане школске књиге, ван ако не који стари калуђер; пак се ђеца забуне у разлици писмена, у разлици етимолошког или фонетичког правописа, најпослије у разлици облика и слога.

Ја дакле молим В. Пр. да се удостојите наредити:

1. Да се школске књиге ћирилицом печатане наврате на опће примљени правопис Вука Стефана Караџића;

2. Да се отвори натјецај уз пристојну награду на нове српско-хрватске школске књиге за мање и осредње школе, коју ће награду присудити дотично вјештачко поверенство;

3. Да те нове књиге свијет угледају новом школском годином.

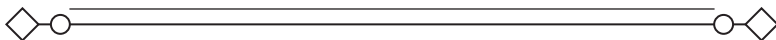
Развиђети ће пак В. Пр. не би ли било практичније да се школске књиге (изим вјерскијех) наштампају половина књига латиницом а половина ћирилицом.

Увјерен да ће В. Пр. примити доброхотно ову моју споменицу, јер свакако дава Вам прилику да разпространите благодат просвјете по свем оквиру, што је ваша честита задаћа, биће ми особито драго, ако будем у тому ма колико потпомогао.

Примите итд.

У Бечу, 28. марта 1874.

С. Љубиша

98.

Задар, прољеће 1874.

*Рачеџи – џисмо без џочеџка, о намјери
да најусџи џосланичку каријеру и оџвори
ноџарски уред у Коџору.*

и Свети Јован –

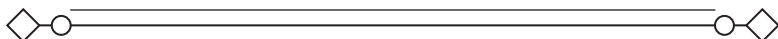
Преко тога извадило се за женску школу фиорина 200 а ви да дате 100 или на per а posta како гори моја Љубезна.

По данашњијема вијестима рекао би да се погодба са ћесима трсила.

Ја ћу брзо тамо да положим клетву нотара, да дам кауциу од 150 фиорина и да отворим уред како га зову нови људи а стари официјо а престари аудиенција –

Ваш посао носи Родић са собом у Беч такође и за ону двојицу али пс! пс! Кад крене ако Богда хоћемо се поздравити пак нека буде што ће бити, као оном Грбљанину што је попио у Иока на веља врата двије чаше ракије пред бој.

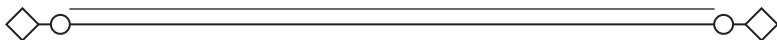
Сутра креће на капетана ствар од пута него забога узми јер ће ту бити посла. И о томе пишем Рендићу.

Извадио сам попа Николу из тамнице, али је у злој кожи. Ето га у мене пак прича Митру његова страдања.

Збогом, поздравите Шпира и домаће и остајем искреном љубављу

пријатељ
Стефан

99.

Беч, март/април 1874.

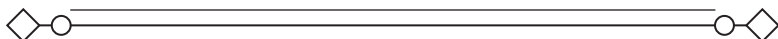
*Рачеџи – о усѣјешно обављен ѿсао око ѿуѣва
у Боки; о Родићу који је ѿријаџељ Боке и Црне
Горе и књазу којеѿа обожава а који ѿа може
ономоѿућиџи на изборима у Боки. Ако се ѿо
деси, биће боље за њеѿову ѿпородицу, коју је
доѿише заѿосѿављао, а ѿоре за њеѿов родни крај...*

Драги Илија,

Премда ми није нико препоручио ништа, ја сам се од лани паштио за пут, но је било запело и жестоко запело, па сам га 2 марча одапео, и ево је наређено од цара министру Ласеру да одма пошаље инђенијере да направе фабишоњ од Котора до Горажде, преко Мирца на Коложун и Маисторе. Што се тиче од наше границе до Ријеке ето иде тамо Родић да се договори Н. С. Књазом, и то ће све бити.

Бока и Црна Гора има у Родића великог бранитеља, и ако би Бог дао да му Н. С. повиерује и цијелу узданицу у њем положи, виеруј ми ево среће за те двије јадне земље –

Како се гођ о мени мислило и говорило, што гођ злоба и завист на мене баца ја сам сав мој вијек свршио радећи колико ми је могуће било за добро

мог рода. Да сам се за себе паштио на бити додијавао да ми зајмиш пара. Али Богу фала чела чиста пред Царем, Књазом и народом. Знат ће потомство.

Нико више не обожава Књазу од мене, и то из самог чувства и уверења. Подлост и лажа није ми остала од старијех у наслеђство, паче вјерност, озбиљност и дјелатност. Идем право к свому циљу напријед на корист свога народа без да се обазирем на камичке што ми мрави на пут међу као Милић и дружина.

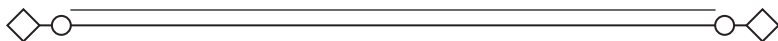
Ако ме Н. С. Књаз не учини немогућа у Боки, ја сам готов и одсле радити у корист Његову, Цара мога Франца Иосифа и милог ми отачаства. Ако ме учини немогућа, бити ће за мене и за моју фамилију (за које до данас није сам мислио) боље, али ће се мало ко старати као ја за добро домовине своје а то ћелима а не празном грајом –

Кад је Бог да да си чоек и да се стављаш српског имена а ти ми помози, не мене за мене то те не молим, но за народ. Тако ћу се радовати из дубина срца мојега да сам оставио у Будви наслеђника себи равна, а мени како узхоће Бог –

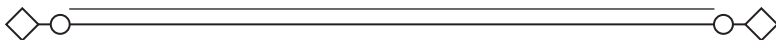
Забога подхвати се из петних жила за моју кућу и изврши све што сам ти писао ако сам ти мио.

Поздрави Олгу и живите сретњо.

Твој као отац
С. Љубиша

Ако би пошао ће у Црну Гору молим те да поздравиш војводу Стефана Петрова, тога Срба над Србима, ту јуначку и благородну душу која ме је опљенила.

100.

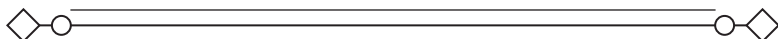
Задар, љето 1874.

Рачеџи – о болесџи; Рачеџиној молби да се љремјесџи у Коџор и љреџензијама на велику љлаџу; о џешкоћама да се љпрога кућа у Бугви; дуџовима неизвјесносџи око Родића; о „црноџорском љуџу“, рођаку Висариону и захџјеvu да се одобрџ Бугви зајам за љладне...

Драги Илија,

Премда ми лијечници бране читати и писати, нужда нема закона. Моја је болијест несвјестица. Ево готово мјесец дана да ми траје тако да сам не могу ни по кући. Сви љекари кажу да су емороиде зато сам метао на прохој пијавице и пијем воду жељезну. Данас се чујем бољи али јошт не савршено добро. Апетит и сан није ми фалио никад, али несвјестица била ме је јако забунила. Од времена мога повратка из Беча много сам радио па зар и ово је био узрок мога зла. Али ево 15 дана да се пера нијесам довата но да подпишем. Љуто си се огријеџио пребацајући ми у твоје вјечите сумње неко претварање.

За твој посао како ти писах треба прије свега да се П. дигне, којему П. и онако добро послџ не иду. Кад се он острани лако ћемо за тебе радити и овдје

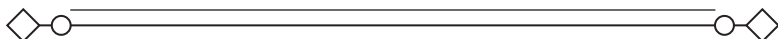

и у Бечу јер је наименовање министрово. И сам можеш знати да док је ту П. Не може бити говора о твоме најименовању. Тек Рендић пошаље извјешће о П. одма ми пиши поштом да се знам владати. Што се тиче класе и плате више од П, то не може бити без промјене закона, а то је ствар тешка за коју ти се не бих нипошто подхватио, јер би онда се морала простријети та преинака на све референте у Цизлатијанији, а изнимка не може да буде. Но кад би већ био именоват било би лакше што гођ израдити *ad personam*, а то у случају кад би ти одговорио своме звању. Што се тиче тегобе радње ја ти у то не знам ништа више од најпростијег сељанина, но ми се чини да је радња огромна.

Они дан кад си ми брзојавио за Р... ја сам био под муке пијавицама. Послао сам ти брзојав да видиш како је писан.

Ја нијесам видио Р... има 15 дана већ јуче дође к мени. Он јошт није определијелио оће ли прије тамо или у Беч, јер чека да му на неке после одозго одпишу. Премда је његов посао јако замршен, изгледа као да ће правду добити. Друкчије новина нема јер је сад „*Saison mort*“.

Жао ми је да ми нијеси писао обширније за пут црногорски и што је од Висариона, јер тако не знам што ћу да зборим. Родић ми рече да је то предао био Ивановићу да он види ће је боље да се пут проведе.

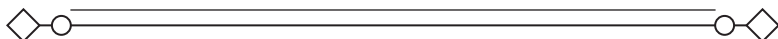
За зајам глади видећи ја да Одбор неће да зајми већ никоме, а и кад би се склонио да Будви да то би се ограничио на 5 ф. говорих на 7 т. м. Родићем и Антонијетом да би они даровали ф. 1000 гладницима, и они писаше одма Рендићу да извјести али до данас не дође одговора. Има још неколико новца преосталога за глад и зато сам био писа Ђуру Медину да он брзојави намјеснику, али би рекао да ме није хтио чути. Тако сте изгубили ову помоћ, али сте иошт на вријеме само нек се Рендић накани извјестити како стоји рачунима жита и зајма уопће. За не изгубити ту помоћ народу, требало би одма поспјешити прије Р. путовања.

За моју кућу ја сам на девет јада, не хоће да ми дају ништа за ове разлоге:

1) зашто нијесу подмирени дугови који су врху исте и 2) јер пријебој међу кухињом и тинелом није од опека како сам погодио.

Узајмио сам у пријатеља ф 1000 да подмирим Милошевића, цркву и Валера. Данас шаљем Ђуру по пошти фиорина 160 да плати Вида и то у случају кад би он био по нашој погодби направио од опека пријебој јер од дрва не смије да буде.

Првом поштом послаћу цркви и Валеру паре и тако дићи те три искрициони. Али јошт остаје твоја која ако се не дигне ја не могу потећи паре. У сертификат Милићев што си ми ти послао стоји да твоје искриције нема како ћеш се сам увјерити

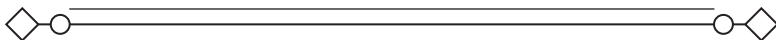

из овога сертификата што ти шаљем. Зато сам ја мислио да ти си ми повјерио без искриција, али сад видим да је први сертификат био погрешан. Да сам знао за твоју ипотеку ја би се погађао друкчије са финанцом. Сад ако желим да потегнем те паре у рокове и да те намирим треба да дигнеш искрицион и доста ти је моја конвенцион од дуга. Тек добијем сертификат да је кућа чиста одма ћу примити прве паре и послаћу ти одма ф 1000 а и остали мој дуг пребрзо. Зато те молим да ми одма пошаљеш рачун и да једном станемо на чисто и за оно земље, јер хоћу да трсим моје дугове ове године под пјеном? Овај ме посао држи једка и брани ми да оздравим, но забога чини да се ова ствар отрси колико прије да се заном не побијем и у зле не пођем.

Ако бих ти по чему брзојавио да овамо дођеш немој се нијецкати но дођи брзо, јер би могао бити један посао важни за који те зовем. У петак ћу знати чисто треба ли да дођеш.

Не могу напријед јер ме ране од пијавица ископаше.

Твој
Стефан Љубиша

101.

Задар, љето 1874.

*Рачеџи – да још није добио љроџокол о љродају
куће; о болесџи; о доласку Луеџића за комесара
у Будву и о некој нељријаџној љолиџичкој
љромјени коју слуџи.*

Драги Илија,

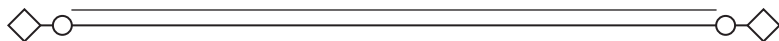
Посао од духана налази се на контабилитад која
ваља да учини есап од толико година. Надам се да
ћу успјети ако узоће Беден који је сад референт.
Батистић ми је био обећао но он оде у Сљет.

Овамо нема јошт протокола од куће. Ја сам
продао а не афитао кућу. У контрат је назначено
што сам дужан учинити, а за више потребе арчи
држава то јест купац. За овог сам на протокол у Бечу
и погодио рате. Дакле, ако ће рецевитур арчит нека
арчи од свога јер ја нијесам дужан више од погодбе
ни краицере држави даровати.

Клопанове ћу карте послати како нађем прокуру,
јер ово неколико данах да сам добро слаб од емороида,
да не знам што радим. –

Ако будем бољи писаћу у неђељу.

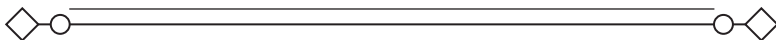
Тамо ће доћи Луетић, најбољи од свију комисарах.
Али ми се нешто чини да ће овамо брзо друге карте

пропојати. – Данас ти више не могу писати јер ствари
нијесу бистре. –

Поздрави Олгу и јесам

Твој
Стефан

102.

Задар, љето 1874.

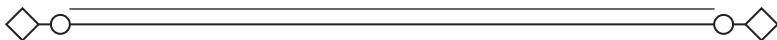
Рачетѝи – дајош не може ѝодићи новац ог куће и болесѝи збої које је остѝавио ѝеро; о ѝензионисању човјека којеїа би замијенио у Кошору и моїућносѝи ѝресељења Рачетѝе у Задар...

Драги Илија,

За чудо ми је како јошт не примих одговора на моје дуго и широко писмо. То ме ставља у великој неприлики јер не могу дићи новац од продане куће. Ја се надам да не мислиш да ћу твој новац изјести, јер и кад бих хтио до тога под старост доћи, не би ми било могуће. Ја да могу, ја бих тебе помогао као Митра, а не размогао. Ја сам се био забунио мојим здрављем, не толико за мене колико за моју фамилију. Но Богу фала почео сам набоље од кад сам перо оставио. Сад могу да идем сам и несвјестица ме оставила.

Прије његова поласка рекао ми је био Р. да ће ме овђе звати за неку мисију, али три дана после рече да ће то одгодити до свог повратка. Он ће доћи овђе при отвору сабора, и донијети напутке и снагу.

Послао сам динар Валеру и цркви да дижу ипотекe с куће што се надам да су учинили.

Пиши ми јеси ли говорио са Рендићем о мировини П. и је ли обећао али не. То би рад зати прије Родићева повратка.

Митар ће учинити испит допрв рујна.

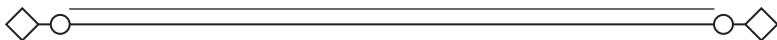
На 15. истога бити ће отворен конкурс за продужење радње жељезничке, јер ће Влада за 1875. дозначити иошт 6 милиона. Ја ћу свакако радити да уљежем у дио са предузетником, ако нађем депозит за свој дио. Рад би да ми пишеш би ли се ти хтио у том случају са мнош уортачити исувише би ли дошао у Беч кад ти пишем, или предигао у Сплет фамилијом да настајеш. Зло би било изгубити ову згоду. Ја се не могу сам примити но ми треба друга да преставља себе и мене.

Обећао ми је Саболић да ће ове неђеље отрсити ствар од тога духана.

Ево ти шаљем медаљу.

Твој
Стефан

Брате на девет сам јада. У Одбору нема нико до мене, а Сабор на врат. Радује ме што си са браћом мирно и поштено отрсио.

103.

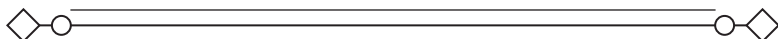
Задар, 16. VII 1874.

*Рачеѿи – о болесѿи; о Рачеѿиној намјери
да наѿусѿи мјесѿо начелника у Будви и
ѿоѿражи мјесѿо у Коѿору; огласку Родића
у Саксонију; коначно добијеним ѿаѿирима од
ѿродаје куће...*

Драги Илија,

Ево двадесет дана да се налазим тешко болестан од главе. Не могу да идем сам јер бих пануо, па морам стати дома или да ме жена води у вече на хлад. Тешко сам се препао не за мене, но за ово јадно чељади. Данас чиним консулту. Осим несвјести спавам и једем добро и изгледам посве здрав.

За оно што си ми писао треба најприје да Рендић уклони Флука (?) друкчије не знам као би могао бити ти именован. Настој дакле прије свега да се упразни мјесто. Жао ми је чути да је дошло до тога да тражиш импјег и да селиш из Будву. Бог убио кад сам и ја од туда пошао. Но свакако имаћеш добрије разлога које ми не кажеш. Ја ћу све могуће чинити и успјети надам се ако се ствари амо не промјене. Родић иде свршетком мјесеца са свом фамилијом у Сасонији. Хоће ли се вратити не знам. Али ово за Бога немој

никоме рећи, а ја ћу те држати обавештена ако узмогу писати, јер ми лијечници бране читати и писати –

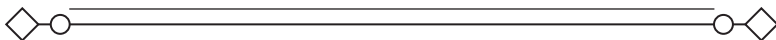
Рачунарство треба да учини конгваљ (conguaglio) колико је продао духана Лазар од ког је узео импрезу, а ово је нужно за да се твоја прошња уважи.

Сад дође Беден да ме обиђе и каза ми да су дошле карте моје куће, последије три брзојава и обећа да ће то и ствар од духана трсити.

Свијема незгодама дружи се и испит Митров. На Одбор нико осим Љубића – Клаић у Штајерској, Вранковић да уче у Италији а сад бон – не могу напријед од несвјести остај збогом.

Петак 16/7.

Твој
Стефан

104.

Беч, 11. XII 1874.

*Стјојану Новаковићу – о Јовану Ристићу,
Ћриловијесѣи Проклети кам и ѣрешиамѣавању
осталих ѣриловијесѣи ћирилицом.*

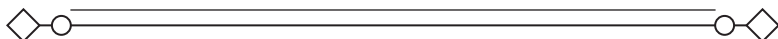
Почитовани господине и пријатељу,

Преклани рече ми Ристић овђе Бечу: „Ја сам узео у Министарство Новаковића, особито за то што сам знао да ћу угодити вашој жељи“. На то рекох ја: „Да није Стојан вриједан, моја би жеља утонула као многе друге.“

Но онда вам је то мало трајало, нијесте могли учинити ни добра ни зла. Али сад се радујем мислећи да ће вам више то господство устрајати и да ћете га употребити на корист књижевности и у опће просвјете српске. Оставите ортацима политичке реформе а ви пазите док ви је при руци и док сте млађи да учините добро, тако вас неће питати старост ће вам је била младост, ниће вас савјест мучити.

Ја сам већ готов и друтом главом приповијести моје, а почео већ трећу. *Кошорски суд* готов, а сад пишем *Изјовијесѣи*. Прије Божића послаћу вам обе.

Но сад кад сте министром послали, треба да изпуните једну моју стару жељу, коју сам био вам

открио лани, но кад чух да већ нијесте министар а ја писмом на ватру.

У Далмацији ћирилица гине а у Боки се мало њиви.

Рад би дакле на трошак ваше владе да се моје приповијести предштампају са ћирилицом, а ту много трошка није. *Оѡаѡбина* не може нити ће бити свакоме приступачна, а наше хиљаду ђакова по Црној Гори, Боки и Буковици немају књига добром прозом.

Сад кад се штампа *Прокл(еѡ)* и *кам*, могу се истијем слогом наштампати 1000 листова за збирку, па тако од руке до руке, како би се за годину ова збирка подијелила по нашим школама.

Ако би било нужно и ви нађете за добро, ову моју жељу јавите Св. Књазу. Тијем ће учинити неоцијењено добро својим земљацима, а и ја ћу му особито бити харан.

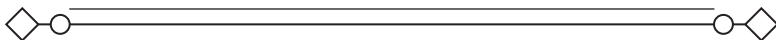
Иза *Проклеѡої* камена, рад би да *Оѡаѡбина* прештампа *Крађу* и *ѡрекрађу* звона, што је донио посљедњи Дубровник, пуну погрешака, а ја сад поправљам.

Ако вам државни послѡ допусте, пишите ми је ли изгледа да ће што од тога бити.

Утолико да сте ми здраво и весело.

Ваш одани штоватељ и пријатељ
С. Љубиша

Беч, 11/12. 874. римски

105.

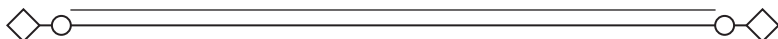
Задар, крај 1874.

*Никши Градију – ъослије смрти Пеџрановића,
јавља да ја је љређоручио на њејово мјесто у
Призивном вијећу. Даље љише о анонимним
љисмима љрођив кођорској суда, и о објављеној
љриђовијесђи Крађа и љпрекрађа звона, ље о
Проклеђом каму кођи љише (за Отаџбину).*

Dradi prijatelju Nikša,

Govorio sam popečiteljem pravde i preporučio mu prije svega da radi svakako zamijeniti P. Petranovića jednom osobom koja zna naš jezik, jer žalibože po njegovoj smrti nije u Prizivno vijeće čoeaka koji zna lijepo srpski, pak su utomah zakoni i naredbe o upotrebljenju našega jezika. Kad me on upita, koji bi bio vrijedan, a ja mu odgovorih, mnogi, no po službi i znanju da si ti najbolji. Uze ti ime na pero i reče mi da će raditi koliko najbolje uzmogne, ali da mnogo zavisi od prizivnog suda i vrhovnoga.

U ovoj prilici kaza mi da prima često bezimena pisma protiv kotorskog suda i upita me ko to piše. Ja rekoh da ne znam ali da sumnjam da je neki Vida, i mило mi bi da mi reče da je od druge strane čuo da je on. Kako sam mu ja hvalio taj sud nije preša da ti se

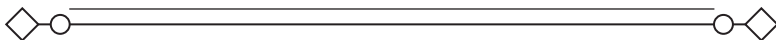

hvalim, a najviše Fraria i tebe, koji ne zato tobož što ste mi prijatelji, nego što zbilja zaslužujete. Bože, daj da ti mogu što dobro brzojaviti.

Čudim se da ne pišeš je l' ti se dopada pripovijest o zvonu. Sad pišem *Prokleti kam* što će biti naštampan u novi mjesečni čist književni, koji će na podobije revue de deu Mondes izlaziti u Biogradu. Radi da se na njega predbrojiš jer će imati zanimljivijeh stvari.

Da si mi zdravo i dobro.

Tvoj
Stevan

106.

Задар 11. јунија 1875.

*Нейознайшоме куму (Рачеџи ?) – да није имао
уџицаја на одликовања која је цар подијелио.*

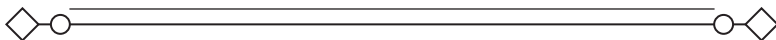
Драги пријатељу и куме,

На одговор твога писма 7. т. м. давам ти на знање да ја нијесам имао, нити по моме положају имати могао, никаква уплива ни посредна ни непосредна у дарове и одликовања, што се је Њ. В. наш премили Цар у својој милости удостојио удијелити у овој покрајини.

Ако би ко друкчије рекао или посумњао, молим те да му од моје стране речеш да лаже.

Буди здрав и весео.

Твој пријан
С. Љубиша

107.

Задар, 11. X 1875.

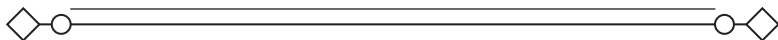
*Захвала на саучешћима поводом мајчине
смрти.*

Javna zahvala

Onoj gospodi, koja su se udostojila lično ili duhom
učestvovati pri pogrebu moje pokojne matere Ekaterine,
Najtoplije blagodarim.

U Zadru, 11. listopada 1875.

S. Ljubiša

108.

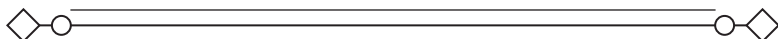
Беч, 30. XII 1875.

*Уреднику Deutsche Zeitunga – о клеветашању
Бокеља.*

Штовани г. уредниче,

У вашем данашњем броју 1433. читам ја један допис из Задра од 24. децембра, којим је изопачена повјесница Боке Которске, које се дичим да сам вјеран син. Та(ј) је допис под сваким видом тенденциозан и уврједитељан мојој отаџбини. Ја и не сумњам да ћете ви, штовани г. Уредниче, бити тако беспристрасан, ову моју поправку у цијењеном вашем листу објавити.

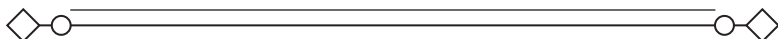
Није истина да су Грбљани г. 1797. дигли оружје против Аустрије. Напротив Грбљани, Паштровићи и Будванци скупили се 14. јулија 1797. у граду Будви под предсједништвом Владике црногорскога, који је за то вријеме био духовни пастир Боке, и ту свечано утврдили и потписали да се предају својевољно Ауетрији, пошто је пала млетачка владавина. Бока опреми своје људе у Трогир генералу Рукавини, који га помолише да дође с војском да прими Боку, услијед чега он посла војску и комесара графа Раимунда Турна, и та је војска била свечано примљена од Бокеља.

Истина је да су Бокељи год. 1805. оружје подигли противу Француза вођених генералом Мармонтом, али то се није догодило противу аустријанске владе већ у споразуму са тадашњим аустријским повјереником г. Гислијери, који мјесто да преда Боку Французима, као што је било уговорено у Теплицкој погодби, предаде је мошковскоме поморскоме адмиралу Сењавини.

Истина је да су Бокељи устали на оружје противу тадашње владе Француске, скупа са Црногорцима на рачун светог сајуза, али кад генерал француски Готије очисти ногу од Боке, Бокељи послаше посланике у Париз цару Францу I молбом да их покрије под свој штит. Аустријски брегадијер Милутиновић кад је г. 1814. Боку покрио, није од стране пучанства бокешког нашао никаквог отпора, напротив, пошли Паштровићи к њему својевољно у Дубровник и тамо укрцали на своје лађе а у С. Стефан искрцали двије чете личана, које су предводили капетани Дабовић и Сибинчић, пак их хранили 48 дана својим брашеницама.

Лажа је да је Бока устала г. 1840. против увођења земљарине и кућарине. Бока је мирно плаћала данак све до године 1848, а ове године рекоше Грбљани да га немају кому дати кад је у Бечу фактично пропала царева влада, пак неразборити срезни поглавар Гријез де Ронзе, по крви Француз, под таквим околностима пође да их оружјем глобље. Али устанка било није ни тад ни године 1850, кад је ондашњи далматински владалац Бан Јелачић послао у Боку брегадијера

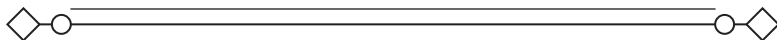

Мамулу с региментом бар. Неса, већ је Бока данак с миром платила без обсадног стања или какве уопће строге мјере.

О жалосном догађају године 1869. ја нећу ништа да додам, јер су свакоме добро познати узроци и посљедице тог догађаја. Само се радујем да могу то рећи, да је Њ. В. Цар увјерено вјерности и привржености Бокеља прам својој особи и царскоме Двору, а док такво увјерење постојало буде, Бока се не боји потвора и пријекора.

У Бечу, 30. децембра 1875.

Ст. Љубиша

109.

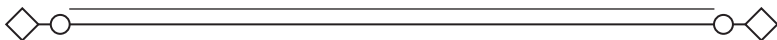
ЗАХВАЛНИЦА НА ЧЕСТИТКАМА

Приликом мог имендана био сам почашћен
многобројним здравицама и искреним честитовањима.

Не могући свакоме на по се захвалити, одужујем
се овом јавном објавом харности и признања.

У Бечу на Богојављење, 1876.

С. Љубиша

110.

Zadar, 6. III 1876.

ZAHVALNICA BRAČANIMA

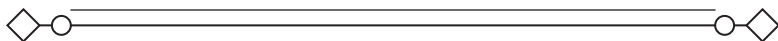
Onorevoli Signori,

Vi ringrazio infinitamente per l'indirizzo di data 28 decorso mese, col quale vi degnaste di esprimermi delle parole lusinghiere, di accedere ed apprezzare le vedute da me esposte nella Camera dei deputati dell'eccelso consiglio dell'impero, relativamente alla nostra questione daziaria e all' economia nazionale in generale.

Un tale indirizzo pervenutomi da persone competenti di una delle più laboriose e floride nostre isole, mi è tanto più gradito in quantochè vi concorsero i più benevisi patrioti senza distinzione di politico colore. Havvi dunque (ed io lo ho sempre detto) un campo reale e pratico sul quale i partiti si confondono, le passioni taciono, le rivalità cessano lo spirito di municipalismo affoga.

La Dalmazia, oppressa per tanti anni di una burocrazia guidata da tradizioni del fu governo veneto, languiva di marasmo, e a Vienna era assai poco conosciuta. Tali e tanti erano i suoi bisogni che pareva audacia di tentarne un soddisfacimento. Non si sapeva neppure se iniziarlo dalla scuola o dalla vanga.

La destinazione del generale barone Rodić a

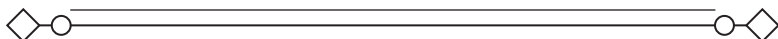

governatore della Dalmazia, l'attività dei rappresentanti dalmati nei corpi costituiti a Vienna e Zara, l'organizzazione delle nostre comuni, e più di tutto la fausta e benedetta visita di Sua Maestà l'Imperatore, contrassegnarono una nuova epoca nella storia della patria nostra. L'importanza della Dalmazia per l'Austria fu finalmente compresa, ed i grandi nostri bisogni constatati.

Il governo si è accinto a guarire poco a poco le secolari nostre piaghe, ed egli certo continuerà in questo suo compito, se noi uniti e concordi, invece di creargli degli imbarazzi, vorremo coadiuvarlo.

So che alcuni misurano il bene ed il male pubblico col proprio; altri che, non raggiungendo scopi d'interesse personale, non sarebbero contenti nemmeno se la Dalmazia si convertisse in un Eldorado da sera a mattina, altri finalmente o per abitudine, o per un infelice stato economico o patologico, oppure per far mostra di uno bello ed elevato spirito, sono incontentabili e si lagnano di tutto e di tutti. Queste tendenze individuali ci saranno perniciose, se non procureremo di soffocarle.

La mia operosità sul campo della piccola politica si è aggirata costantemente in quella cerchia pratica che tende a promuovere il miglioramento morale e materiale del proprio paese, senza di cui le istituzioni liberali, per mia opinione, sono più dannose che utili. Non sono riuscito, è vero, a persuadere tutti, molti rifiutarono il mio programma, non ganto per trovarlo cattivo, quanto in odio dell'autore. Ho però l'intimo convincimento di aver

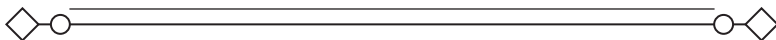
colto nel segno, e se domani dovessi morire fisicamente o politicamente, griderei: *Eppure si muove!*

Voi desiderate con legittima ragione la garanzia della proprietà fondaria e dei prodotti agrarii. A questo provvedono i progetti presentati dal governo alla Dieta, e che non tarderanno, spero, di diventare leggi valevoli.

Accettate, o signori, l'espressione della mia stima e della mia gratitudine.

Zara, 6 marzo 1876.

Delle Signorie Vostre
Devotissimo ed obbligatissimo servitore
St. Ljubiša
deputato al Consiglio dell'impero

111.

Задар, 13. III 1876.

Уреднику Zemljaka – о изборима у Делегацију.

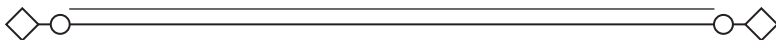
Gospodine uredniče,

Čovjeku koji je sebe postavio ispod svijuh zakona časti i poštenja, novom tirjaninu Lišandru, koji jednako cijeni laž i istinu, zastupniku kojega je prije i poslije u zao čas vidijela Narodna stranka, nalazim da bi bilo ispod mog dostojanstva odgovoriti mu na pismo proglašeno u B. 21. takozvanog *Narodnog lista*.

Sav posao u izboru u Delegaciju može se svesti na dvije riječi, da u neobvezajućemu pokušaju izbornoma g. Klaić dobi većinu, a ja u pravome izboru. Ja nijesam dao svoga glasa gospod. Klaiću u pokušaju niti sam mu ga ustegao u pravome izboru. Oba biranja bijahu tajna.

U Zadru, 13. ožujka 1876.

S. Ljubiša
Zastupnik bokeški

112.

Задар, 16. III 1876.

*Уреднику Zemljaka – о наводној њовреди
саборској љравилника љриликом Монљијевој
љокушаја да намељне дискусију о љеми која
није била на дневном регу Сабора.*

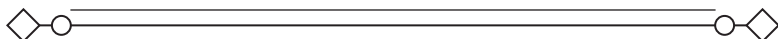
Поправка

U broju 22 koji je izašao u Zadru danom 15. tekućega mjeseca, dnevnik zvani *Narodni list* htio bi pronaći neke nezakonitosti i povrede unutarnjeg saborskog pravilnika, koje sam ja tobož učinio u sjednici 13 o. m. – Takve bi bile: što nijesam upustio stolicu presjedništva svome odmjeniku, što nijesam zvaо na red zastupnika Monta prije neg sam mu zabranio govoriti; i što nijesam časnome Montu primio utok Saboru upravljen prorotivu te zabrane.

Ni zemaljski ustav ni unutraњи saborski pravilnik propisuje nikakvi slučaja u koji bih ga bio dužan ustupiti svom odmjeniku stolicu presjedništva.

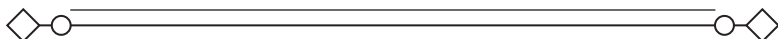
Naprotiv član 34 zemaljskog ustava izrično mi naređuje, da isključim iz pretresivanja svaki posao koji ne spada na nadležnost saborski.

Budući pak časni Monti svojim očitovanjem kosnuo pravo koje pripada Svijetloj Kruni, povredivši član 4

zemaljskog ustava, budući da Predsjednik nije potvrđen istraživanju saborskome, kamoli jedne saborske manjine, i budući po članu 15 unutarnjeg saborskog pravilnika meni je povjerena pažnja „*da održim red, čineći da se osluškuju propisi ustava i poslovnika, na osnovu kojih Presjednik dava i oduzima riječ*“, iz toga sljedeće da utok na Visokom Saboru ne nalazi mjesta, jer nije na zakonu osnovan. Preko toga, unutarnji pravilnik izričito brani čitanje govorâ, a kad se tiče pismenih očitovanja ili upita potpisanih od više zastupnika, propiše da se takva pisma predaju Presjedniku prije sjednice. Časni Monti htio je čitati nekakvo pismo da s njim opravda svoj i svojih jednomišljenika izlazak iz Sabora, i to je bila očividna povreda člana 50 poslovnika, poraba kojeg člana ne pušta pozivati se na V. Sabor. Ovaj posljednji može dakako ukinuti ili promijeniti taj član putem zakonotvornim, ali dok on postoji ne smije na mahove od njega odstupati.

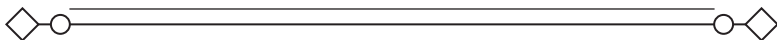
U slovinskoj strani rečeni *Narodni list* javlja da sam ja k sebi prizvao zastupnika Piperatu i poslao ulaka da zovom na Sabor zastupnika Bajamonta. To nije tačno. Ja sam pozvao u svom uredu zast. Piperatu i Tripala kao saborske tajnike, da prirede zapisnik sjednice 13. o. m. Pozvao sam ne samo časnoga Bajamonta no i sve odsutne zastupnike, bez razlike stranke da dođu na Sabor, da poštede pokrajinskoj zakladi suvišni trošak i da pospješe saborski rad, i mislim da sam tijekom poslužio rnoj dužnosti.

Napokon očitujem da je apokrifan i netočan račun saborske sjednice 13. o. m. kako ga je objavio *Narodni list* u svom gorepomenutom broju.

U Zadru, 16. marča 1876.

Predsjedik Sabora
S. Ljubiša

113.

Задар, марта 1876.

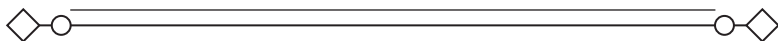
*Ловру Монѣију – оѣворено ѣисмо о концесију
за жељезницу.*

U ime lične obrane primismo ovo
Otvoreno pismo
na gospodina dr Lovra Monti

U saborskoj sjednici 13 t. m. Vi ste na mene napali s uzroka što se nijesam opravdao od Klaićeve osvade, da sam to jest primio u poslu zakupa dalmatinske željeznice svotu novaca, *ničim neprivrijeđenu*, a to povrijedom zastupničkog dostojanstva.

Da to nije istina no prosta potvora, ja se nalazim u sretnjem položaju Vas uvjeriti, (kad bi god imali dobrotu kod mene doći) na podlogu zakonitih pisama. Kad sam se ja primio godine 1861, pak 1866, pak 1867, pak 1870, pak 1873. zastupništva, ja nijesam obećao ni svojim biračima, ni Saboru, ni Caru, da ću odustati od svakog dopuštenog i poštenog rada i poduzeća, kako nijeste ni odustali Vi ni g. Klaić, koji ste se u takve posle pleli i prtili, samo što nijeste uspjeli.

Ako ste vi u stanju dokazati kakvu moju zloporabu, Sud je Vam otvoren, ali dopustite mi da rečem da nije

nikakvo junačтво pokriti svoje osvade slobodnom riječi i imunitetom kojim se vlači jedan zastupnik.

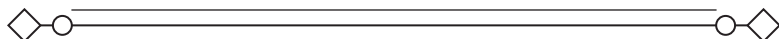
Jošt lani, prosinca mjeseca g. 1874, mene je osvadio *Narodni list* da sam primio pedeset tisuća fјorina u zakupu željeznice. Ja na to nijesam se opravdao, no po mojemu običaju prezrio, pak ste Vi ipak sa mnom drugovali i saborisali u Zadru i u Beču godine 1875. i 1876, niti ste me ikad pitali je li istina što je *Narodni list* javio, niti ste me prekorili što se nijesam opravdao.

Niko bolje od Vas ne zna da sam se ja otkrito izjavio da neću glasovati za gos. Klaića u izboru delegacije.

Da sam ja htio za gos. Klaića glasovati, Vi i Vaša družina bila bi mi oprostila sve *sedam smrtnih grijeha*. To je bio doduše za mene jevtini otkup, ali sam ga ja smatrao podlim, pak sam, Bogu hvala, imao dosta rza ljuckoga da takvi otkup prezrem i odbijem i niti se danas kajem, no se pače dičim, i sutra bi opet tako uradio.

Ja nijesam htio birati Klaića u delegacije, ne tobož stoga da mu se osvetim za stara i nova napadanja i uvredu, jer ja ne gojim u svom srcu nenavisti, a osveta je tuđa mojoj duši, već nijesam smio izborom Klaićevim prestupiti ustanovama svoga *kluba*.

Kad ste Vi, gospodine, takvi junak, čemu nijeste pobjegli iz sjednice god. 1873. kad ste na sva usta vikali da sam ja i moja družina izdali načela glasajuć za izbornu preinaku, nego danas bježite ne s *načela* no s *ličnog* pitanja. No onda bili ste sredovječni, imali ste još tri godine života pak ste moja *izdajstva* pregorijeli i mene

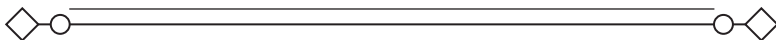

za predsjednika priznali, a sad se pod starost uzrojaste, da se *riabilitirate* u općem mnenju kod novih izbora.

Napokon ista Vaša osvada odlučno se odvaje činom i smislom, od one što mi je naprtio gosp. Klaić, što nije se moglo od Vaše časti očekivati.

U Zadru na Mučenike 1876.

S. Ljubiša

114.

Задар, марта 1876.

Огiовор ња огiовор Ловру Монџи у Книн

Zadar, mart 1876.

Odgovor na odgovor Lovru Monti u Knin

Drago mi je vidijeti u Vašem pismu na mene upravljenu (N. L. Br. 24) dvije stvari: jedno što nijeste hćeli doći k meni da se uvjerite kako ste me prava objedili, a drugo kako ste mukom potvrdili, da niko bolje od Vas ne zna kako sam se ja otkrito izjavio da neću nipošto glasovati dr Klaića za delegata.

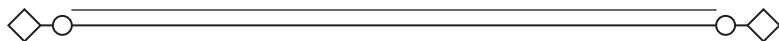
To je meni dosta! Ostalo su riječi prazne ili zlobne.

Danas Vi kažete neivno, da ste htjeli obdariti narod onom dobićom koju ste se nadali privrijediti željezničkom trgovinom.

Nu ako je takva dobit po istom Vašem mnenju *nečista*, ona se ne bi nikad *oplemenila* tijekom što biste je narodu darovali, pače Vi bili takvim darom kanili osramotiti darovnika.

Naprotiv, ako je ta dobit čista, kao što ja i viši dio svijeta sude, ko će danas Vama vjerovati, pošto se je izjalovila, da bi je Vi puku darovali?

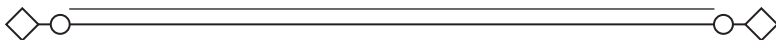
Tako neki prostaci namijene Gospi od zdravlja ono ulje što im se po nesreći prolije!

Gospodine, uvjerite se, da Vam se još hoće pameti!
I s tim prekidam dalje dopisivanje.

U Zadru, nedjelje prepolovne 1876.

S. Ljubiša

115.

Задар, 29. VIII (1876)

*Петру Врбици, сину војводе Маша – ѿражи „какву
лијепоу ѿприповијест“ а од ѿајника Сената – да
ли се у народу каже „вино свецу“ или „за свеца“.*

Задар, 17/29. августа

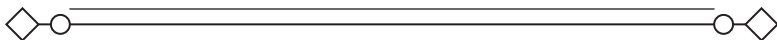
Драги Петре,

Кад нијесам био срећан, због моје болести, видјети те прије твог поласка из Беча, ево ме да те молим да у садашњој безпослици скупиш какву лијепу приповијест или причу и да је са собом донесеш у Беч кад ако Бог да дођеш.

Сјећам се да си ми каживао да имаш дома једног слугу, који их доста зна.

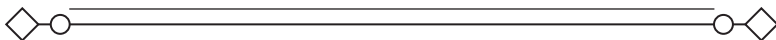
Гледај и настој да се тамо усавршиш у француском језику, први увјет за моћи ући у источну академију, у којој су љетос доста мјеста празнијех, а највише настој да у томе планинскоме зраку учврстиш твоје здравље.

Поздрави брата и гна Вуковића, тајника Сената и питај га је ли му се десило да обазна ону фразу о којој се са мношћем препирао: купити вина свецу, Божићу, кући, или за свеца, за Божић. У „Горском вијенцу“ има:

– Да купује пуње Арханђелу. –
Живи сретно како ти ја желим из свега срца.

Ст. Љубиша

116.

Беч, 1877.

*Војину Бућину – захваљује на њодршци и
објаињева како се борио с толико лава и
чинио им да шуће као жене. У прилоју шаље
јоруку Грбљанима.*

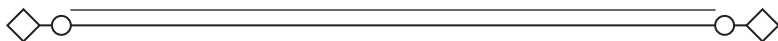
Драги пријатељу Војине,

На одговор племените поузданице што су ми
браћа бирачи Грбаљски послали, ево отпишујем, и
молим те да прочиташ је свијема.

Каква гођ буде судба која ме чека буди увјерен
да твоје добро и љубав, нећу никад заборавити, а
доћи ће вјеруј ми прилика да ћеш се дјелом увјерити.

Надам се да те је Прото Гашо обавјестио о твојем
послу. Ја сам био ометен до данас таквијем послом
да сам бога ми доста пута без ручка омркнуо, јер није
шала, Војине, борити се су толико лава и чинити им
да шуте као жене.

Но сад кад сам се малко разабрао знади да ћу
се заузети за посао који си ми препоручио, а при
мојему кретању из Задра говорио сам Гилуберу и
Говернатуру за оно пгго си ми препоручио, и молим
те ако ти што од путовах виси овђе или у Задру пиши
ми одма да ја одавђе препоручим.

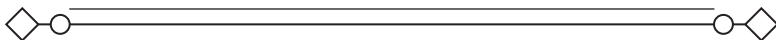
А сад те поздрављам мило и драго и остајем на
вјеки

брат и пријатељ

С. Љубиша

У Бечу, пречисте неђеље, 1877.

Молим те реци проту Гаши да се чудим што ми
не отписа, пак се бојим да није рђав.

117.

Беч, 1877.

Порука Грбљанима

Браћо и господо,

Ваше часно писмо које сам примио овђе у Бечу, веома ме утјестило јер видим да нијесам сирак но да имам иошт браће Срба који ће ме против мојих нападача држати, а ја нећу клонути духом, него ћу до посљедњег часа живота мога борити се за право и интерес своје миле домовине.

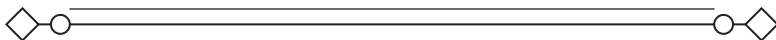
Ви сте доста мудри пак ћете знати разумјети да рат који су мени неки Далматинци навјестили, није друго него што им сметам да не чине од нас Срба што сами хоће, пак мисле да ће им поћи боље за руком ако им се ја с пута уклоним.

Но док ме прати ваша лијепа узданица, нећу клекнути ни баријака из руке пуштити, био не био заступник, бићу вам вазда уздани брат и друг на свакој муци за разлог и правицу.

А сад примите један по један, од мене најврућију благодарност и братски целив.

У Бечу, пречисте неђеље 1877.

Ваш брат и служитељ
Стефан Љубиша

118.

Задар, 4. VIII (1877)

*Ј. С. Чокићу, сауреднику бечке Srpske zore – о
коректури једној причања Вука Дојчевића.*

Драги господин Чокић,

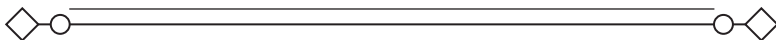
Ево вам коректуре и чекам *грују* препоруком да
буде снимак бистар а не оглођан јер ја слабо видим.

Препоручујем ону трећу причу „О топу“ коју сам
оставио господину Тодору, да се по чем не изгуби,
јер од ње немам преписа.

Да сте ми здрав и весео

У Задру 4/8.

Пријатељ
С. Љубиша

119.

Задар (август 1877)

Ј. С. Чокићу – њоново о коректурама...

У Задру

Господине Чокић,

Жао ми је што нијесам учинио и другу коректуру, но се опет ћешим да ћете ви бити употребити своју пажњу.

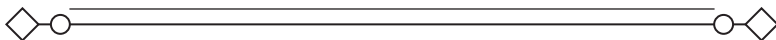
Хћах бити рад да ми отписате је ли код вас јошт једна новела „О топу“, јер од ње немам преписа.

Ево вам и друга, па ако могу доћи обоје у *Zori* сепембра нека дођу, ако ли не а ви изволите обе у рукопису код себе задржати док ја не дођем.

Та прича „О топу“ што је код вас добила би број XXI ако се не будемо побркали.

Поздрављам пријатељ

С. Љубиша

120.

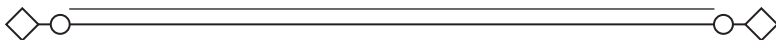
Из Задра 26. VII 1877.

*Љубиша – Лазу Томановићу у вези биљежничкої
мјеста у Кошору.*

Поштовани пријатељу,

Ја сам мислио доћи тамо да лично уредим посао мог биљежништва, но сам оболио па никуд не могу ногом ступити. Ако желите примите се мог замјеништва у билежњиштву, јер ми се чини да имате потребна качества, што закон изискава, ја сам наклон вас предложити и вам мој печат и кауцију оставити. Тако се можете уписати у браниоце казнене, о чему сте ми једном говорили. Рад би био да се примите за многе узроке а највише да се ту не довуче који страни чоек. Ако се примите а ви ми брзојавите у понеђелник – мој поклон вашој госпођи. – Да сте ми здраво и весело!

Пријатељ Стефан Љубиша

121.

Беч, 20. VI 1877.

*Стевану В. Појовићу, уреднику О р л а – о
нарученој њријовијесџи.*

У Бечу 20. јуниа 1877.

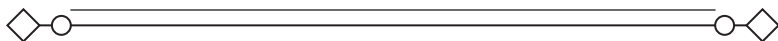
Поштовани господине,

Примио сам синоћ Ваш поштовани лист.

Да сте ми прољетос Вашу жељу изјавили, данас би моја приповјетка под тиском била. Немогуће ми је сад, под овијем жаропеком њу штампи пријуготовити у маленом року што ми забиљежисте. Но кад би могло бити да ме причекате до велике Госпе, уложио бих радити ако и знојем, но желим брже знати је ли мој рок позан. Ако је, а ја ћу Вам за ваш рок што помање послати за *О р л а а* више нека остане за опет.

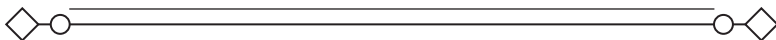
Што се тиче онорара, ја бих га примио само у том случају ако би била од Вас таква навада; јер ја за моја мала и скровна дијелца нијесам примио онорара од никога осим од покојне *Оџачбине* којој је било лане и намијењена приповијетка што ми је *in pectore*.

Ја Вама и то јављам да о граматици (ортографији и језику уопће) не допуштам преинаке, но нека на мој рачун пане критика педантних словара.

Драго ми се било, ако и овако, с Вами поразговорити и упознати, и радујући се вашој радњи, која је, од замашите користи пучке, остајем братскијем почитовањем.

Ваш поштоватељ
Стефан Љубиша

122.

Задар, 8. VIII 1877.

*С. В. Појовићу – шаље приповијест Горге или
како Црнојорка љуби.*

Задар, 8/8. 77.

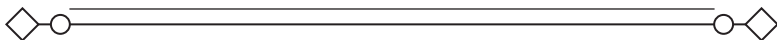
Поштовани господине,

Надам се да сте примили приповијест, коју
желим да наштампате под мојом иницијалном Љ...

Преварио ме неки џомбо, који ми обећа да ће
нарисати околине Сеочке; пак ево ја нешто измрчих,
кад би хтјели дати направити vignet.

Да сте ми здраво и весело.

С. М. Љубиша

123.

Задар, 19. VIII 1877.

*С. В. Појовићу – о особинама и недосћацима
Г о р г е...*

Поч. госп. Поповићу!

Ево баш сад примих ваш штовани лист 13. о. м.

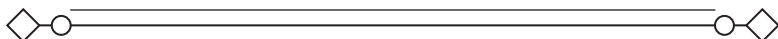
Драго ми је да је вам по вољи моја приповијест, ако сте у тој оцјени објективан, као што и не сумњам.

По моме укусу она је могла бити далеко љепша, да сам имао више рока, мање посла и врућине.

Али у осам дана, под овим тропикалним сунцем, у уским границама у којима сте ми полет обужили, доста је лијепо да је и онако изашла из зарђаног пера.

Него је по срећи романтична тако изворна и убава, да крије својом чаровном мантијом скромну умјетничку форму.

Пошто сам је некако скалупио, требало је да је сам препишем, јер је овђе тешко наћи преписача ћирилицом, а син ми се занима науком правном. Било је часах кад сам је хтио сву продријети, и другу мању писати, него ме посоколише пријатељи Групковић, Модрић и Каштрапели, сва три филолога и професора српског језика. Ондадох сам собом до неке нагодбе и рекох, доста је за сад да моје презиме

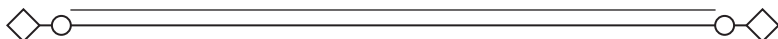

(цијело) не дође под њом, у надању да ћу је моћи у некој неизвјесној будућности опет прегледати и повећати, ако икад објавим другу страну својих приповјести.

Нијесам могао боље развити љубовне одношаје међу заручницима, једно јер познанство њихово није трајало ни пуну нећељу дана, а друго јер сам се плашио да не претворим црногорску цуру у какву њемачку кокету. Ритмика и карактеристика морале су обуздати сваки полет непристојни и ненаравни! Дијелу политичноме нијесам могао дати више маха, јер сам се побојао одстранити пажњу читаоца с главне ствари, јер је мој први задатак доказати новелистично како Црногорка љуби, а психологично како данашња колтура тежи да угуши првобитно осјећање.

Да сам имао иошт простора за један лист артије, тад х'ах уметнути један дијалог међу Спасојем и Махмутом, такође повећати онај међу Камилом и Шенпфлугом, без чега народна епика, што је главна циљ сваког мог рада књижевног, остаде овђе саката. Но ако Бог да здравља моће се накнадити кад ли тад ли.

Ви сте погодили естетично гдје треба вињет̃ ставити, дакле одма послѣ реченице: *Чаровни и жалосни ѓризор!* А да сте погодили, већ сте се увјерили примивши ову моју шкицу. Тај је момент не само језгра све новеле него је нешто реално што се сликати дава. Други момент реални био би онда

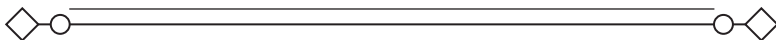
кад је Спасоје гледао прекрштенијех руку у једном ужу мртве заручнике, јер оне његове ријечи у садање доба као икад служе на утјеху многих жртава ланих и љетос палијех за исту циљ; но свакако ми се чини да је први *романтичнији* а други *џраћичнији*.

Најпосле има и један момент морални, који као такви било би га тешко, а може бит и немогућно нарисати, а тај је, кад Зорка није заборавила на дјевојачки зазор него узела у зубе своје аљине, а *Gorge* и на то заборавила тек да себи бремене олакша и получи главну циљ, укуп драгог.

Ја ћу бит 3. септембра у Бечу пак ћу моћи тамо прегледати скицу ако ми пошаљете адрес дрворесца. Буде ли пак касно, а ви ми пошаљите овђе, но мислим да је на вријеме у Бечу прегледати. Препоручујем да слова не буду ситна но као онда у *Zori* мојих причања. Примите братски поздрав вашем

С. М. Љубиши

У Задру на Преображење 77.

124.

Задар, 25. VIII 1877.

*С. В. Појовићу – о корекџури Горге и
џлусџираџији...*

Задар 25/8. 877.

Пошт. господине,

Ево вам поправљена снимка. Уколико су се омакле слагачу многе погрешке, рад би био јошт једну коректуру учинити, за то вас молим да ми је пошаљете.

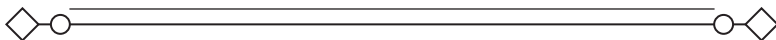
Слику не треба да гледам. Истисак књижице треба, како добро велите, да је мањи него ли коледар.

Писао сам вам разлог за који не бих рад да моје презиме цијело дође, а осим тога у периодичним листовима, гдје је многе суписаца, нигдје се то не обичава.

Примите мој поздрав и у хитњи

Јесам одани слуга

С. Љубиша

125.

Задар, 6. IX 1878.

*Бојишићу – шаље Причања Вука Дојчевића
у засебним свескама, Горду и њовор у Сабору...*

Драги Балдо!

Ево ти шаљем под везом IV и V књижицу „Причања В. Дојчевића“. Шеста ће изаћи на виђело овога мјесеца, а прве три мислим да имаш.

Сувише ти шаљем Горду и моју одбрану, илити политични свој тестаменат.

На Малу Госпу (20.0. м.) бићу на Цетињу гђе ће се мој рођак владичити.

Живи сретњо!

Твој
Стефан

У Задру, 6. септембра 1878.

П. С. Твоје пјесме не изађоше или их барем је не примих од Стојана.

Сабрана дјела Стефана Митрова Љубише

Књига 5
Писма

Уредници
Радомир Уљаревић
Мила Баљевић
Александар Јерков

Издавачи
ЈУ Народна библиотека Будве
Ободско слово, Подгорица
Штампар Макарије, Београд

За издаваче
Мила Баљевић
Дејан Мићић
Мирослава Уљаревић

Дизајн издања и илустрације
Наташа Матовић

Прелом шекспира
Дарко Ђуровић
Наташа Матовић

Лекторско-коректорским
штимом руководила
Свјетлана Манигода
Сања Пејовић
Невена Лукинић
Лола Стојановић

Сарадња на италијанским и
немачким шекспировима
Шејла Џидић
Николина Шурјанац
Александар Костић

Библиошкеарска подршка
Драгана Јанковић
Маја Шаховић

Штампа
Ободско слово, Подгорица
Тираж: 500

CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-9940-736-44-6 (Народна библиотека Будве)

ISBN 978-86-487-0291-3 (Ободско слово)

COBISS.CG-ID 23072772